

GLOBALA MÅLEN för hållbar utveckling

Nulägesanalys Agenda 2030
Västmanlands län

Förord

Länsstyrelsen har sedan 2016 haft fokus på och bedrivit ett arbete med de globala målen, Agenda 2030. Länsstyrelsen har även sedan 2017 haft i uppdrag att rapportera om Agenda 2030 till regeringen. Med föreliggande rapport har Länsstyrelsen velat skapa en bild av hur Västmanlands läns hållbarhetssituation förhåller sig till de globala målen, bland om annat vilka styrkeområden och utmaningar som länet har.

För att få svar på frågeställningen har Länsstyrelsen uppdragit åt konsultföretaget Sweco att utifrån ett 80-tal indikatorer, som täcker samtliga 17 globala mål, förutom mål 14 om Hav och mina resurser samt mål 17 Genomförande och globalt partnerskap göra en nulägesbeskrivning. Valet av indikatorer har i huvudsak baserats på det arbete som Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) genomfört för att ta fram nyckeltal som ska stötta uppföljningen av Agenda 2030 i kommuner och regioner. Länsstyrelsen har därutöver kompletterat med ett antal indikatorer för att utvidga kartläggningen. Läget i länet jämförs för varje indikator med riksgenomsnittet.

Av bifogad rapport framgår att länet presterar mycket bra inom bland annat mål 7 Hållbar energi för alla samt inom mål 11 Hållbara städer och samhällen. De största utmaningarna finns sammantaget inom social hållbarhet med mål 1 Ingen fattigdom, mål 2 Ingen hunger, Mål 3 Hälsa och välbefinnande, mål 4 Minska ojämlikhet, mål 10 Fredliga och inkluderande samhällen samt inom mål 13 Bekämpa klimatförändringarna och mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald. Ett resultat som är helt i linje med Sverige i sin helhet.

SCB:s senaste årsrapport Lämna ingen utanför – statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige ger en liknande bild av läget i Sverige i sin helhet. Vår förhoppning är att denna nulägesanalys ska bidra till en förstärkt samverkan i länet för att nå en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling till gagn för nuvarande och kommande generationer.

M Akhtarzand

Minoo Akhtarzand

Landshövding i Västmanlands län

Sammanfattning

Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling antogs av FN:s alla medlemsstater i september 2015. Länsstyrelsen arbetar aktivt för att nå målen genom att bland annat samverka med länets aktörer, öka kunskapen om Agenda 2030-arbetet på lokal och regional nivå samt bidra till genomförandet av Agenda 2030 i länet. Nulägesanalysen syftar till att sammanfatta hur Västmanlands län förhåller sig till de globala målen utifrån ett 80-tal tillgängliga indikatorer. Indikatorerna täcker in samtliga globala mål, förutom mål 14 Hav och marina resurser och mål 17 Genomförande och globalt partnerskap, som på grund av relevans och mätbarhet inte inkluderats i denna kartläggning.

I rapporten har Västmanlands läns utveckling över tid studerats utifrån de valda indikatorerna och jämförelser har genomgående gjorts med Sverige som helhet. Där det har varit möjligt har även jämförelser gjorts mellan kommunerna i länet. Vad som är en hållbar nivå för olika indikatorer, samt om utvecklingen över tid har varit tillräcklig bra, är något som inte alltid har ett givet svar. Vad är till exempel en hållbar inkomstspridning? Fokus är därför att i hög grad jämföra länet med riket, och ibland även med Europa och världen.

Västmanlands län presterar i huvudsak som Sverige som helhet för samtliga globala mål, både vad gäller nivå i dagsläget och utveckling över tid. Länet ligger särskilt väl till inom Hållbar energi för alla (mål 7) samt avseende ett antal indikatorer inom Hållbara städer och samhällen (mål 11). Länet presterar bättre än riksgenomsnittet avseende vissa indikatorer inom varje globalt mål utom Ingen fattigdom (mål 1), Ingen hunger (mål 2), Anständiga arbetsvillkor (mål 8), Hållbar industri (mål 9) samt Minskad ojämlikhet (mål 10).

I ett globalt perspektiv, gäller det för både Västmanlands län och Sverige, att fortsatt säkerhetsställa en hållbar konsumtion och produktion (Mål 12) och bekämpa klimatförändringarna (Mål 13) och säkerställa en bevarad biologisk mångfald (Mål 15), där utvecklingen just nu är negativ.

De största utmaningarna för Västmanlands län finns sammantaget inom social hållbarhet med målen Ingen fattigdom (mål 1), Ingen hunger (mål 2), Hälsa och välbefinnande (mål 3) God utbildning för alla (mål 4), Minskad ojämlikhet (mål 10) samt Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16).

Även inom Sverige i sin helhet finns utmaningar i fråga om Hälsa och välbefinnande (mål 3), Ojämlikhet (mål 10) samt ökning av våldsbrotten och minskad upplevd trygghet (mål 16). Ojämlikheten kan här avse exempelvis skillnader i inkomst och hälsa, skillnader mellan könen och för länets del skillnader mellan kommuner. Ur ett globalt perspektiv bedöms Sverige vara ett fredligt och inkluderande samhälle, men utvecklingen har varit negativ. Trygghet är en viktig förutsättning för att kunna arbeta med samhällets ekonomiska, miljömässiga och sociala utveckling. Jämlikhet är även viktig för människors möjlighet och upplevelse av att kunna delta i och påverka

samhällsutvecklingen. Västmanland har också utmaningar inom Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (mål 9) där särskilt invånarnas avstånd till kollektivtrafik ligger under riksgenomsnittet.

Det finns aspekter att beakta och arbeta med inom samtliga globala mål. Västmanlands län är i huvudsak på rätt väg i den hållbara utvecklingen, men utifrån indikatorerna kan utvecklingen likväl stärkas och intensifieras, eller i vissa fall säkerhetsställa att utvecklingen fortsätter i befintlig takt.

Utvecklingen i Västmanlands län är beroende av ett bra samarbete mellan Länsstyrelsen och aktörer i länet samt omvärlden. I länet finns inte minst en bred samverkan mellan Länsstyrelsen, kommunerna, Region Västmanland, andra statliga myndigheter, näringslivet och olika typer av organisationer.

Länsstyrelsen i Västmanlands län verkar för att samordna olika samhällsintressen bland annat genom ett antal samverkansråd för att möjliggöra en hållbar utveckling i länet. I syfte att få helhetsperspektiv och ett sektorsövergripande arbete har landshövdingen under 2016–2017 bildat tre samverkansråd i länet. Ett miljö- och klimatråd, ett integrationsråd och ett jämställdhetsråd. Rådens ledamöter fattar strategiska inriktningsbeslut i länsövergripande frågor så att Sveriges höga ambition kring hållbar utveckling får genomslagskraft på länsnivå. Ledamöterna representerar kommunerna, Region Västmanland, statliga myndigheter, näringsliv, fackförbund och civilsamhälle. Miljö- och klimatrådet arbetar för 12 av de globala målen enligt Agenda 2030, Integrationsrådet för 8 av målen och Jämställdhetsrådet för 3 av målen.

Innehåll

1	Inledning	6
1.1	Metodik och val av indikatorer.....	6
1.2	Definitioner.....	9
1	Ingen fattigdom	10
2	Ingen hunger.....	17
3	Hälsa och välbefinnande.....	22
4	God utbildning för alla	35
5	Jämställdhet.....	45
6	Rent vatten och sanitet.....	54
7	Hållbar energi för alla.....	58
8	Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	66
9	Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.....	74
10	Minskad ojämlikhet	81
11	Hållbara städer och samhällen.....	88
12	Hållbar konsumtion och produktion	103
13	Bekämpa klimatförändringarna	114
14	Ekosystem och biologisk mångfald	125
15	Fredliga och inkluderande samhällen	134
16	Slutsatser och diskussion	141
17	Bilagor	143

1 Inledning

Agenda 2030 och dess 17 globala mål för hållbar utveckling är en detaljerad agenda som antogs av FN:s medlemsstater i september 2015. Agenda 2030 ska förverkligas i hela Sverige. Delaktighet och engagemang på den lokala och regionala nivån är central.

Regeringen beslutade den 14 juni 2018 om en handlingsplan för åren 2018-2020¹. Med handlingsplanen vill regeringen stärka arbetet med att genomföra agendan och göra det tydligt hur myndigheter och andra samhällsaktörer kan bidra. Länsstyrelsens målsättning är att aktivt verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030-arbetet på lokal och regional nivå. Länsstyrelsen i Västmanlands län verkar för att samordna olika samhällsintressen bland annat genom ett antal samverkansråd för att möjliggöra en hållbar utveckling i länet. I syfte att få helhetsperspektiv och ett sektorsövergripande arbete har landshövdingen under 2016–2017 bildat tre samverkansråd i länet. Ett miljö- och klimatråd, ett integrationsråd och ett jämställdhetsråd.

Länsstyrelsen i Västmanland län vill med föreliggande rapport få en bild av hur länet förhåller sig till de globala målen. Rapporten är framtagen av konsultföretaget Sweco i nära dialog med Länsstyrelsen i Västmanlands län. Swecos uppdrag har varit att ta fram en statistikbaserad analys och redogörelse av hur Västmanlands län samt kommunerna i Västmanlands län i dagsläget lever upp till målen och delmålen i Agenda 2030. Sweco svarar därmed för den genomförda analysen i föreliggande rapport.

Analysen baseras på statistiska jämförelser på övergripande nivå för länets utveckling jämfört med riket samt mellan länets kommuner. Analysen är inte en avgränsad uppföljning av Länsstyrelsens insatser eller resultat. Västmanlands län och kommuner, likaså alla län och kommuner i riket, har olika förutsättningar att bidra till måluppfyllnad av de globala målen. Föreliggande rapport tar inte ställning till, eller gör någon djupgående analys av, om Västmanlands län eller kommuners nivå eller utveckling är tillräckligt positiv givet de särskilda förutsättningar som finns i länet.

1.1 Metodik och val av indikatorer

Denna rapport är en nulägesanalys av Västmanlands län i relation till de globala målen. En viktig del av analysen har varit att välja ut indikatorer lämpliga för att följa upp de globala målen på lokal och regional nivå. Överlag har dock ambitionen varit att hålla nere antalet indikatorer för att göra analysen hanterbar och tillgänglig. De globala målen täcker in många olika aspekter som kan följas upp på många olika sätt och målen är dessutom ofta starkt knutna till varandra. Indikatorerna i denna studie ger en övergripande bild av den hållbara utvecklingen utifrån målet att samtidigt presentera ett överskådligt, hanterbart och enkelt uppdaterat underlag som utgör ett viktigt kunskapsunderlag

¹ Regeringskansliet: Handlingsplan Agenda 2030. Artikelnummer: Fi2018:3.

för Västmanlands läns utmaningar och prioriteringar i arbetet med att bidra till en hållbar utveckling i länet, Sverige och världen.

Valet av indikatorer har i huvudsak baserats på det arbete Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) bedrivit med att ta fram nyckeltal som ska stötta uppföljningen av Agenda 2030 i kommuner och regioner. Vissa indikatorer har här exkluderats på grund av att de inte är applicerbara på just Västmanlands län, vilket här avser indikatorerna inom mål *14 Hav och marina resurser*. Mål *17 Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling* har även exkluderats från nulägesanalysen på grund av mätbarhet och relevans. I dialog mellan Sweco och Länsstyrelsen i Västmanlands län har ytterligare indikatorer lagts till utöver ovan för att utvidga analysen:

- Mål 3: *Riskkonsumenter av alkohol, Röker dagligen* samt *Bra eller mycket bra självs kattad hälsa* (kompletterande indikatorer inom hälsa och välbefinnande).
- Mål 7: *Elproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området* samt *Slutanvändning av energi i relation till bruttoregionalprodukten* (kompletterande mått för uppföljning av de nationella energimålen)
- Mål 8: *Antal arbetsplatsolyckor per sysselsatt* (uppföljning av delmål "8.8 Skydda arbetstagares rättigheter och främja trygghet och säker arbetsmiljö för alla")
- Mål 9: *Utgifter för egen FoU-verksamhet i relation till BRP* samt *Företagsklimat enligt Svenskt Näringslivs ranking 2018* (kompletterande indikatorer på innovation)
- Mål 11: *Tillgång till grönområden 200 meter från bostaden* samt *Bostadsbrist* (kompletterande mått till delmål 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla samt delmål 11.1 Säkra bostäder till överkomlig kostnad).
- Mål 12: *Insamlad förpackningar och returpapper* och *Insamlad mat- och restavfall* (kompletterande indikatorer till delmål 12.5 Minska mängden avfall markant och 12.3 Halvera matsvinnet i världen).
- Mål 13: *Utsläpp av växthusgaser, exklusive flygtrafik, ton CO₂-eq/år* (utformat för att följa upp de nationella klimatmålen)
- Mål 15: *Skyddad produktiv skogsmark, Produktiv skogsmark över 80 år gammal* samt *Hektar betesmark och åkermark* (kompletterande mått på skyddad natur och biologisk mångfald)

En ytterligare utgångspunkt har varit de indikatorer som finns på global nivå, som är mätbara och relevanta för Västmanlands läns kontext i relation till de globala (del)målen. Datakvalitet, möjlighet att bryta ner statistiken på kommunnivå samt möjligt att följa upp indikatorn över tid har även tagits i beaktande.

Indikatorerna har delats upp på kön där det varit möjligt och relevant. Tidsserier över Västmanlands läns och utveckling, jämfört med rikets, har samlats in genomgående för de utvalda indikatorerna. Tidsseriernas längd varierar på grund av datatillgång och jämförbarhet över tid, men utgångspunkten har varit att sammanställa tidsserier från 2000-talet och framåt. Huvudfokus har dock varit på de

senaste årens utveckling – från och med att de globala målen antogs av FN:s alla medlemsstater år 2015.

Tabellerna som presenterar Västmanlands läns värde har i de flesta fall jämförts med rikets värde. För att tydliggöra hur Västmanlands läns nivå förhåller sig till de övriga länen i Sverige har vi valt att använda oss av färgerna rött, gult och grönt (på samma sätt som på Koladas hemsida²). Om Västmanlands län tillhör de 33 procent bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33 procent mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33 procent sämsta visas det med röd färg. I tabellerna visas även pilar som beskriver utvecklingen för Västmanlands län samt för riket. En pil som pekar uppåt avser en positiv utveckling, medan en pil som pekar nedåt visar på en negativ utveckling. Pilarnas riktning är inte värderade utan visar den faktiska utvecklingen av indikatorn. Mer information om statistiken finns under respektive avsnitt för de globala målen samt i bilaga.

² [Kolada Jämföraren](#)

1.2 Definitioner

Statistiken i rapporten är i huvudsak hämtad från Kolada³. Uppgifterna för Västmanlands län och Sverige kan beräknas på olika sätt i Kolada. Följande definitioner förekommer för Västmanlands län:

1. **Västmanlands län:** Detta avser statistik beräknad på hela länet. I första hand har statistiken hämtats på denna nivå.
2. **Kommunerna i Västmanlands län (ovägt⁴ medel):** Detta avser ett genomsnitt av kommunerna i länet. I enstaka fall kan data saknas för vissa kommuner när detta genomsnitt beräknas.

Följande definitioner förekommer för Sverige som helhet:

1. **Riket:** Detta avser statistik beräknad på hela riket. I första hand har statistiken hämtats på denna nivå.
2. **Rikets alla kommuner, ovägt medel:** Detta avser ett genomsnitt av kommunerna i Sverige. I vissa fall kan data saknas för vissa kommuner i Sverige när detta genomsnitt beräknas. Statiken har i andra hand hämtats på denna nivå.
3. **Rikets alla län, ovägt medel:** Detta avser ett genomsnitt av länen (regionerna) i Sverige. I vissa enstaka fall kan data saknas för vissa regioner i Sverige när detta genomsnitt beräknas.

³ Kolada ägs av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Nyckeltalen i Kolada bygger ofta på nationell statistik från de statistikansvariga myndigheterna, men också på uppgifter från andra källor. Eftersom Kolada i huvudsak är skapad för att följa kommunernas och regionernas verksamheter från år till år, så används oftast begreppet region genomgående istället för län.

⁴ Förklaring från Kolada på ovägt medel: Ett ovägt medelvärde beskriver genomsnittet för Sveriges kommuner/regioner/ län – hur det ser ut i en genomsnittlig kommun/region. Det beräknas genom att vi summerar alla kommuners eller regioners/ länens värde och dividerar med 290 respektive 21. Om någon eller några kommuner/regioner/ län saknar data för det aktuella nyckeltalet så divideras värdet med det antal som har värden. Ex: Ett ovägt medelvärde för alla kommuner avseende Meritvärde i åk 9 kommer att beskriva värdet för en genomsnittlig kommun.

1 Ingen fattigdom

Indikatorer

- Invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll
- Invånare 18 år och äldre med långvarigt ekonomiskt bistånd
- Invånare 18–64 år med låg inkomst.

Målet är att alla former av fattigdom ska avskaffas överallt i världen. Fattigdom har inte endast med den ekonomiska standarden att göra, utan kan även omfatta brist på frihet, makt, hälsa, utbildning och säkerhet.

Tre indikatorer har valts ut som beskriver ekonomisk utsatthet och relativ fattigdom för både vuxna och barn. Indikatorerna avser i huvudsak delmålet 1.2 *”Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner”*. Baserat på denna målsättningen är Västmanlands län, i de flesta fall, på rätt väg, men minskningstakten behöver öka för att nå målet om en halvering till år 2030.⁵

Västmanlands län har en högre andel barn och unga som lever i ekonomiskt utsatta hushåll jämfört med genomsnittet i Sverige, och nivån är ungefär samma idag som för 10 år sedan. Även andelen vuxna biståndstagare med långvarigt ekonomiskt bistånd är högre i Västmanlands län jämfört med riket.

Mellan 2010 till 2017 har det skett en liten minskning av andelen med långvarigt ekonomiskt bistånd, 0,14 respektive 0,1 procentenheter, i Västmanlands län respektive riket. Inom Västmanlands län var det år 2018 Västerås kommun som hade högst andel vuxna biståndstagare med långvarigt ekonomiskt bistånd. Mellan åren 2010 till 2018 har andelen vuxna biståndstagare med långvarigt

⁵ Halvering jämfört med år 2015, vilket var året de globala målen antogs av FN:s medlemsländer. Detta motsvarar en minskning årligen på i genomsnitt 4,5 procent under perioden 2015-2030.

ekonomiskt bistånd minskat något bland kommunerna. Störst minskning har skett i Hallstahammars kommun.

På kommunal nivå är andel barn och unga som lever i ekonomiskt utsatta hushåll som högst i Köping, med 15 procent och lägst i Sala, med 8 procent. Detta kan jämföras med rikets värde som år 2017 var 9 procent och hela Västmanlands län på i genomsnitt 11 procent.

Den relativa fattigdomen, invånare med en inkomst som understiger 60 procent av medianinkomsten i riket, är på ungefär samma nivå i Västmanlands län och riket – ungefär en femtedel av befolkningen i arbetsför ålder är relativt fattiga i både Västmanlands län och Sverige som helhet. Inom länet är den relativa fattigdomen på ungefär samma nivå bland kommunerna. Den kommun som hade högst andel relativt fattiga 2018 var Kungsör, med en fjärdedel av invånare som hade en inkomst som understeg 60 procent av medianinkomsten i kommunen. Den kommun som hade lägst andel relativt fattiga samma år var Västerås med en femtedel av invånarna som hade en inkomst som understeg 60 procent av medianinkomsten i kommunen.

Enligt sammanställd statistik av OECD⁶ låg den relativa fattigdomen i Sverige på 16,5 procent och i Östra Mellansverige⁷ på 16 procent år 2014. Många regioner även i västvärlden har nivåer på över 30 procent relativt fattiga, exempelvis många amerikanska delstater. Våra nordiska grannländer, Danmark respektive Norge, har nivåer på i genomsnitt 12 till 14 procent.⁸

⁶ Definitionen av inkomst skiljer sig något. OECD:s definition: ”Den regionala andelen för disponibel inkomst med en gräns vid 60 % av den nationella median inkomsten”.

⁷ Östra Mellansverige (NUTS SE12) består av länen Västmanland, Uppsala, Södermanland, Östergötland och Örebro.

⁸ OECD, The Regional well-being dataset. Regional headcount ratios for disposable income, with poverty line set at 60% of the national median income.

Tabell 1 Ingen fattigdom – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll (låg inkomst eller ekonomiskt bistånd), 2017	Västmanlands län	11,1%	→
	Riket	9,2%	↘

Andelen barn och unga som lever i ekonomiskt utsatta hushåll är på en högre nivå i länet jämfört med riket, 11,1% jämfört med 9,2%. De senaste 10 åren har andelen ekonomiskt utsatta barnhushåll minskat mer i riket som helhet än i Västmanlands län. Bland kommunerna i Västmanlands län varierade andelen utsatta barnhushåll år 2017 mellan 8,3% (Sala) till 15,1% (Köping).

Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd (10–12 månader under året), 2018	Västmanlands län ⁹	1,2%	→
	Riket ¹⁰	0,9%	→

Andelen vuxna biståndstagare (18 år och äldre), med långvarigt ekonomiskt bistånd på minst 10 månader under året, låg år 2018 på 1,2% i Västmanlands län (ovägt medel av alla kommuner i länet) och 0,9% i riket (ovägt medel). Under perioden 2010–2017 har andelen i länet minskat med 2,6 procentenheter, vilket är en större minskning jämfört med riket (både i enheter och procentuellt).

⁹ Avser ovägt medel av alla kommuner i länet

¹⁰ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

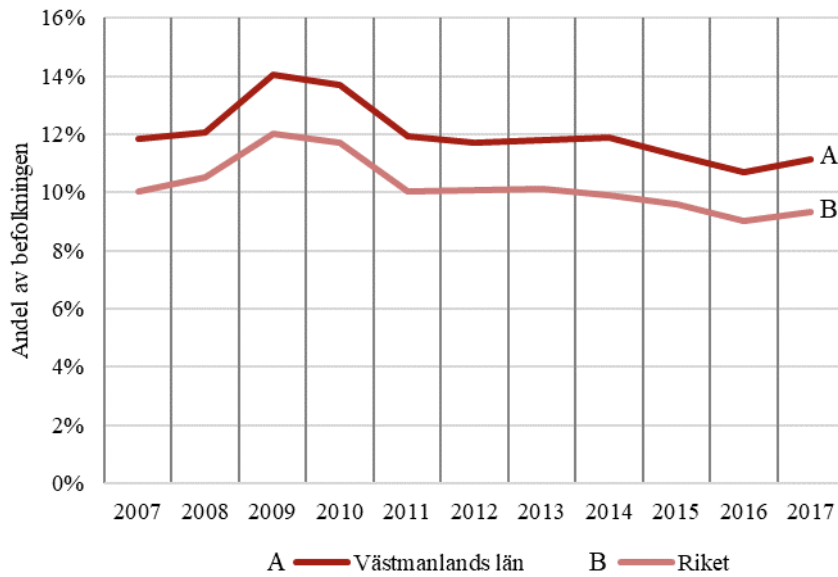
Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Invånare 18–64 år med låg inkomst (inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten i riket), 2018	Västmanlands län	21,1%	→
	Riket	21,0%	→

Med inkomst avses här totalinkomsten, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital mm, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd. År 2018 hade 21% av den vuxna befolkningen i riket samt i Västmanlands län en inkomst 60 procent under medianinkomsten. Andelen med relativt låg inkomst har under det senaste året ökat både i Västmanlands län och i riket.

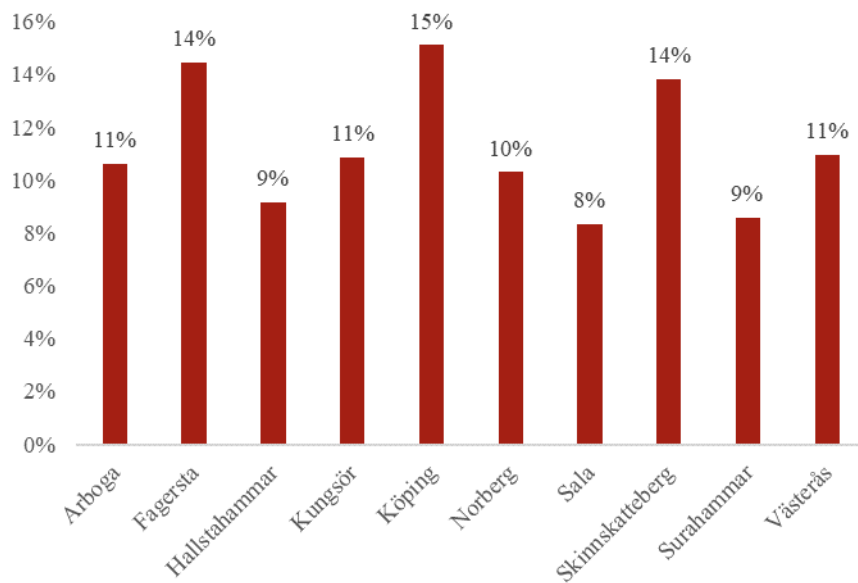
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

Figur 1: Invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%) (Källa: Kolada)¹¹

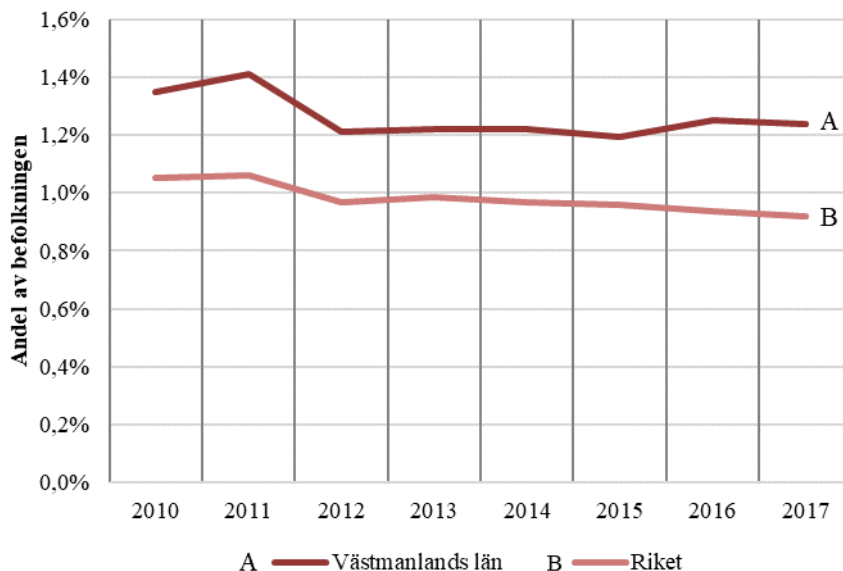

Figur 2: Invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, på kommunal nivå år 2017, andel (%) (Källa: Kolada).

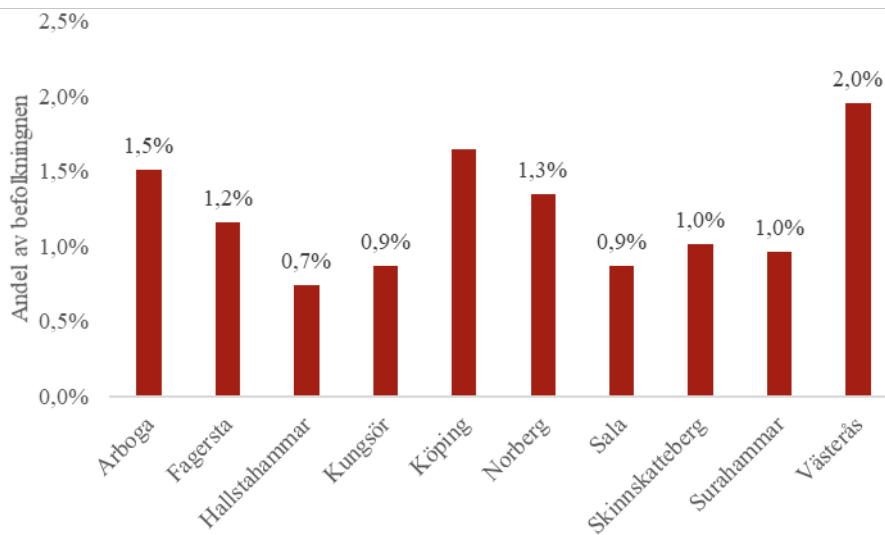

¹¹ Riket avser ovägt medel av alla regioner.

Figur 3: Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen (Källa: Kolada)¹²

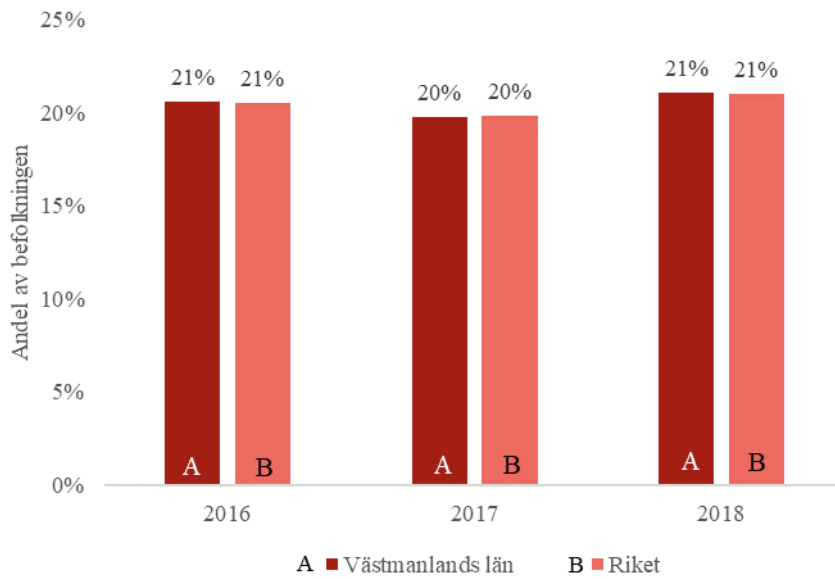

Figur 4: Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen per kommun år 2018. (Källa: Kolada)

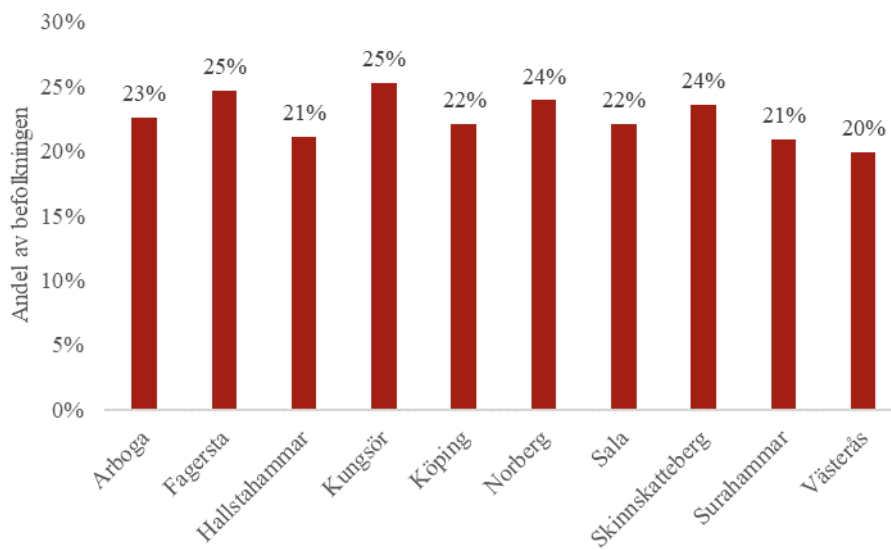

¹² Västmanlands län avser ovägt medel av alla kommuner i länet och Riket avser ovägt medel av alla kommuner i riket.

Figur 5: Invånare 18-64 år med låg inkomst, andel (%) (Källa: Kolada)

Figur 6: Invånare 18-64 år med låg inkomst på kommunal nivå år 2018, andel (%) (Källa: Kolada)

2 Ingen hunger

Indikatorer

- Invånare med fetma
- Ekologiskt odlad åkermark

Det globala målet är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk. Hunger är den främsta dödsorsaken i världen och cirka 850 miljoner människor i världen lever i hunger.¹³

Tillgång till tillräcklig och näringsriktig mat är en mänsklig rättighet. Genom att främja ett hållbart jordbruk med modern teknik och rättvisa distributionssystem kan vi säkerställa tillgång till tillräcklig och näringsriktig mat för alla. För Sverige, och i detta fall Västmanlands län, har indikatorer framförallt valts kopplat till delmål 2.2 ”Utrotta alla former av felnäring”, vilket i den svenska kontexten snarare handlar om övervikt än undernäring. Inom detta mål har även en indikator valts ut för ekologiskt odlad åkermark, vilket kopplar till flera av delmålen avseende hållbar livsmedelsproduktion.

Andelen personer med fetma i Sverige har tredubblats sedan 1980-talet.¹⁴ I Västmanlands län hade 17 procent av kvinnorna och 18 procent av männen ett body mass index (BMI) på 30 eller högre år 2018. För riket är motsvarande siffra 15 procent för båda könen.¹⁵ Under de senaste tio åren har det skett en stor ökning av andelen personer med fetma, både i Västmanlands län samt i Sverige. I en jämförelse mellan utvecklingen i Sverige med Västmanlands län har ökningen varit större bland

¹³ www.globalamalen.se

¹⁴ Fysisk aktivitet och matvanor, Folkhälsomyndigheten. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/>. Hämtad 2019-03-18

¹⁵ Skillnaderna mellan Västmanlands län och riket, samt mellan könen i Västmanlands län, är inte statistiskt signifikanta.

männen i Västmanlands län och lägre bland kvinnorna i Västmanlands län.¹⁶ I länet hade Surahammars kommun störst andel invånare med fetma. Lägst andel hade Västerås kommun.

Ett mått på hållbar livsmedelsproduktion är ekologiskt odlad åkermark som andel av den totala arealen åkermark. År 2018 var denna andel på ungefär samma nivå i Västmanlands län och i riket, cirka 18 procent. Utvecklingen för både Sverige och Västmanlands län har varit positiv de senaste åren. Inom länet har Surahammar störst andel ekologiskt odlad åkermark av total åkermark i kommunen, med 48 procent (852 hektar). Hallstahammar har lägst andel ekologiskt odlad åkermark, 2 procent (101 hektar).¹⁷

¹⁶ Förändringarna i länet är dock inte statistiskt signifikanta.

¹⁷ Uppgifterna avseende antal hektar är hämtad från Jordbruksverkets statistikdatabas avseende åkermark som är omställd eller under omställning till ekologisk odling.

Tabell 2 Ingen hunger – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Invånare 18-84 år med fetma (BMI 30 eller högre), 2018 ¹⁸	Västmanlands län	K: 17%	→
		M: 18%	→
	Riket ¹⁹	K: 15%	
		M: 15%	

Förändringarna över tid under perioden 2004-2018 är inte statistiskt signifikanta för Västmanlands län. Skillnaderna med Västmanlands län och riket är också inom felmarginalerna. I Sverige som helhet har andelen invånare med fetma ökat för både kvinnor och män under perioden 2004-2018, från 12% bland kvinnor och 11% bland männen för perioden 2004-2007 till 15% för båda könen för perioden 2015-2018.

Ekologiskt odlad åkermark som andel av total areal åkermark, 2018	Västmanlands län	18,5%	→
	Riket	18,6%	→

Den ekologiskt odlade åkermarken innefattar ekologiska produktionsmetoder som har uppfyllt kraven enligt Rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter. I Västmanlands län har denna andel ökat från 13% till 18,5% under perioden 2009-2018. Motsvarande ökning i riket för samma period har varit 14,6% till 18,6%.

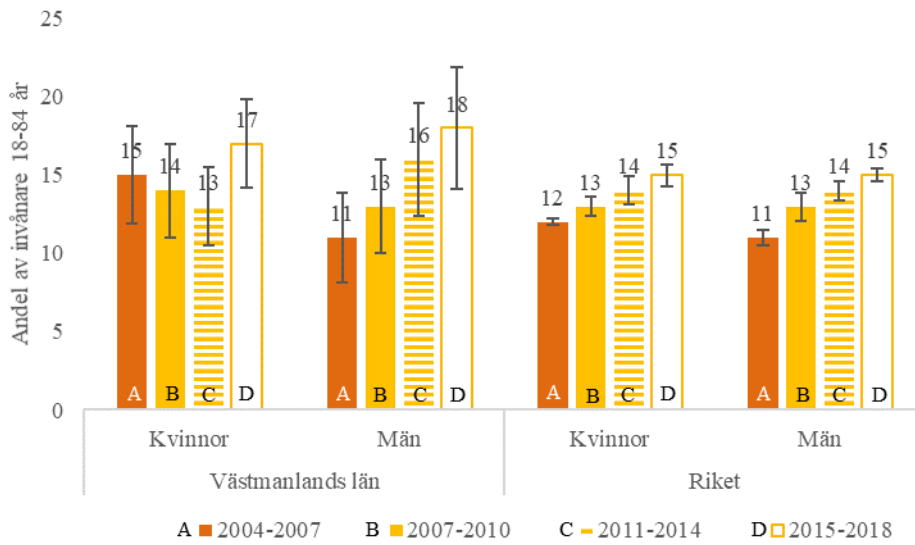
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

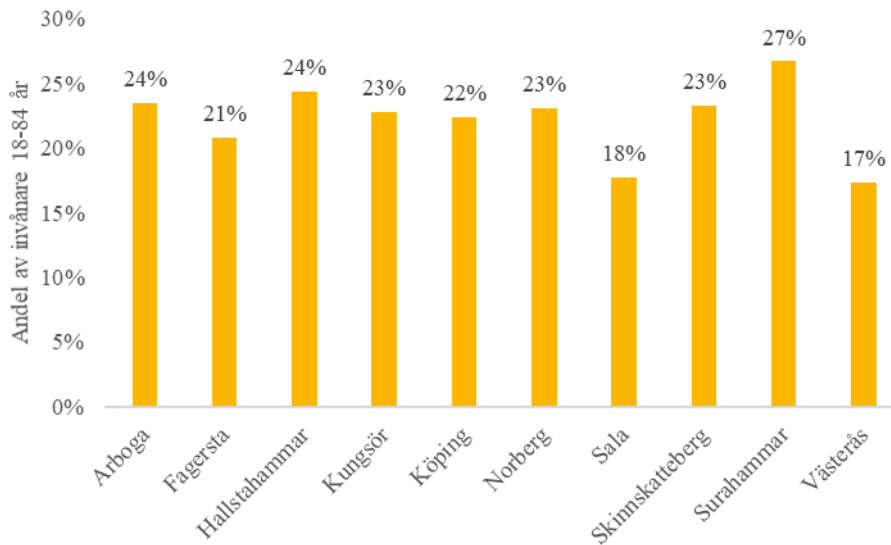
¹⁸ Utvecklingen avser perioden 2015-2018 (medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018) jämfört med perioden 2011-2014 (fyra års genomsnitt).

¹⁹ Avser ovägt medel av alla regioner

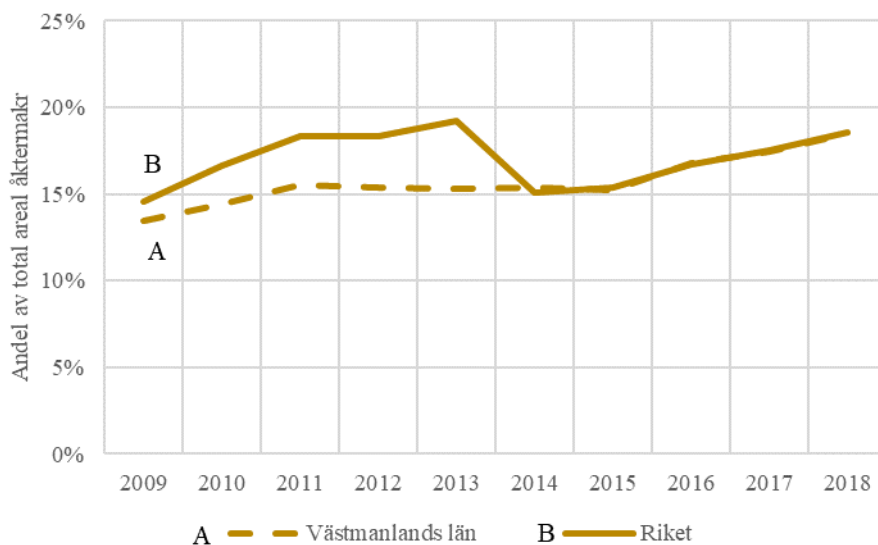
Figur 7: Invånare 18-84 år med fetma, andel (%) (linjerna till varje stapel avser felmarginalen) (Källa: Kolada).

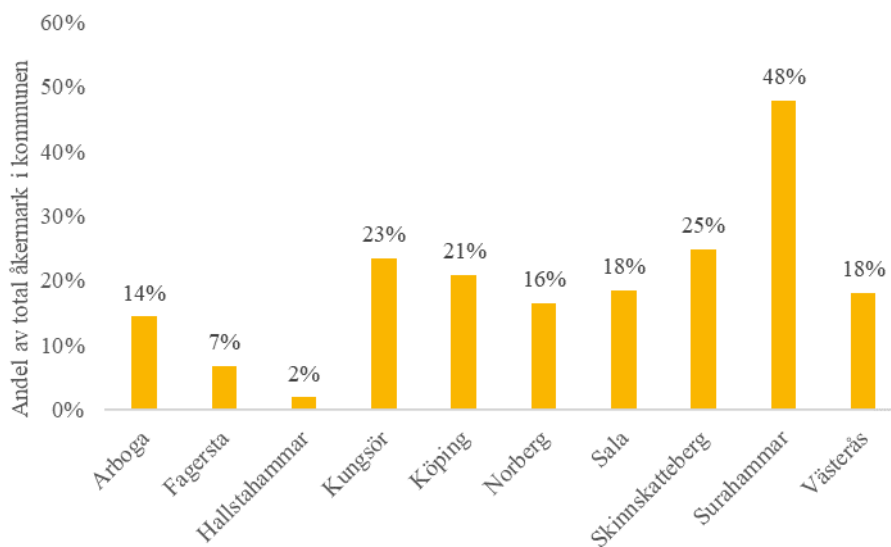
Figur 8: Invånare 18-84 år med fetma per kommun år 2017, andel (%) (Källa: Kolada).

Figur 9: Ekologiskt odlad åkermark som andel av total areal åkermark, (%) (Källa: Kolada)

Figur 10: Ekologiskt odlad åkermark som andel av total areal åkermark, på kommunnivå år 2018, andel (%) (Källa: Kolada)

3 Hälsa och välbefinnande

Indikatorer

- Återstående medellivslängd vid födseln
- Långtidssjukskrivna av psykiska sjukdomar och syndrom
- Försäljning av antibiotika
- Förekomst av diabetes
- Fallskador bland personer 65+
- Riskkonsumenter av alkohol
- Tobaksvanor, röker dagligen
- Självskattad hälsa

God hälsa är en fundamental förutsättning för människors möjlighet att kunna utvecklas till sin fulla potential och bidra till positiv samhällsutveckling. Alla tre hållbarhetsaspekter – de ekonomiska, de ekologiska och de sociala – påverkar och påverkas av människors hälsa och välbefinnande. Utvecklingen av den globala hälsan har varit enorm de senaste decennierna, bland annat har barndödligheten globalt minskat med 50 procent sedan år 1990.²⁰ Samhällets utveckling gynnas av att det görs investeringar i hälsa genom förebyggande insatser samt att modern och effektiv vård introduceras i alla delar av världen.

Några av de globala indikatorerna som presenteras av FN är inte relevanta för länder som Sverige, som till exempel mödradödlighet och att förhindra dödsfall som hade kunnat förebyggas bland barn under fem år. Sverige har i jämförelse med många andra länder en väldigt låg mödradödlighet, liksom dödlighet bland barn under fem år. Detta innebär dock inte att Sverige har uppfyllt målet då det inom andra delmål finns områden att arbeta med, till exempel ökad psykisk ohälsa.

Överlag ligger Västmanlands län på ungefär samma nivå som riket för samtliga indikatorer, detsamma gäller utvecklingen över tid. Till det positiva hör bland annat att antibiotikaförsäljningen minskar, liksom andelen kvinnliga rökare. Psykiska ohälsan har dock ökat i både länet och riket, likaså andelen med diabetes typ 2.

Inom länet har den psykiska ohälsan ökat inom samtliga kommuner. Den kommun som har haft högst andel långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar under åren 2005 till 2018 är Västerås. Kommunen med lägst andel sjukskrivna med psykiska sjukdomar under samma period är Norberg.

²⁰ www.globalamalen.se

Vad gäller medellivslängden för kvinnor och män så följer Västmanlands läns kommuner samma utveckling som Sverige, där kvinnor generellt har en något högre medellivslängd än männen. Högst medellivslängd hos både kvinnor och män i Västmanlands län har de som bor i Kungsörs kommun, där kvinnorna lever i genomsnitt i 84,7 år och männen 81 år. Lägst medellivslängd i Västmanlands län har de kvinnor och män som bor i Surahammars kommun, där kvinnorna respektive männen lever i genomsnitt i 82,7 och 77,3 år.

Antibiotikaanvändningen är högre bland kvinnor jämfört med män, likaså är psykisk ohälsa vanligare bland långtidssjukskrivna kvinnor jämfört med män. Inom länet har antibiotikaanvändningen minskat sedan 2007. Under 2018 hade Hallstahammar störst antibiotikaförsäljning per invånare i länet.

Äldre kvinnor i Västmanlands län och i riket råkar oftare ut för fallskador jämfört med äldre män i både riket och i Västmanlands län. Bland länets kommuner har antalet fallskador legat på ungefär samma nivå från år 2010 och framåt. Den kommun som hade högst antal fallskador år 2017 var Sala kommun. Sala kommun har under åren 2010 till 2017 haft högst antal fallskador med relativt stor marginal.

Männen har något sämre hälsa jämfört med kvinnor med avseende på förekomst av diabetes typ 2, högre andel riskkonsumenter av alkohol samt lägre medellivslängd jämfört med kvinnor. Skillnaderna mellan könen är dock små vad gäller andelen som uppger att de röker dagligen. Utvecklingen har varit positiv med minskad rökning både i Västmanlands län och i riket.

Under åren 2015–2018 uppgav 73 procent av rikets befolkning i åldrarna 16–84 år att de hade en bra eller mycket bra hälsa. I Västmanlands län uppgav 71 procent att de hade en bra eller mycket bra hälsa under åren 2015–2018. För både Västmanlands län och riket har den självskattade hälsan blivit bättre från år 2004 och framåt. I både Västmanlands län och riket uppger en mindre andel kvinnor än män att de har en bra hälsa.

Tabell 3 Hälsa och välbefinnande – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Antibiotikaförsäljning (antalet expedieringar mot recept dividerat på folkbokförd befolkning), 2018	Västmanlands län	K: 344,2	↘
		M: 230,2	↘
	Riket	K: 342,9	↘
		M: 227,1	↘

Västmanlands län ligger på ungefär samma nivå som Sverige när det kommer till antibiotikaförsäljning. För både Västmanlands län samt riket är antibiotikaanvändningen högre för kvinnor än män, men skillnaderna mellan könen har minskat över tid. Utvecklingen i Västmanlands län av antalet expedieringar mot recept på antibiotika har följt rikets nedåtgående utveckling under perioden 2007-2018.

Förekomst av diabetes typ 2, (andel av befolkningen), 2017	Västmanlands län	K: 5,3%	→
		M: 7,2%	→
	Riket	K: 4,5%	→
		M: 6,3%	→

Förekomsten av diabetes typ 2 i Västmanlands län ligger på något högre nivå jämfört med Sverige generellt. Förekomsten har ökat i både länet och riket under perioden 2015-2018. Det är vanligare bland män, både i Västmanlands län och riket, med diabetes typ 2.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar, 2018 (Avser andel av pågående sjukfall med en längd om minst 60) ²¹	Västmanlands län ²²	K: 53,0%	→
		M: 39,6%	→
	Riket ²³	K: 53,2%	→
		M: 40,2%	→

Andelen långtidssjukskrivna av psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar är på ungefär samma nivå i Västmanlands län som i riket som helhet. I både Västmanlands län och Sverige ligger kvinnor på en högre nivå än männen. Andelen personer som blir långtidssjukskrivna på grund av psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar har ökat såväl i länet som nationellt sedan år 2005, från att ha varit på nivåer på ungefär 30% bland kvinnor och 25% bland männen till att år 2017 vara 53% bland kvinnorna och 41% bland männen.

Återstående medellivslängd vid födseln, 2018	Västmanlands län	K: 83,9	→
		M: 80,3	→
	Riket	K: 84,1	→
		M: 80,6	→

Medellivslängden för personer i Västmanlands län ligger på ungefär samma nivå som för Sverige, kvinnor i Västmanlands län blir i snitt 83,9 år gamla och kvinnorna i Sverige blir i snitt 84,1 år gamla. Männen i Västmanlands län blir i snitt 80,3 år gamla medan männen i Sverige blir 80,6 år gamla. Utvecklingen av den återstående medellivslängd vid födseln har varit positiv under perioden 2000 till 2018, men då nivåerna redan är höga i ett internationellt perspektiv så sker förändringarna långsamt.

²¹ Andelarna avser antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar med diagnoskapitel F00-F99 dividerat med antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar. Det är alltså inte relaterat till befolkningen som helhet.

²² Avser ovägt medel av alla kommuner i länet

²³ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Fallskador bland personer 65+, antal per 100 000 invånare, 2015-2017 (3-års genomsnitt)	Västmanlands län	K: 4146,2	→
		M: 3078,9	→
	Riket	K: 3876,2	↘
		M: 2617,7	→

Förekomsten av fallskador per invånare är högre i Västmanlands län jämfört med riket bland både kvinnor och män. Antalet fallskador per 100 000 invånare har ökat i länet de senaste åren.

Riskkonsumenter av alkohol, 2015-2018 (genomsnitt) ²⁴ (ingen färgsättning av Västmanlands läns värde i relation till de övriga länen på grund av att skillnaderna ofta är inom felmarginalen)	Västmanlands län	K: 10%	↘
		M: 22%	→
	Riket	K: 13%	→
		M: 19%	→

Statistiken baseras på Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät. Skillnaderna mellan Västmanlands län och riket är inte statistiskt signifikanta varken för män eller kvinnor. I Västmanlands län har andelen riskkonsumenter av alkohol ökat för män men minskat för kvinnorna. Förändringarna över tid för kvinnorna i Västmanlands län är för små för att det ska vara statistiskt säkerställt. Både i Västmanlands län och i riket är dock skillnaderna mellan kvinnor och män signifikanta – männen har i klart högre grad än kvinnor en alkoholkonsumtion som är definierad som riskkonsumtion. Under perioden 2004–2018 har andelen riskkonsumenter minskat bland männen, men minskningen har varit svag. Bland kvinnor har det inte skett någon (signifikant) minskning under samma period.

²⁴ Utvecklingen avser perioden 2015-2018 (medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018) jämfört med perioden 2011-2014 (fyra års genomsnitt).

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Röker dagligen, 2015-2018 (genomsnitt) ²⁵ (ingen färgsättning av Västmanlands läns värde i relation till de övriga länen på grund av att skillnaderna ofta är inom felmarginalen)	Västmanlands län	K: 9%	↘
		M: 6%	↘
	Riket	K: 9%	↘
		M: 8%	↘

Statistiken baseras på Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät. Skillnaderna mellan Västmanlands län och riket är inte statistiskt signifikanta varken för män eller kvinnor. Både i Västmanlands län och i riket har det under perioden 2004–2018 skett en signifikant minskning av andelen personer som uppger att de röker dagligen. I Västmanlands län angav 20% av kvinnorna under perioden 2004–2007 att de rökte dagligen, medan motsvarande andel för perioden 2015-2018 var 9%. För männen var motsvarande siffra 12% respektive 6%.

²⁵ Utvecklingen avser perioden 2015-2018 (medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018) jämfört med perioden 2011-2014 (fyra års genomsnitt).

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Bra eller mycket bra självskattad hälsa (ingen färgsättning av Västmanlands läns värde i relation till de övriga länen på grund av att skillnaderna ofta är inom felmarginalen)	Västmanlands län	K: 68%	→
		M: 74%	↗
	Riket ²⁶	K: 70%	↘
		M: 75%	→

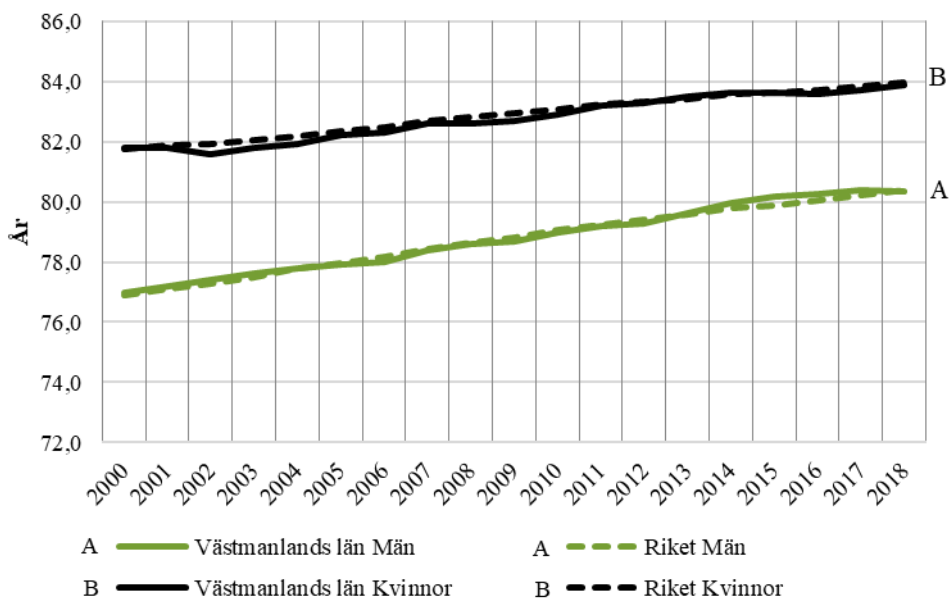
Statistiken baseras på Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät. Frågan avser hur man bedömer sitt allmänna hälsotillstånd samt om man har någon långvarig sjukdom, besvär efter olycksfall, någon nedsatt funktion eller annat långvarigt hälsoprogram. Skillnaderna mellan Västmanlands län och riket är inte statistiskt signifikanta varken för män eller kvinnor. Både i Västmanlands län och i riket har det under perioden 2004–2018 skett en signifikant ökning av andelen personer som uppger att de har bra eller mycket bra hälsa. I Västmanlands län angav 63% av kvinnorna under perioden 2004–2007 att hade bra eller mycket bra hälsa, medan motsvarande andel för perioden 2015–2018 var 68%. För männen var motsvarande siffror 66% respektive 70%.

Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt (snett nedåt) åt höger. En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

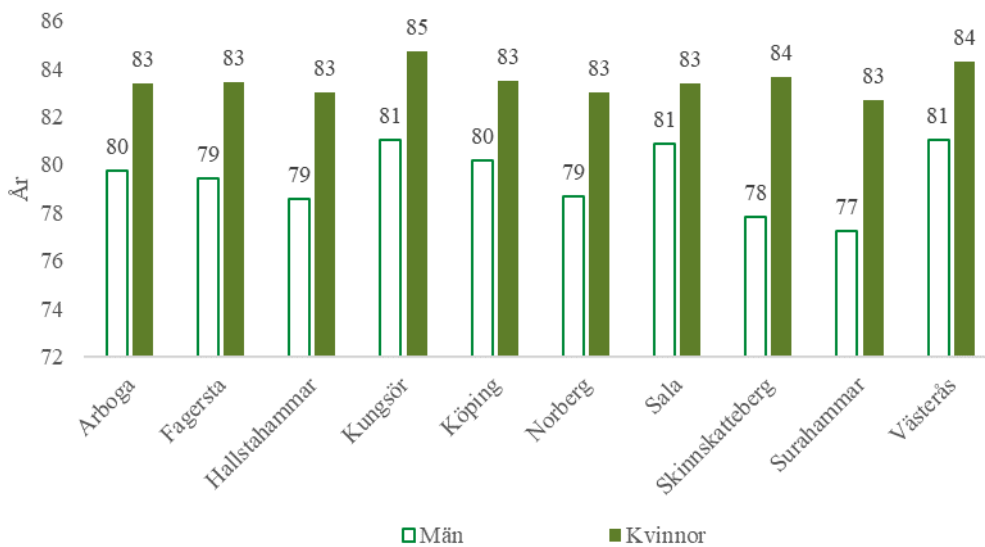
Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

²⁶ Avser ovägt medel av alla regioner i riket

Figur 11: Återstående medellivslängd vid födseln (Källa: Kolada).²⁷

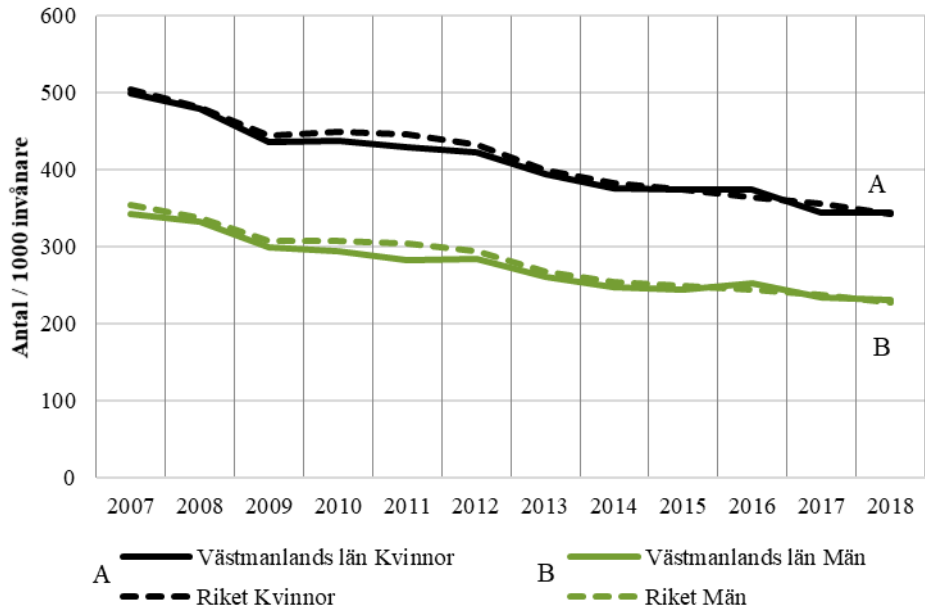

Figur 12: Återstående medellivslängd vid födseln på kommunnivå år 2018 (Källa: Kolada).

²⁷ Utvecklingen för riket avser ovägt medel av alla regionerna.

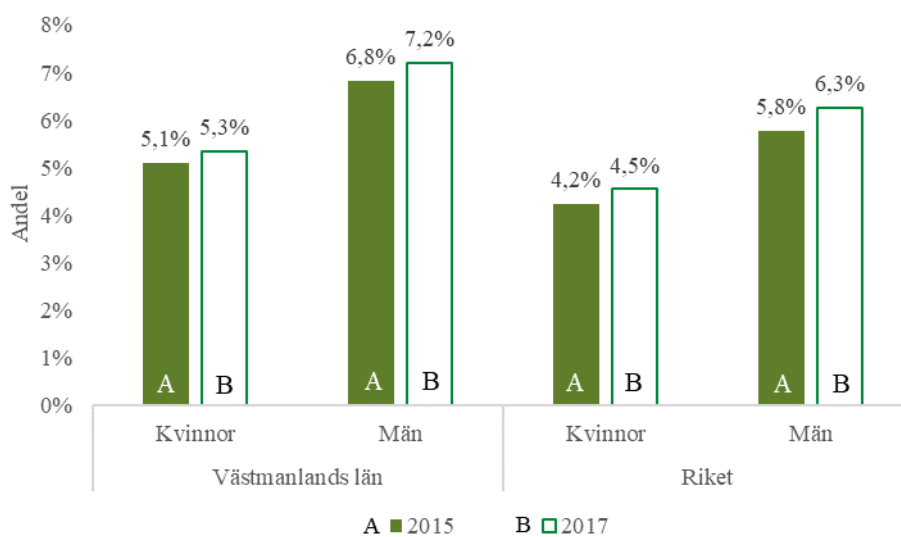
Figur 13: Antibiotikaförsäljning, antalet expedieringar mot recept dividerat på folkbokförd befolkning (Källa: Kolada).

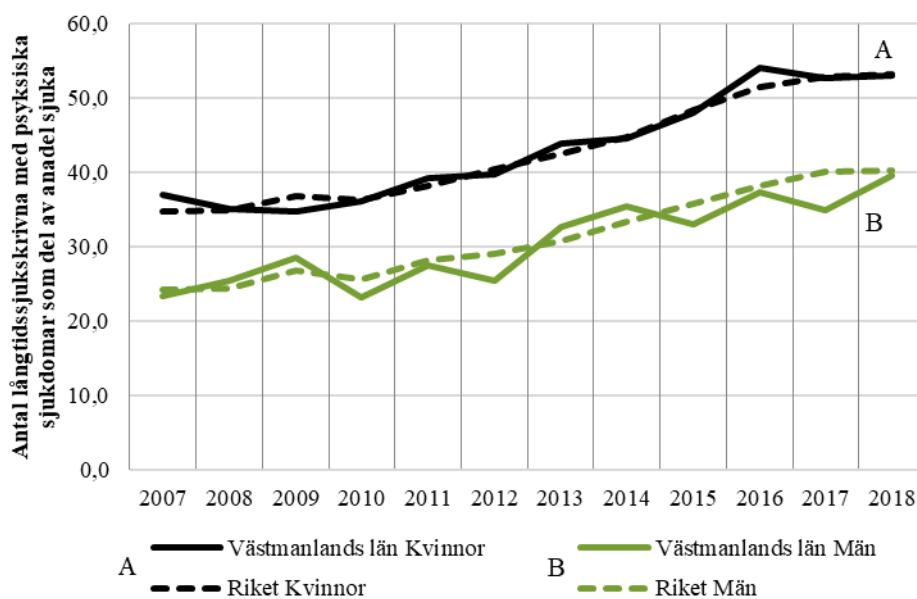
Figur 14: Antibiotikaförsäljning, antalet expedieringar mot recept dividerat på folkbokförd befolkning per kommun år 2018. (Källa: Kolada).

Figur 15: Förekomst av diabetes typ 2, andel (%) (Källa: Kolada).

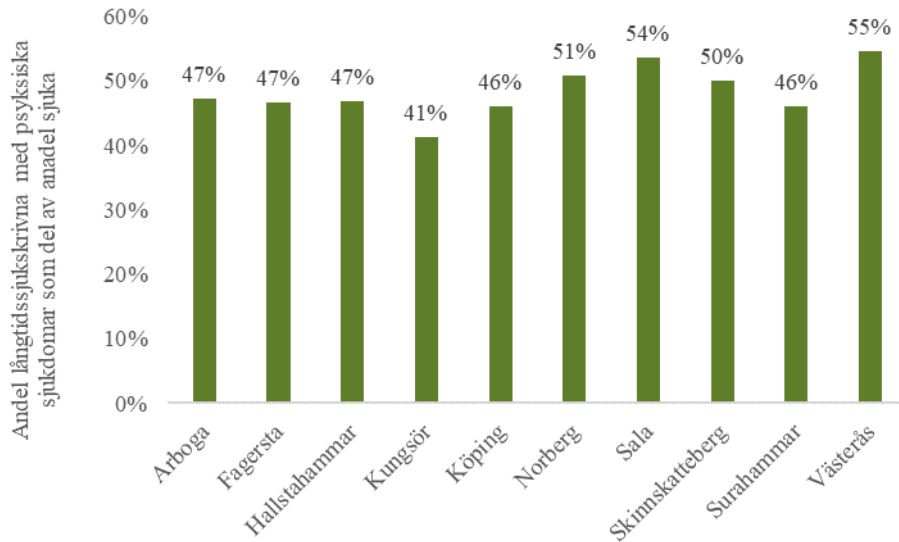

Figur 16: Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar som andel av alla långtidssjukskrivna (Källa: Kolada).²⁸

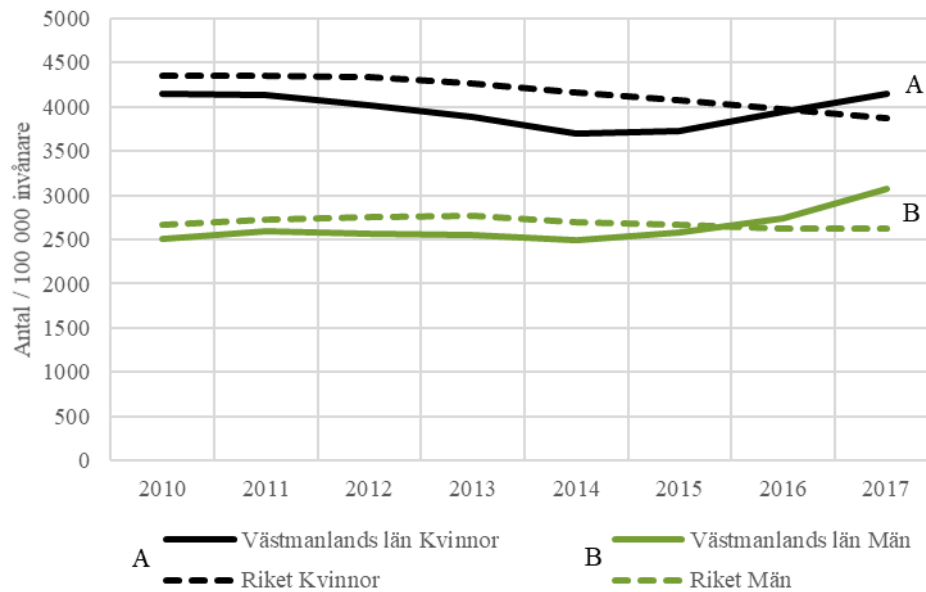

²⁸ Utvecklingen för riket avser ovägt medel av alla kommuner samt utvecklingen för länet avser ovägt medel av alla kommuner i länet.

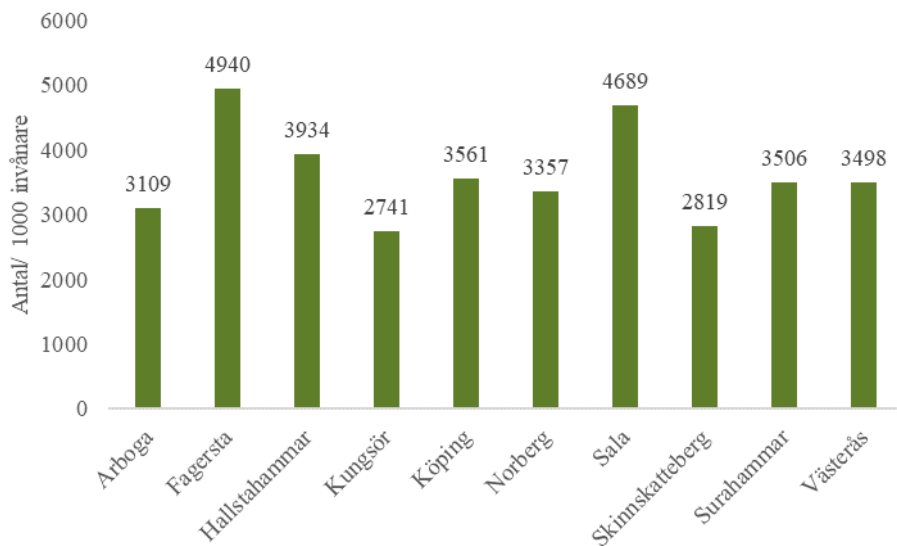
Figur 17: Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar som andel av alla långtidssjukskrivna uppdelat på kommunal nivå år 2018. (Källa: Kolada).

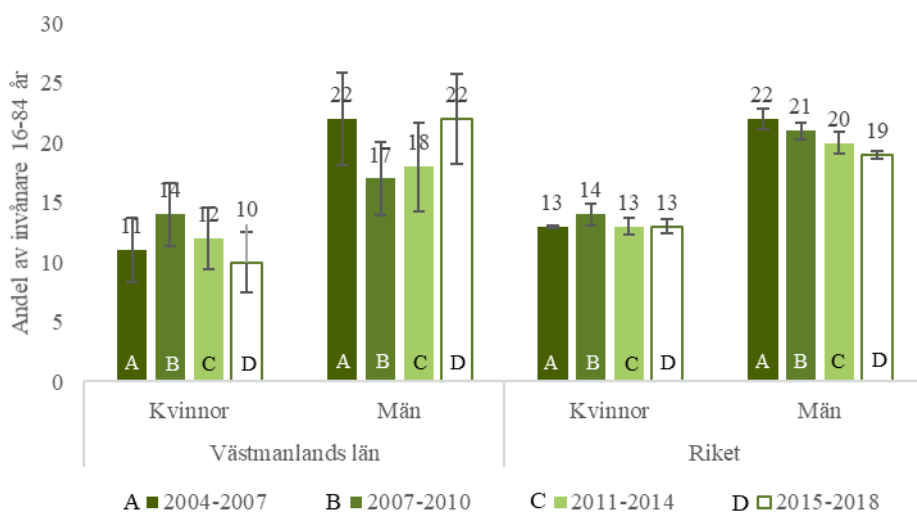
Figur 18: Fallskador bland personer 65+, antal/100 000 inv (3-års genomsnitt) (Källa: Kolada).

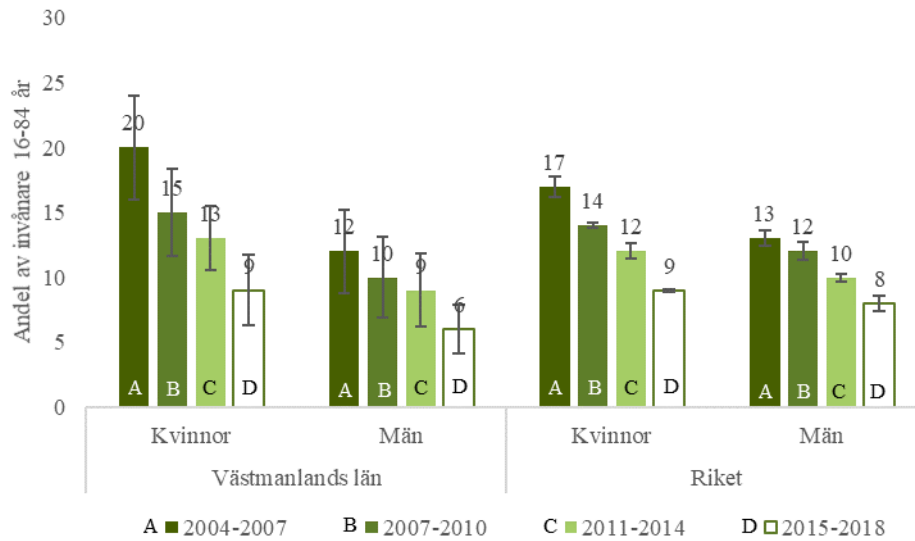
Figur 19: Fallskador bland personer 65+, antal/100 000 inv. (3-årsgenomsnitt) på kommunal nivå år 2017. (Källa: Kolada).

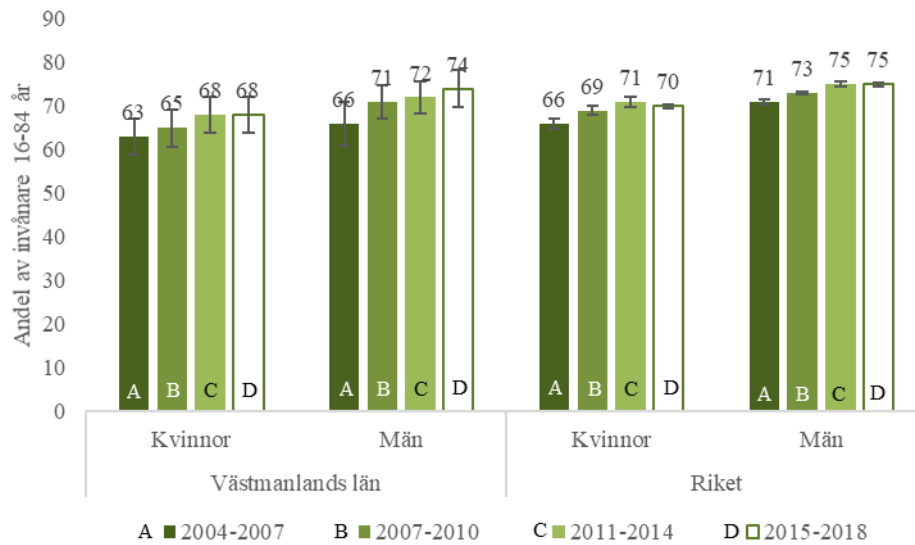
Figur 20: Riskkonsumenter alkohol (linjerna till varje stapel avser felmarginalen) (Källa: Folkhälsomyndigheten).

Figur 21: Tobaksvanor, andel som röker dagligen (linjerna till varje stapel avser felmarginalen) (Källa: Folkhälsomyndigheten).

Figur 22: Självskattad hälsa (Källa: Folkhälsomyndigheten)

4 God utbildning för alla

Indikatorer

- Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram
- Elever på SFI som klarat högsta kurs på studievägen av nybörjare
- Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan
- Gymnasieelever med examen inom 4 år
- Invånare med eftergymnasial utb

Möjlighet till utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet men trots detta estimeras 774 miljoner människor i världen inte kunna läsa och skriva.²⁹ Rätten till utbildning är en pelare i ett demokratiskt samhälle. Människor ska ha tillgång till förskola, grundskola, gymnasium och högre utbildning samt möjligheten till ett livslångt lärande. De delmål som är relevanta för Sverige och Västmanlands län är bland annat mål 4.a *Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer*, mål 4.4 *Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet* och mål 4.5 *Utrota diskriminering i utbildning*.

Att ha klarat av grundskolan med behörighet till gymnasiet, och sedan även ta en gymnasieexamen, är viktiga indikatorer för en hållbar utveckling. Den senaste tiden finns tendenser på att allt färre i årskurs 9 är behöriga till gymnasiet i både Västmanlands län och i riket. Pojkar slutför sina studier i lägre grad än flickor och kvinnor har en eftergymnasial utbildning i högre grad än män, samtidigt som skillnaderna ökar mellan könen. Att känna sig trygg i skolan är också en viktig indikator, vilket påverkar möjligheten att klara av sina studier. Till skillnad från gymnasiebehörighet och utbildningsnivån så är den upplevda tryggheten framförallt en utmaning bland flickorna som känner sig mer otrygga jämfört med pojkar.

Andelen elever som är behöriga till yrkesprogrammen har haft en negativ trend för både Västmanlands län och riket för båda könen under perioden 2000–2018. Utvecklingen har dock inte varit lika negativ bland flickorna i riket som för pojkarna. Andelen behöriga elever till yrkesprogrammen är något lägre i Västmanlands län jämfört med riket både bland flickor och pojkar.

²⁹ www.globalamalen.se

För att följa upp mål *4.a Skapa inkluderande och trygga arbetsmiljöer* används en indikator med avseende på hur stor andel av eleverna i årskurs 9 som känner sig trygga i skolan. Flickor är tryggare i lägre grad än pojkar, och framförallt är skillnaden stor mellan flickor och pojkar i Västmanlands län. Bland Västmanlands läns kommuner är andelen som känner sig trygga i skolan på relativt samstämmiga nivåer. Den kommun som hade lägst andel trygga elever 2016 var Hallstahammar. Under 2018 var det Surahammar som hade högst andel trygga elever.

Andelen gymnasieelever med examen inom fyra år från att de började studera är något högre för flickorna i Västmanlands län jämfört med riket. För pojkarna är det ett motsatt förhållande. Det finns dock en tydlig skillnad mellan kvinnliga och manliga elever. Av de kvinnliga eleverna, både i Västmanlands län samt generellt i Sverige, är det fler som tar examen inom fyra år jämfört med de manliga eleverna. På kommunal nivå år 2018 var det Arboga kommun hade högst andel gymnasieelever med examen inom fyra år från att de började studera. Lägst andel för samma period var det i Surahammar.

Att nya invånare ges möjlighet att lära sig svenska snabbt är även viktigt för integration och inkludering, både på kort och lång sikt. Västmanlands län ligger något bättre till än Sverige sett till andelen SFI-elever som klarat minst två kurser. I både Västmanlands län och riket som helhet har kvinnor i högre grad klarat av minst två kurser jämfört med män år 2018.

Kvinnorna blir allt mer högutbildade jämfört med männen i både Västmanlands län och i riket. Utbildningsnivån är generellt sett något lägre i Västmanlands län jämfört med riket som helhet.

Tabell 4 God utbildning för alla – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, 2018	Västmanlands län ³⁰	K: 62,5%	–
		M: 79,1%	–
	Riket	K: 82,5%	–
		M: 84,4%	–
Elever i åk. 9 som är behöriga till ett yrkesprogram i gymnasiet, 2018	Västmanlands län	K: 83,7%	→
		M: 81,0%	→
	Riket	K: 86,7%	→
		M: 82,3%	→
Elever på SFI som klarat minst två kurser på studievägen av nybörjare två år tidigare, 2018	Västmanlands län ³⁰	K: 53,6%	↘
		M: 46,9%	↘
	Riket	K: 46,6%	↘

Andelen elever som känner sig trygga i skolan i Västmanlands län är något lägre i jämförelse med riket. Totalt sett, för både män och kvinnor, finns en tendens till minskad trygghet bland eleverna mellan åren 2016 och 2018. Uppgifter saknas uppdelat på kön för år 2016.

Elever i årkurs 9 som är behöriga till yrkesprogram är lägre i Västmanlands län än för Sverige som helhet, både bland kvinnor och män. Sedan år 2015 har utvecklingen varit som mest negativ för männen i Västmanlands län, men på längre sikt har utvecklingen varit negativ för båda könen i både Västmanlands län och i riket. Det finns ingen tydlig trend över tid som visar på att skillnaderna mellan könen skulle minska, i riket har skillnaderna snarare ökat mellan könen de senaste åren.

³⁰ Avser ovägt medel av kommunerna i länet.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
		M: 39,2%	→
<p>Västmanlands län ligger bättre till än Sverige sett till andelen elever på SFI som klarat minst två kurser på studievägen i relation till samtliga nybörjare inom SFI två år tidigare. Skillnaderna är stora mellan könen i både Västmanlands län och i riket. Inga större förändringar har skett över tid och andelen varierar en del mellan åren.</p>			
	Västmanlands län	K: 76,9%	→
Gymnasieelever med examen inom 4 år, 2018 ³¹		M: 66,1%	↘
	Riket	K: 74,9%	→
		M: 68,3%	→

Andelen gymnasieelever med examen inom fyra år från att de började studera är lite högre i Västmanlands län jämfört med riket. Det finns dock en mer tydlig skillnad mellan kvinnliga studenter och manliga. Av de kvinnliga studenterna, både i Västmanlands län samt generellt i Sverige är det fler som tar examen inom fyra år, jämfört med de manliga studenterna.

³¹Utvecklingen avser ovägt medel av kommunerna i länet och i riket.

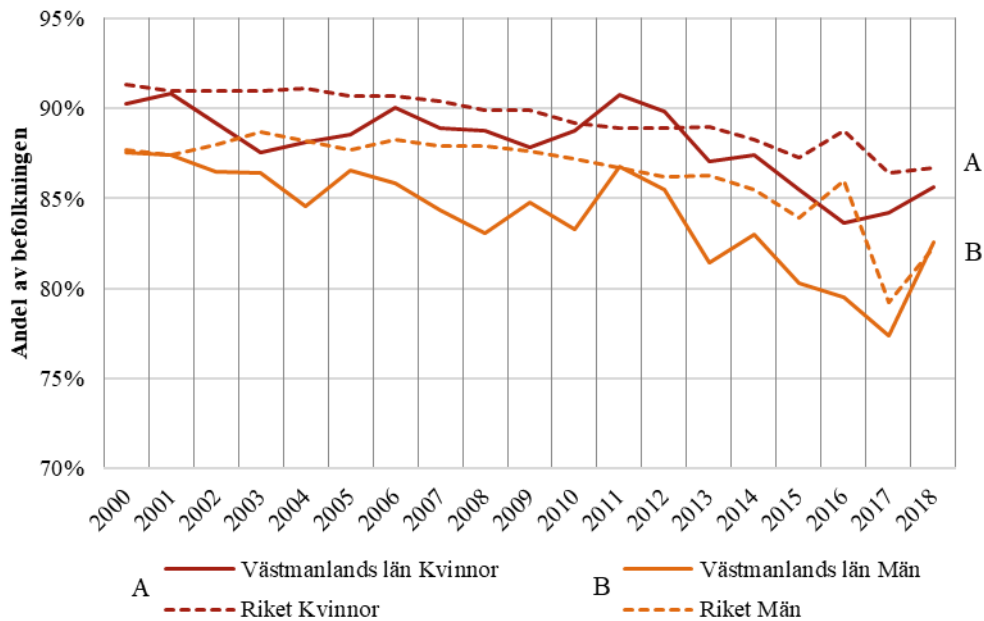
Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, 2018	Västmanlands län	K: 43,2%	→
		M: 31,7%	→
	Riket	K: 49,0%	→
		M: 37,6%	→

Både i riket och i Västmanlands län är andelen kvinnor med eftergymnasial utbildningsnivå högre än andelen män. Utvecklingen över tid har även varit mer positiv för kvinnorna än för männen både i Västmanlands län och i riket.

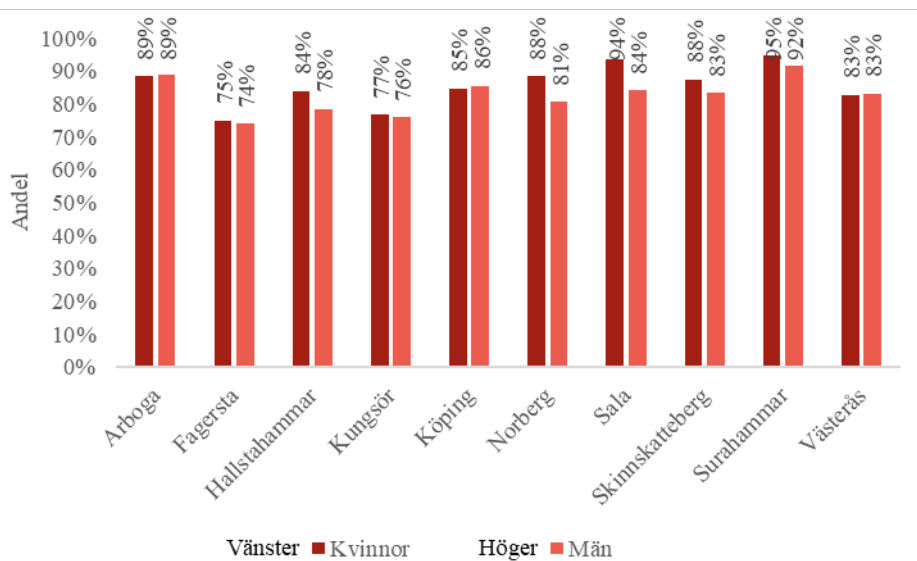
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt (snett nedåt) åt höger. En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

Figur 23 Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%) (Källa: Kolada).³²

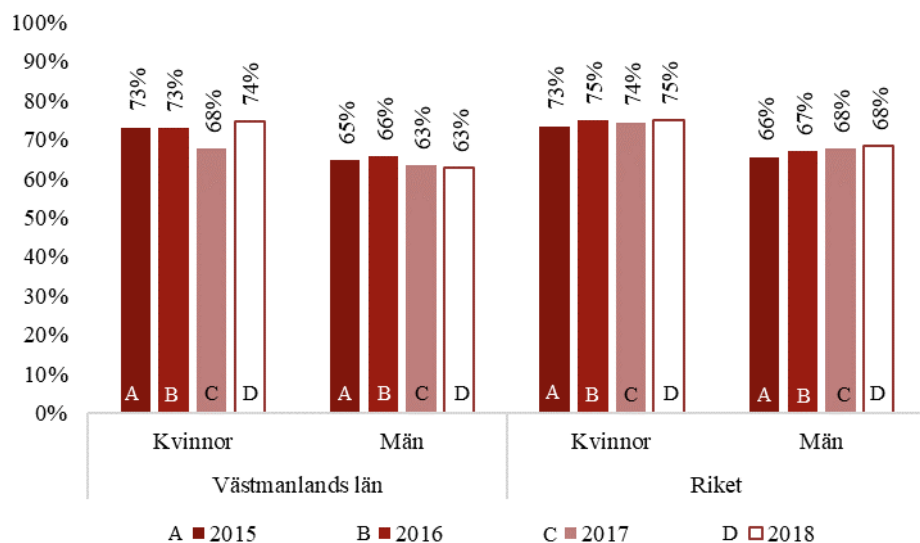
Figur 24 Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, redovisat per hemkommun år 2018, andel (%) (Källa: Kolada).³³

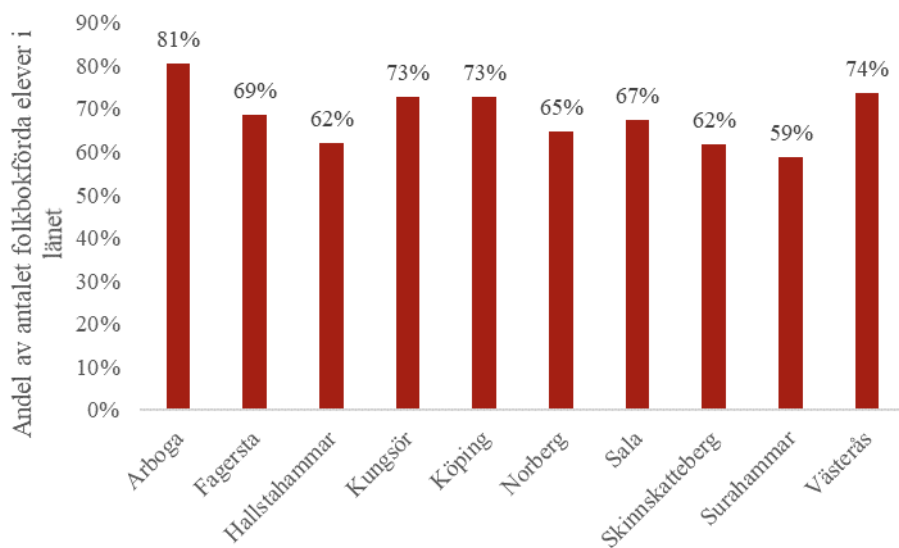
³² Detta avser inte exakta samma siffror som i Tabell 4. För att få en längre tidsserie visas här uppgifter för hemkommunen. Uppgifterna för Västmanlands län är ett ovägt medel av kommunerna i länet.

³³ Detta avser inte exakta samma siffror som i Tabell 4. För att få en längre tidsserie visas här uppgifter för hemkommunen. Uppgifterna för Västmanlands län är ett ovägt medel av kommunerna i länet.

Figur 25: Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%) (Källa: Kolada).³⁴

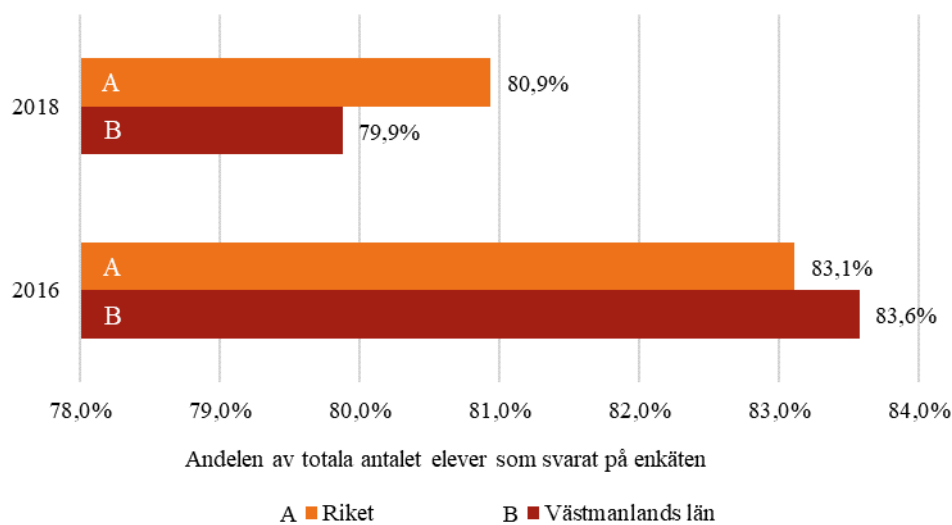

Figur 26: Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun år 2018 andel (%) (Källa: Kolada).

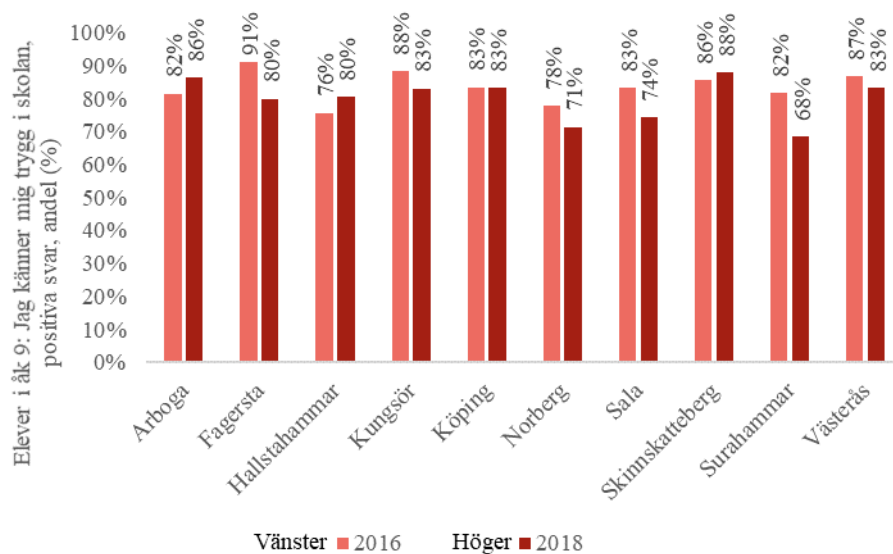

³⁴ Uppgifterna för Västmanlands län är ett ovägt medel av kommunerna i länet.

Figur 27: Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%) (Källa: Kolada).³⁵

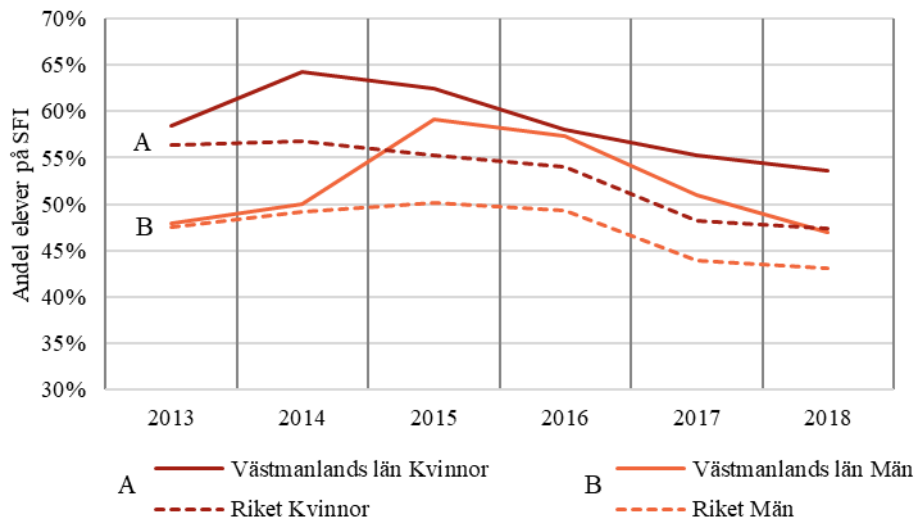

Figur 28: Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan uppdelat på kommunal nivå, positiva svar, andel (%) (Källa: Kolada).

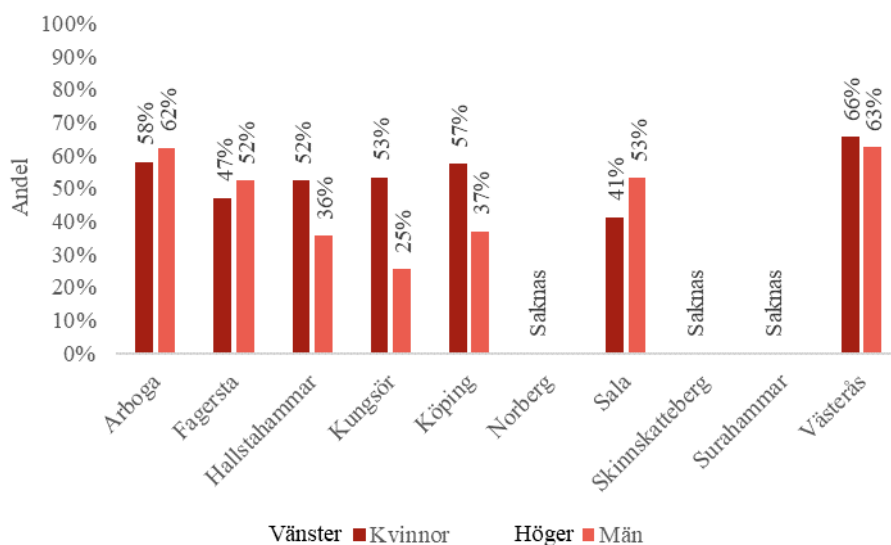

³⁵ Uppgifterna för Västmanlands läns är ett ovägt medel av kommunerna i länet och uppgifterna för riket är ett ovägt medel av alla kommuner i riket. Uppgifter saknas uppdelat på kön för år 2016, därför visas här totaler för år 2016 och 2018. För uppdelning på kön hänvisas till Tabell 4.

Figur 29: Andelen elever på SFI som klarat minst två kurser på studievägen av totala antalet nybörjare två år tidigare, andel (%) (Källa: Kolada).³⁶

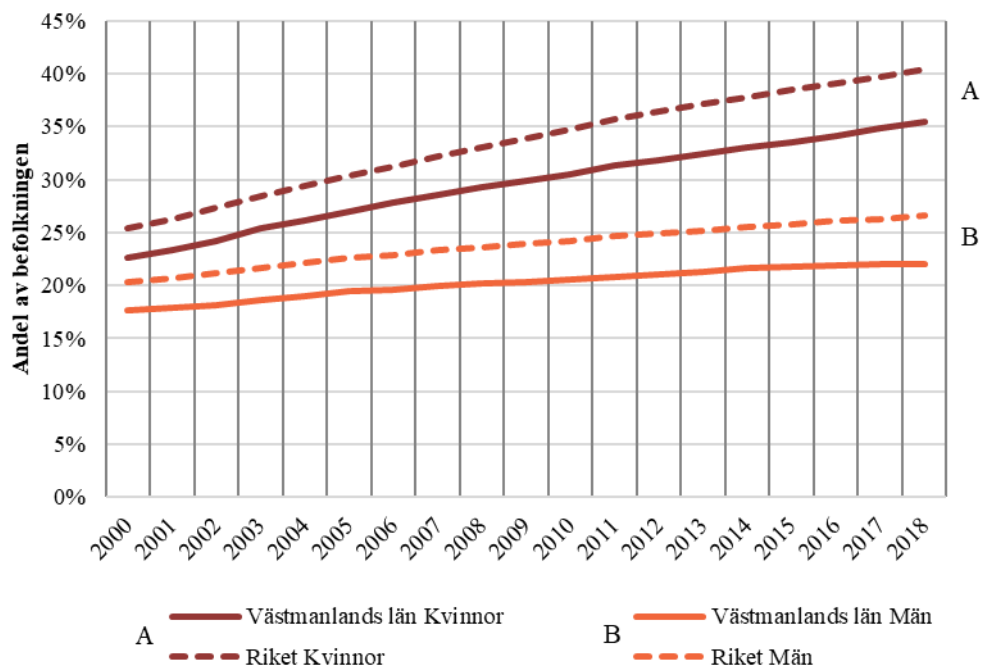
Figur 30: Andelen elever på SFI som klarat minst två kurser på studievägen av totala antalet nybörjare två år tidigare uppdelat på kommunal nivå år 2018, andel (%) (Källa: Kolada).³⁷

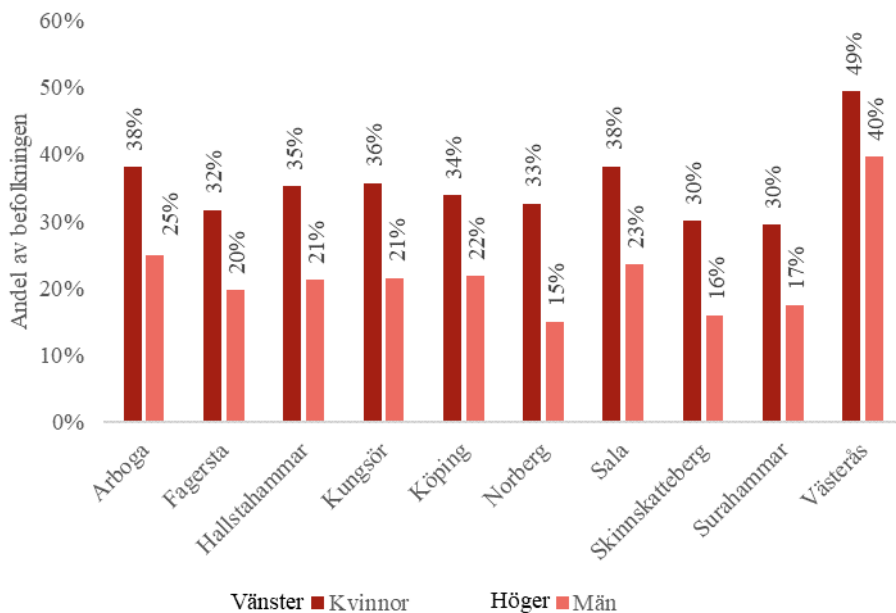
³⁶ Uppgifterna för Västmanlands läns är ett ovägt medel av kommunerna i länet och uppgifterna för riket är ett ovägt medel av alla kommuner i riket.

³⁷ Uppgifterna för Västmanlands läns är ett ovägt medel av kommunerna i länet och uppgifterna för riket är ett ovägt medel av alla kommuner i riket.

Figur 31: Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%) (Källa: Kolada)³⁸.

Figur 32: Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning på kommunal nivå år 2018, andel (%) (Källa: Kolada).

³⁸ Västmanlands län avser ett ovägt medel av kommunerna i länet och uppgifterna för riket avser ett ovägt medel av alla kommuner i riket.

5 Jämställdhet

Indikatorer

- Andel av föräldrapenningdagar som tas ut av män
- Andel heltidsarbetande månadsavlönade, kommun/region
- Kvinnors inkomst som andel av männens
- Kvinnors inkomst som andel av männens, kommun/region

Jämställdhet handlar om relationen mellan könen och ökad jämställdhet är en förutsättning för hållbar och fredlig utveckling. Detta mäts bland annat genom fördelning av resurser, inflytande och medbestämmande. De valda indikatorerna inom detta globala mål avser i huvudsak delmål 5.2 *Värdesätt obetalt omsorgsarbete och främja delat ansvar i hushållet* i kombination med mer övergripande indikatorer kring jämställdheten på arbetsmarknaden och fördelning av resurser (inkomster).

I relation till riket som helhet ligger Västmanland överlag på en liknande nivå för samtliga indikatorer. Huruvida riket och Västmanlands län är att betrakta som jämställt i fråga om de indikatorer vi tittar på här kan diskuteras. Kvinnor har oftast lägre inkomster, är oftare föräldralediga och deltidsarbetar i högre grad. Lönenivåer är avhängigt utbildning och tillgänglighet till arbetsmarknaden, vilket i sin tur till viss del är relaterat graden av nyanlända på orten, faktorer som omfattas av andra globala mål. Dessa olika mål interagerar och bör betraktas i en helhet utifrån de lokala förutsättningar som råder. Sammanfattningsvis bedöms det dock finnas mycket kvar att göra för att öka jämställdheten, vilket även bekräftas av indikatorerna i de andra globala målen som har studerats uppdelat på kvinnor och män.

Utveckling över tid visar på en svagt positiv trend för andelen män som tar ut föräldrapenning samt heltidsarbetande kvinnor i relation till män. Det är ganska stor variation mellan kommunerna i länet, från 23 procent i Norberg till 30 procent i Kungsör. I offentlig sektor, regioner och kommuner, minskar skillnaderna mellan könen med avseende på andelen som arbetar på heltid, men det är fortfarande betydligt vanligare att kvinnor deltidsarbetar. Bland Västmanlands läns kommuner är andelen heltidsarbetande som högst, och skillnaderna mellan könen som minst, i Hallstahammar där 86 procent bland männen och 76 procent bland kvinnorna har ett heltidsjobb på kommunen. Kvinnorna har i regel lägre inkomster än män, vilket kan beror på flera faktorer såsom graden av deltidsarbete, graden av föräldraledighet, lägre kapitalinkomster än män och i vilka yrken och branscher som kvinnor respektive män är sysselsatta inom.

Bland kommunanställda är lönenivåerna något högre bland kvinnor jämfört med män i Västmanlands län. Detta är dock inte kontrollerat för faktorer såsom ålder och vilka yrken kvinnor och män arbetar inom. Kommunalt anställda kvinnor har dock haft en positivare utveckling överlag, både i Västmanlands län och i riket, jämfört med anställda av regionerna.

Indikatorerna inom de andra globala målen visar också på skillnader mellan könen. Kvinnorna lever längre, har diabetes typ 2 i lägre grad samt har högre utbildningsnivå jämfört med männen. Däremot har kvinnorna lägre inkomster och är i högre grad långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar jämfört med män.

Tabell 5 Jämställdhet – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015 ³⁹
Andel av föräldrapenningdagar som tas ut av män, 2018	Västmanlands län	27,7%	→
	Riket	29,3%	→
Västmanlands län (ovägt medel av kommunerna) har haft en utveckling snarlik riket (ovägt medel av alla kommuner i riket), med ökning från 13% år 2002 till 27% år 2018 med avseende på andelen föräldrapenningdagar som tas ut av män. Dock har andelen ökat något snabbare för riket under de senaste åren.			
Andel heltidsarbetande månadsavlönade i regionssektorn, 2018	Västmanlands län	K: 65,5% M: 86,5%	→
	Riket	K: 65,0% M: 85,0%	→
Utveckling över tid har i Region Västmanland varit snarlik övriga regioner i riket. Skillnaderna mellan könen har minskat under de senaste tio åren, dock arbetar män fortfarande heltid i betydligt större utsträckningen än kvinnor.			
Andel heltidsarbetande månadsavlönade i kommunsektorn, 2018	Västmanlands län ⁴⁰	K: 64,6% M: 78,5%	→
	Riket	K: 64,3% M: 81,3%	→

³⁹ Här avses hur skillnaderna mellan könen har utvecklats, inte män och kvinnors utveckling var för sig (i de fall statistiken är uppdelad på män och kvinnor).

⁴⁰ Avser ovägt medel av kommunerna i länet

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015 ³⁹
<p>Andelen heltidsanställda kvinnor i kommunerna i Västmanlands län har ökat. Andelen heltidsarbetande män har legat stabilt över tid i riket, medan andelen minskat i Västmanlands län. Skillnaderna mellan könen har därmed minskat, både i Västmanland och i riket.</p>			
Kvinnors disponibla mediannettoinkomst som andel av mäns disponibla mediannettoinkomst (avser personer 20 år eller äldre), 2017	Västmanlands län	77,2%	→
	Riket ⁴¹	78,9%	→
<p>Utvecklingen över tid är snarlik för Västmanlands län som för riket i stort. Under perioden 2005-2011 har utvecklingen varit negativ, men från och med år 2012 har utvecklingen varit mer positiv. Förändringarna är dock små över tid. År 2018 ligger Västmanlands län på 77%, vilket kan jämföras med år 2005 då andelen uppgick till 76%.</p>			
Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst (uppräknat till heltidslön), anställda av regionen, 2018	Västmanlands län	87,9%	→
	Riket	88,5%	→
<p>Utvecklingen över tid är snarlik för Region Västmanland som för övriga regioner. Dock är förändringarna relativt små, år 2000 uppgick andelen till 86,6%, vilket innebär att andelen ökat med ungefär en procentenhet under de senaste 18 åren. I riket ökade andelen med ungefär tre procentenheter under samma period.</p>			
Kvinnors mediannettoinkomst i relation till mäns mediannettoinkomst (uppräknat till heltidslön), kommunalt anställda, 2018	Västmanlands län ⁴²	100,9%	→
	Riket	98,9%	→
<p>Bland kommunerna (ovägt medel) i Västmanlands län har utvecklingen av kvinnors medianinkomst gått från att ha varit 91% av männens inkomst år 2000 till 101% år 2018. Kvinnorna i kommunal sektor hade således en högre inkomst jämfört med männen år 2018 i Västmanlands läns kommuner. Bland kommunerna i Västmanlands län varierar dock andelen 2018 mellan 96% (Köping) till 107% (Norberg). Utvecklingen har varit liknande i riket, vilket innebär att skillnaderna mellan könen minskat över tid.</p>			
<p>Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt (snett nedåt) åt</p>			

⁴¹ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

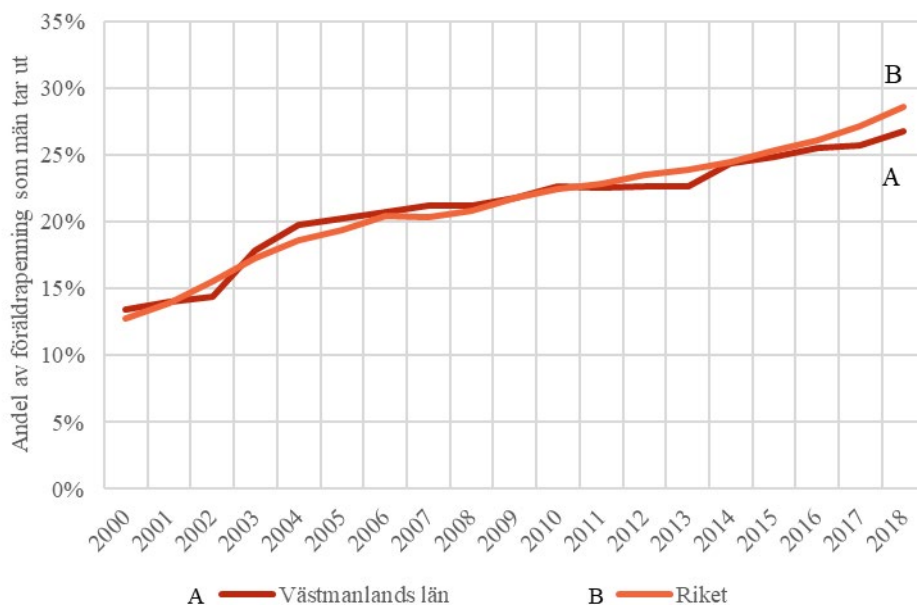
⁴² Avser ovägt medel av kommunerna i länet

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015 ³⁹
-------------	--------	-------	--

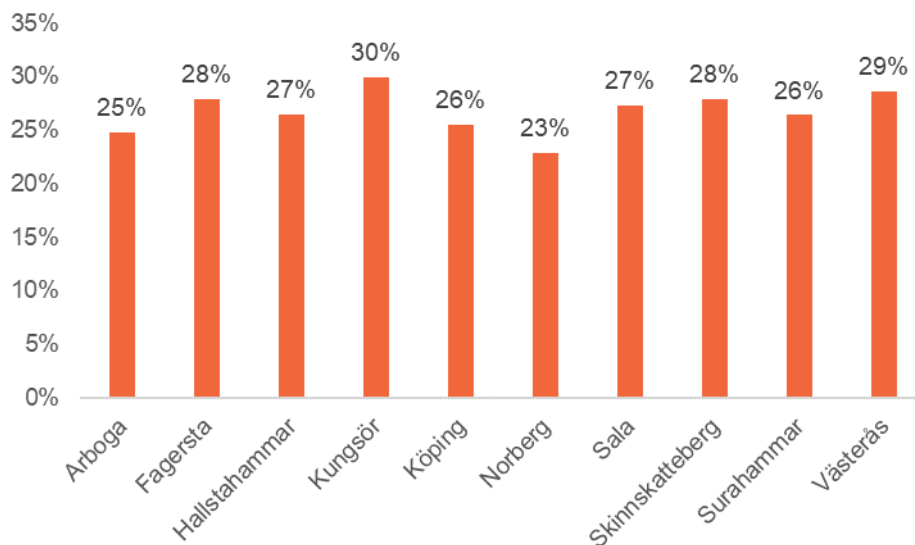
höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

Figur 33: Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%) (Källa: Kolada).⁴³

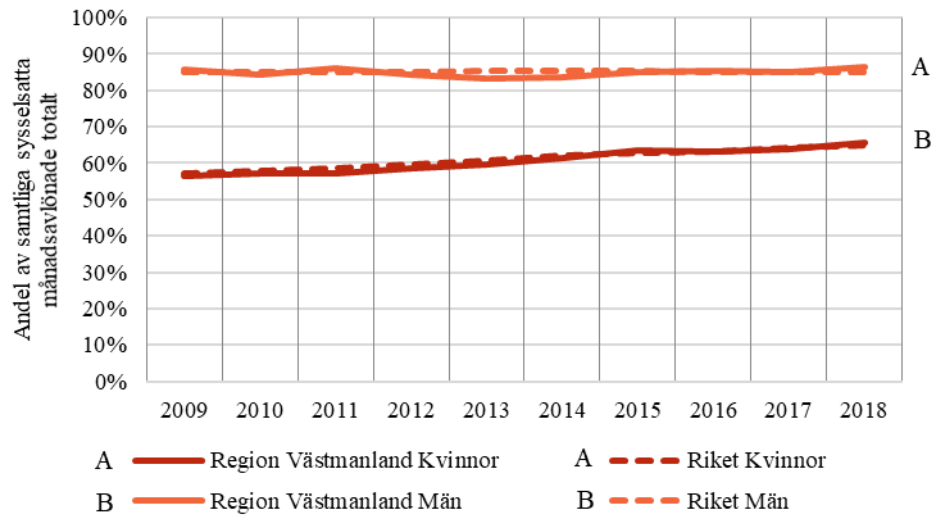

Figur 34: Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar uppdelat på kommunal nivå år 2018 (%) (Källa: Kolada).

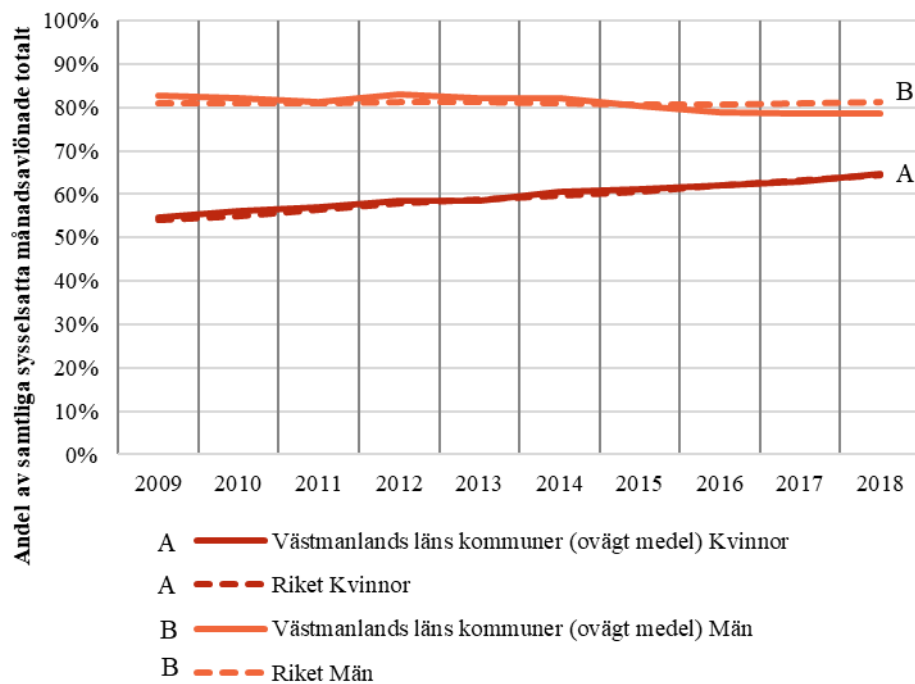

⁴³ Uppgifterna för Västmanlands län är ett ovägt medel av kommunerna i länet och uppgifterna för riket är ett ovägt medel av alla kommuner i riket.

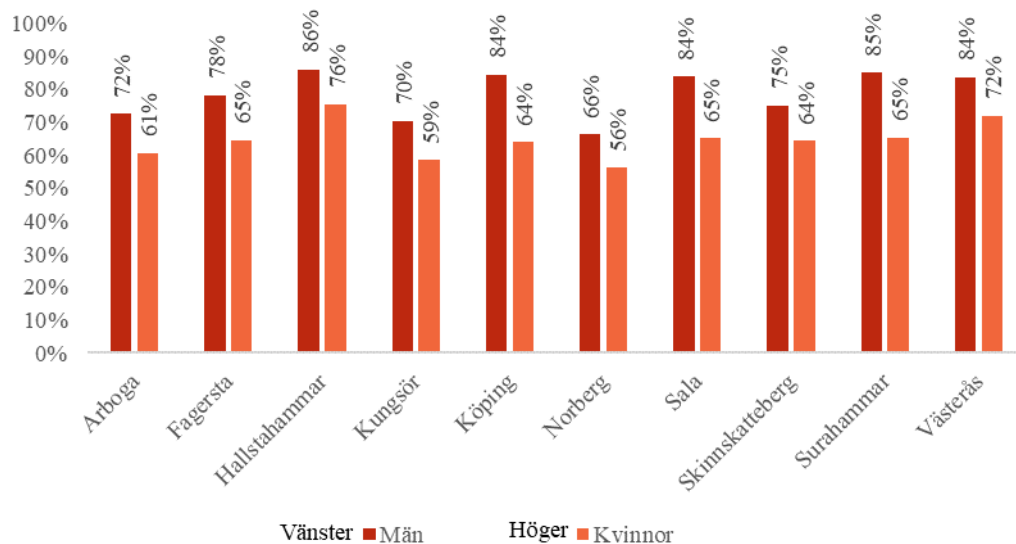
Figur 35: Heltidsarbetande månadsavlönade som andel av samtliga sysselsatta månadsavlönade i regionen totalt (Källa: Kolada).

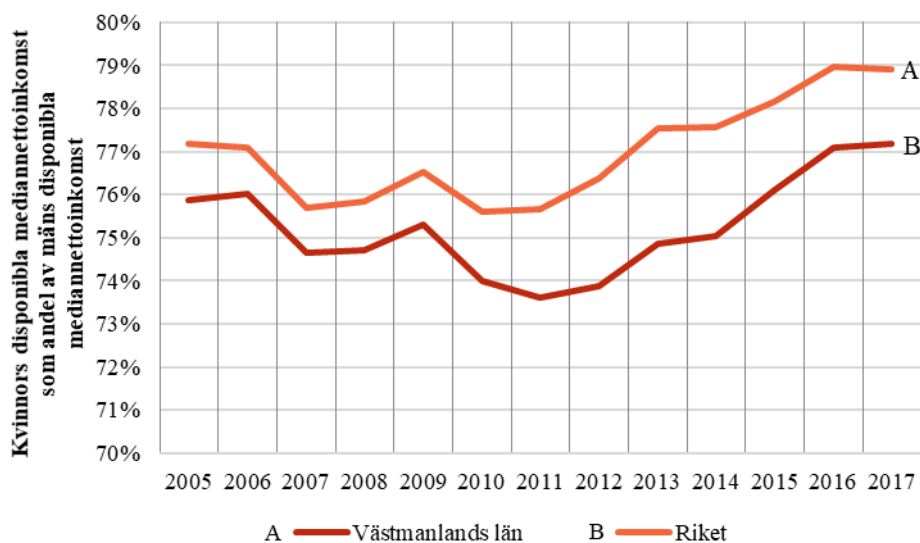
Figur 36: Heltidsarbetande månadsavlönade som andel av samtliga sysselsatta månadsavlönade i kommunerna totalt (Källa: Kolada).

Figur 37: Heltidsarbetande månadsavlönade som andel av samtliga sysselsatta månadsavlönade i kommunerna totalt redovisat per kommun år 2018 (Källa: Kolada).

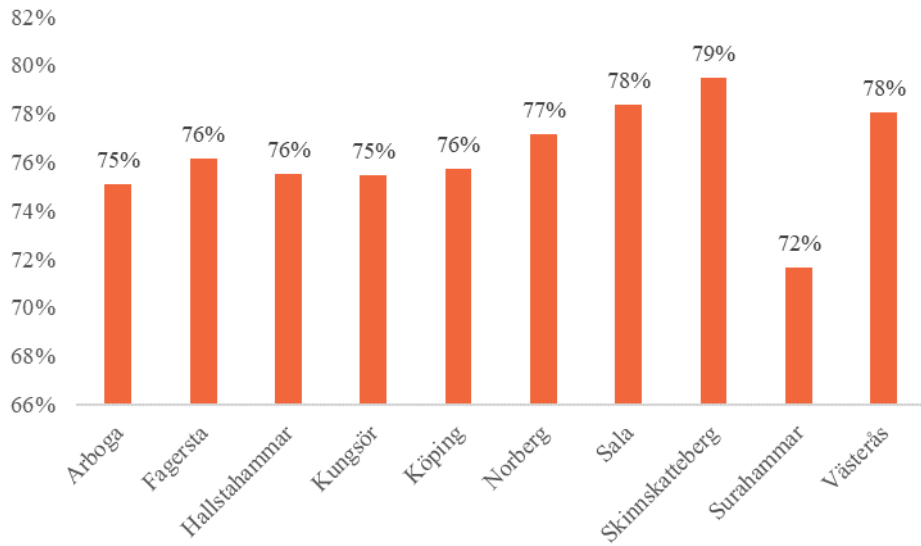

Figur 38: Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%) (Källa: Kolada).⁴⁴

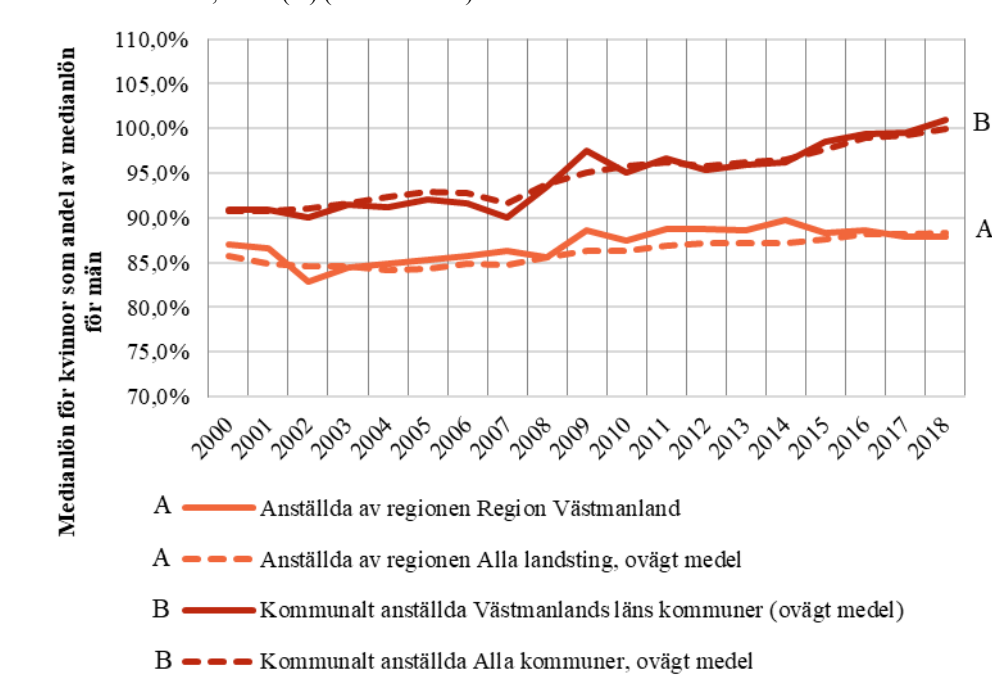

⁴⁴ Uppgifterna för riket är ett ovägt medel av alla kommuner i riket.

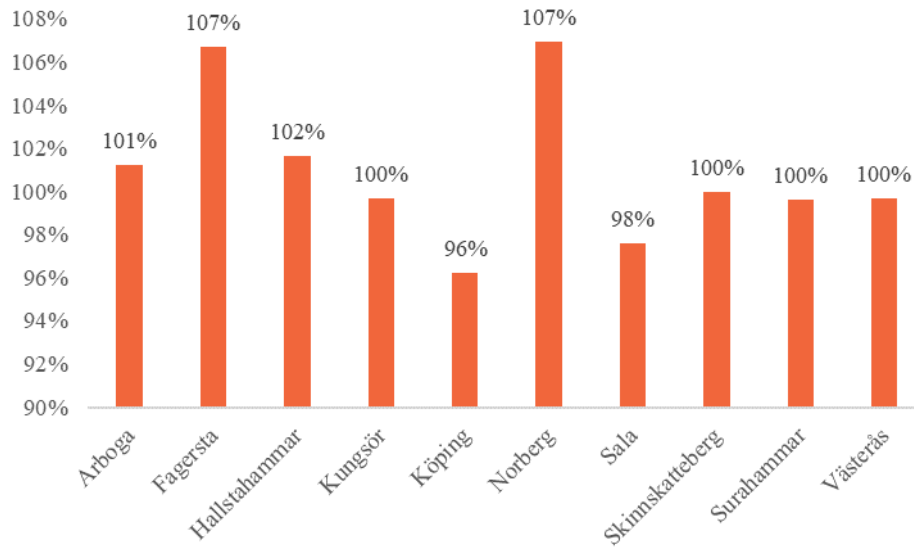
Figur 39: Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst uppdelat på kommunal nivå år 2017, andel (%) (Källa: Kolada).

Figur 40: Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, anställda av regionen och kommunalt anställda, andel (%) (Källa: Kolada).

Figur 41: Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, kommunalt anställda, andel (%) (Källa: Kolada).

6 Rent vatten och sanitet

Indikatorer

- Vattenförbrukning i länet
- Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status
- Sjöar med god ekologisk status
- Vattendrag med god ekologisk status
- Vattentäkter med vattenskyddsområde

Rent vatten är för oss en självklarhet, till skillnad från många andra länder i världen, idag lever en av tre personer i världen utan tillgång till grundläggande sanitet. Att vatten är en ändlig resurs har blivit alltmer påtagligt de senaste åren till följd av torka. Hushållning med vatten och skyddande av vattentäkter och dylikt blir allt mer relevant. Samtidigt har översvämningar också blivit vanligare, vilket även det kan påverka grundvattentäkter.

Grundvatten är en av Sveriges viktigaste naturtillgångar och vårt viktigaste livsmedel – tillgången till rent vatten är ovärderlig för alla i vårt samhälle.⁴⁵ Vatten är en förutsättning för Sverige och världens livsmedels- och energiproduktion, och brist på vatten kan därför leda till konflikter både inom och mellan länder. Vatten kan även vara en källa till bättre samarbeten då vatten kan få regioner och länder att samarbeta och skapa lösningar för fred. Tillgång till rent vatten och sanitet är grundläggande för människors hälsa och utveckling.

Västmanlands läns vattenanvändning ligger på en lägre nivå än Sveriges vattenanvändningsnivå. Jämfört med år 2000 har vattenanvändningsnivån minskat för både Västmanlands län och Sverige, dock var användningen i länet högre under perioden 2005 till 2014. Andelen grundvattenförekomster med god status av samtliga vattenförekomster är något högre i Västmanlands län jämfört med Sverige. Däremot bedöms vattenkvaliteten hos sjöar och vattendrag vara sämre i länet jämfört med riket som helhet.

Inga vattenskyddsområden har tillkommit under år 2018. Idag saknar två av tre ytvattentäkter vattenskyddsområden, medan det är 7 av 35 grundvattentäkter som saknar vattenskyddsområde i Västmanlands län.

⁴⁵ Grundvattennivåer – Sveriges geologiska undersökningar.

<https://www.sgu.se/grundvatten/grundvattennivaer/> hämtad 2020-01-29.

Tabell 6 Rent vatten och sanitet – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Vattenanvändning totalt, senaste mätning, kbm / invånare, 2018	Västmanlands län	206,2	↘
	Riket	300,1	↘
<p>Vattenanvändningen i kbm per invånare ligger på strax över 200 i länet år 2018, detta är betydligt lägre än vattenanvändningen i riket. År 2000 var motsvarande nivå i Västmanlands län närmare 250. Även i riket har mängden vattenanvändning per invånare minskat.</p>			
Sjöar med god ekologisk status, 2016	Västmanlands län	29,3%	→
	Riket ⁴⁸	35,7%	→
<p>Västmanlands län har en lägre andel sjöar med god ekologisk status än Sverige som helhet, 29,3% jämfört med 42,7%. Klassningen görs successivt under en flerårscykel, vilket innebär att varje kommun och län har samma resultat alla år 2010-2016.⁴⁶</p>			
Vattendrag med god ekologisk status, 2016	Västmanlands län	7,4%	→
	Riket ⁴⁸	14,7%	→
<p>Västmanlands län har en lägre andel vattendrag (bäckar, åar och älvar samt skapande kanaler och diken) med god ekologisk status än Sverige, 7,4% jämfört med 16,8%. Klassningen görs successivt under en flerårscykel, vilket innebär att varje kommun och län har samma resultat alla år 2010-2016.⁴⁷</p>			
Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, 2016	Västmanlands län	96,2%	→

⁴⁶ Definition av sjö: En mer eller mindre permanent vattensamling i en naturlig sänka i jordytan. En sjö har vanligtvis bara ett utlopp, men det finns också sjöar som har flera utlopp eller som helt saknar utlopp. En sjö kan vara en sötvattensjö eller en saltsjö (sjö med salt vatten). Om man skapar en sänka för att skapa en sjö benämns detta reservoar. Enligt definitionen i Vattendirektivet (Artikel 2) är en sjö "en förekomst av stillastående inlandsytvatten". Källa: Havs- och vattenmyndigheten, <https://www.havochvatten.se/funktioner/ordbok/ordbok/q---t/ordbok-q-t/2013-03-14-sjo.html>

⁴⁷ Definition av vattendrag: Mängd rinnande vatten som före-kommer i naturen och följer en bestämd bana så-som älv, flod, bäck el. å. Källa: Svenska Akademiens Ordböcker, <https://svenska.se/>

⁴⁸ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
	Riket ⁴⁸	96,8%	→
En hög andel av grundvattenförekomsterna har god kemisk och kvantitativ status. Detta avser en delmängd av indikatorn ovan. Klassningen görs successivt under en flerårscykel, vilket innebär att varje kommun och län har samma resultat alla år 2010-2016.			
Vattentäkter med vattenskyddsområde, 2018	Västmanlands län ⁴⁹	84,4%	→
	Riket ⁴⁸	71,9%	→

I Västmanlands läns kommuner har i genomsnitt 84,4% av vattentäkterna vattenskyddsområde. Två av tre ytvattentäkter saknar vattenskyddsområden. 7 av 35 grundvattentäkter saknar vattenskyddsområde. De vattentäkter som har skyddsområde i Västmanlands län står för 89% av vattenuttaget.⁵⁰ I riket är andelen något lägre jämfört med länet.

Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

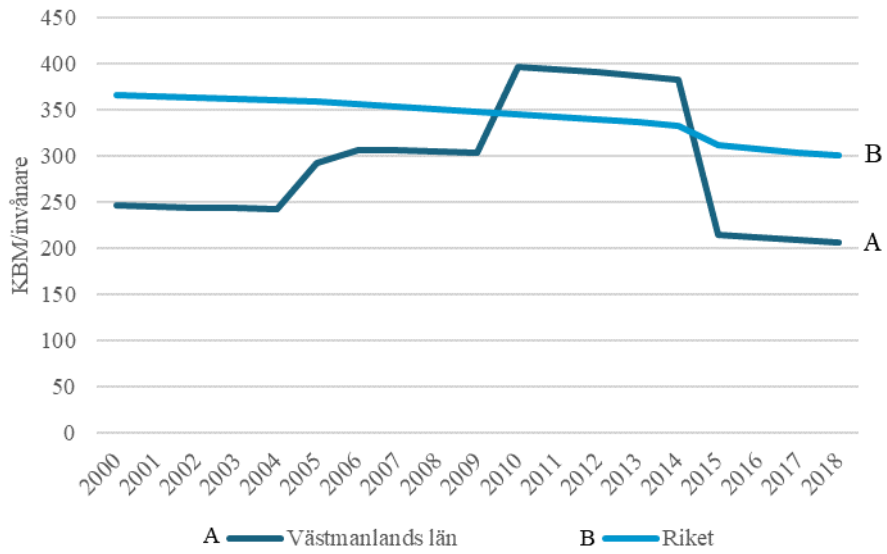
Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

⁴⁸ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

⁴⁹ Avser ovägt medel av Västmanlands läns kommuner

⁵⁰ <http://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/grundvatten-av-god-kvalitet/vattenskyddsomraden/vastmanlands-lan/> Hämtat 2019-12-17

Figur 42: Vattenanvändning totalt, senaste mätning, KBM / invånare (Källa: Kolada).

7 Hållbar energi för alla

Indikatorer

- Elavbrott, genomsnittlig avbrottstid
- Elproduktion av förnybara energikällor
- Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor
- Slutanvändning av energi
- Slutanvändning av förnybara bränsletyper
- Energiintensitet

För att kunna nå en hållbar utveckling, med hållbar produktion och konsumtion och hållbara samhällen, krävs tillgång till hållbar, tillförlitlig och förnybar energi samt fossilfria drivmedel. Efterfrågan på energi globalt väntas öka med 37 procent till år 2040, bland annat på grund av ökad elektrifiering av många branscher och att en stor del av jordens befolkning som idag inte har tillgång till el kommer att få tillgång till det. Utveckling och utbredning av förnybara energikällor går ständigt framåt. Genom att förändra hur vi genererar och använder energi kan vi säkerställa hållbar tillgång till el och energitjänster för alla.

Under mål 7 finns det flera delmål som är intressanta att belysa både ur ett regionalt och nationellt perspektiv: bland annat på delmål *7.1 Tillgång till modern energi för alla*, *7.2 Öka andelen förnybar energi i världen* samt *7.3 Fördubbla ökningen av energieffektivitet*. Elproduktionen från förnybara energikällor är hög i Västmanlands län och i riket. Riket är även på god väg med att fördubbla energieffektiviteten⁵¹. Det finns dock utmaningar i övergången till fossilfria drivmedel inom transportsektorn för att nå målet om en 70 procent minskning av växthusgasutsläppen fram till 2030 jämfört med år 2010 (se mer om detta under Mål 13). Utmaningar finns även inom industrisektorn med avseende på behov av ökade energieffektiviseringar och minskade växthusgasutsläpp för att nå de nationella klimatmålen.

Sverige är nettoexportör av el, det vill säga produktionen är större än användningen. Därför mäts här förekomst av elavbrott snarare än tillgången. Västmanlands län hade färre elavbrott per kund räknat i minuter jämfört med riket som helhet. Leveranssäkerheten i länet är således något bättre än riket utifrån statistik fram till år 2017. De stormar och bränder som har skett under 2018 och 2019

⁵¹ I Sverige är det nationella målet definierat som att energiintensiteten ska minska med hälften fram till 2030 jämfört med år 2005 (MWh tillförd energi per krona BNP).

omfattas således inte av statistiken. Sett till kommunerna i länet hade Hallstahammar bäst leveranssäkerhet år 2017, och Skinnskatteberg sämst. Skinnskatteberg hade även lägst leveranssäkerhet år 2016, samma år som Västerås hade bäst leveranssäkerhet.

Länets kommuner har haft en oförändrat hög nivå av förnybara elproduktionen mellan år 2012 till 2017 motsvarande 100 procent. Riket ligger något lägre men har fortfarande en hög andel. Utvecklingen har varit positiv i riket, mellan år 2012 och 2017 har andelen förnybar elproduktion ökat från 92 procent till 95 procent.

Den förnybara fjärrvärmeproduktionen har legat stabil i Västmanlands län från år 2009 till 2017. Under åren har andelen fluktuerat mellan som lägst 81 procent (2013) och som högst 91 procent (2009). Riket ligger på en något lägre nivå och har under åren 2009 till 2017 som lägst varit 78 procent (2009) och som högst 87 procent (2017).

Slutanvändningen av energi totalt (mätt i megawattimmar) dividerat med antal invånare i kommunen är något lägre i Västmanlands län i jämförelse med riket. Det har inte skett några större förändringar under perioden 2009–2017. Slutanvändningen av energi uppdelat på kommunal nivå för 2017 visar att Norbergs kommun hade högst slutanvändning av energi per invånare och Kungsörs kommun hade lägst slutanvändning av energi per invånare. Slutanvändningen påverkas av hushållens användning, men branschstrukturen är av stor betydelse. Data saknas för kommunerna Surahammar och Västerås.

Västmanlands län och Sverige som helhet är på god väg med att nå det nationella målet om en halvering av energiintensiteten fram till 2030 jämfört med år 2005 (mätt som MWh tillförd energi per krona BNP). Under perioden 2005-2017 minskade energiintensiteten, slutanvändning i relation till BRP i fasta priser, med 22 procent i riket och 31 procent i Västmanlands län.⁵² Det saknas även här data för Surahammar och Västerås, men bland de övriga kommunerna i Västmanlands län varierade energiintensiteten år 2017 mellan 81 (Arboga) till 212 (Norberg) MWh per mnkr BRP (2005 års priser).

⁵² Detta tar dock inte hänsyn till energiförluster då det nationella målet egentligen avser den tillförda energin.

Tabell 7 Hållbar energi för alla – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Elavbrott, genomsnittlig avbrottstid per kund (SAIDI), minuter/kund, 2017	Västmanlands län ⁵³	87,1	–
	Riket ⁵⁴	117,8	–
<p>Västmanlands län har under 2017 haft ett lägre antal minuter med elavbrott i jämförelse med riket, Västmanlands län har i snitt haft 87,1 minuter per kund och Sverige har i snitt haft 117,8 minuter per kund.</p>			
Elproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, 2017	Västmanlands län ⁵³	100,0	→
	Riket ⁵⁴	95,4	→
<p>Västmanlands läns kommuner har under åren 2012 till 2017 haft en elproduktion av förnybara energikällor motsvarande 100% av den totala elproduktionen.</p>			
Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor på värmeverk inom det geografiska området, 2017	Västmanlands län ⁵³	88,0	→
	Riket ⁵⁴	87,2	→
<p>Den förnybara fjärrvärmeproduktionen har minskat lite över tid från 91% år 2009 till 88% år 2017. Mellan 2015 och 2017 ökade dock andelen förnybara energikällor med 8%. Förändringen är dock inte statistiskt säkerställd. I riket har den förnybara fjärrvärmeproduktionen ökat över tid, från 78% till 87% under perioden 2009–2017.</p>			
Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/inv, 2017	Västmanlands län	30,9	–
	Riket	39,1	→
<p>Den totala slutanvändningen av energi per invånare i Västmanlands län ligger klart under riket. Det har inte skett några större förändringar över tid.</p>			
Slutanvändning av förnybara bränsletyper (som inte omvandlats till el eller fjärrvärme)	Västmanlands län ⁵³	3,3	→

⁵³ Avser ovägt medel av alla kommuner i länet

⁵⁴ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
inom det geografiska området, MWh/inv, 2017 ⁵⁵	Riket	8,3	➔
Inom denna avgränsning är andelen förnybara bränsletyper lägre jämfört med elproduktion och fjärrvärme. Västmanlands län ligger lägre än riket som helhet. För Västmanlands läns kommuner (ovägt medel) har dock utvecklingen varit mycket positiv från år 2009 och framåt.			
Energiintensitet (slutanvändning av energi i relation till bruttoregionalprodukten), MWh dividerat med mnkr BRP (fasta priser 2005 års prisnivå), 2017	Västmanlands län	93,1	➔
	Riket	99,4	➔

Energiintensiteten är något lägre i Västmanlands län jämfört med riket. Detta påverkas i hög grad av näringslivets struktur, framförallt förekomsten av energiintensiv industri. Utvecklingen har även varit något mer positiv i länet under perioden 2005-2017 – i genomsnitt 3,1% minskning årligen jämfört med rikets minskning med i genomsnitt 2,1% procent årligen. För att nå målet med en halvering av energiintensiteten fram till 2030, behöver minskningstakten öka till 3,3% årligen i riket medan takten i Västmanlands län redan är förhållandevis bra. Om energiförlusterna i riket minskar kan nuvarande takt i riket även vara tillräcklig för att nå målet.⁵⁶

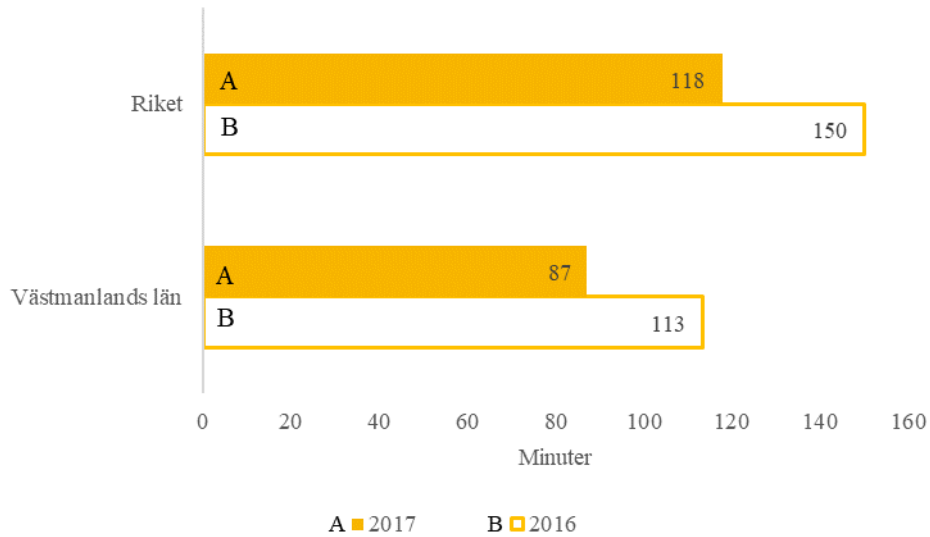
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

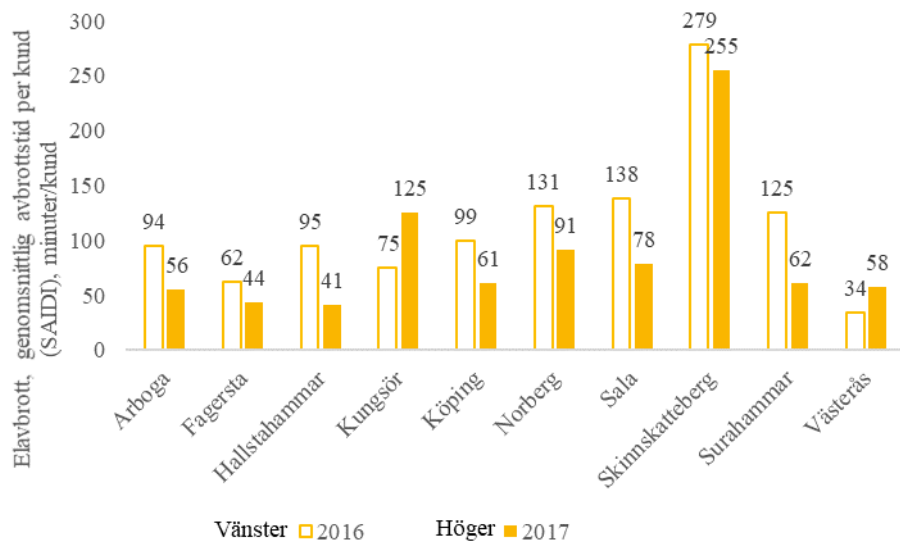
⁵⁵ Här avses förnybara bränslen som inte omvandlats till el eller fjärrvärme. Bland förnybara bränsletyper finns till exempel etanol, bioolja, träbränsle, returflis, pellets, biogas, rötgas.

⁵⁶ Att minska energiförlusterna är viktigt för att nå det nationella målet som avser minskning av den *tillförda energin* i relation till BNP.

Figur 43: Hushåll som haft elavbrott under året (Källa: Kolada).⁵⁷

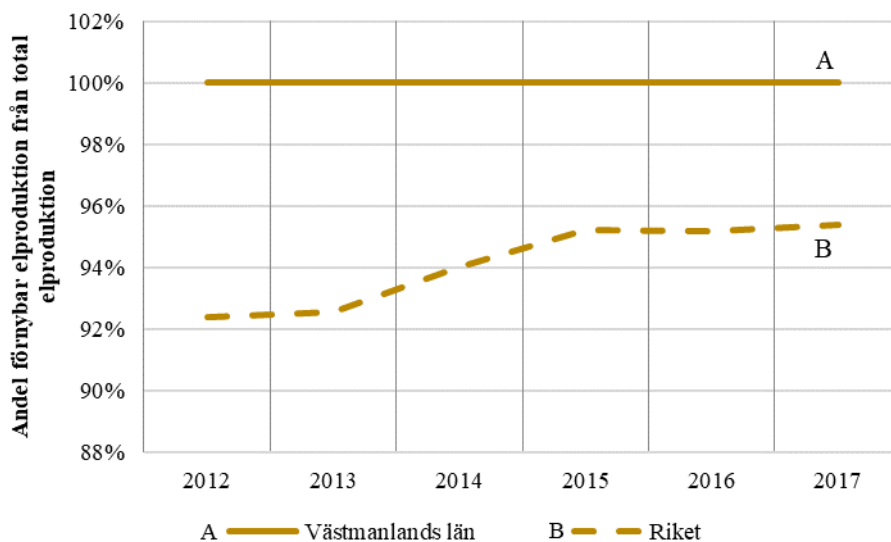

Figur 44: Hushåll som haft elavbrott under året per kommun (Källa: Kolada).

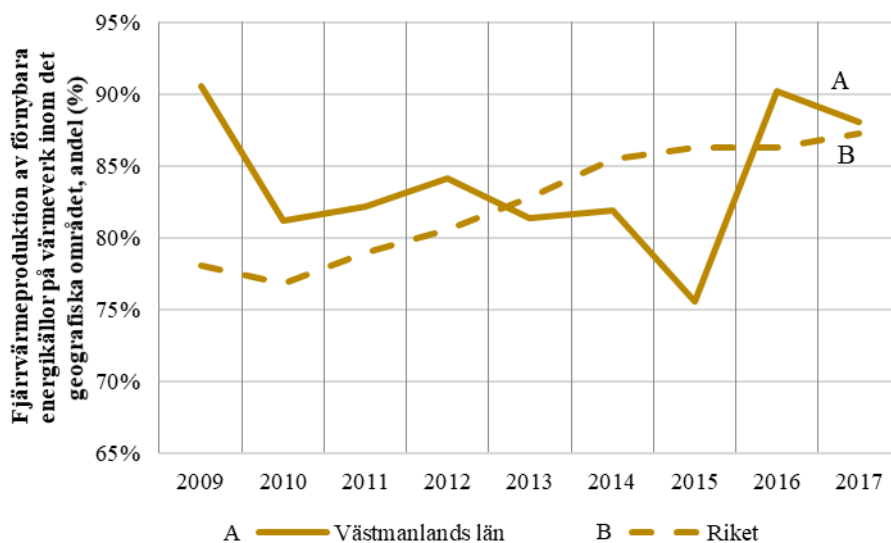

⁵⁷ Utvecklingen i Västmanlands län avser ovägt medel av alla kommuner i länet och utvecklingen i riket avser ovägt medel av alla kommuner i riket.

Figur 45: Elproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (%) (Källa: Kolada).⁵⁸

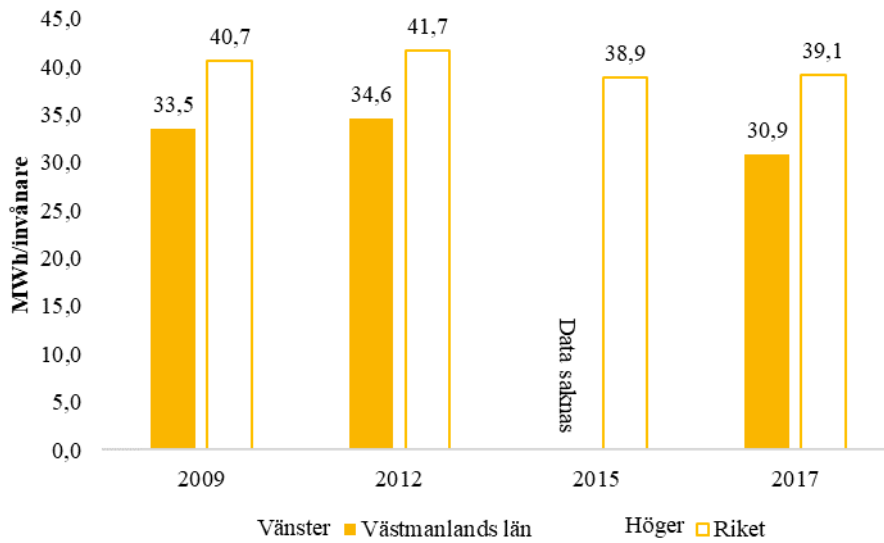
Figur 46: Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor på värmeverk inom det geografiska området, andel (%) (Källa: Kolada).⁵⁹

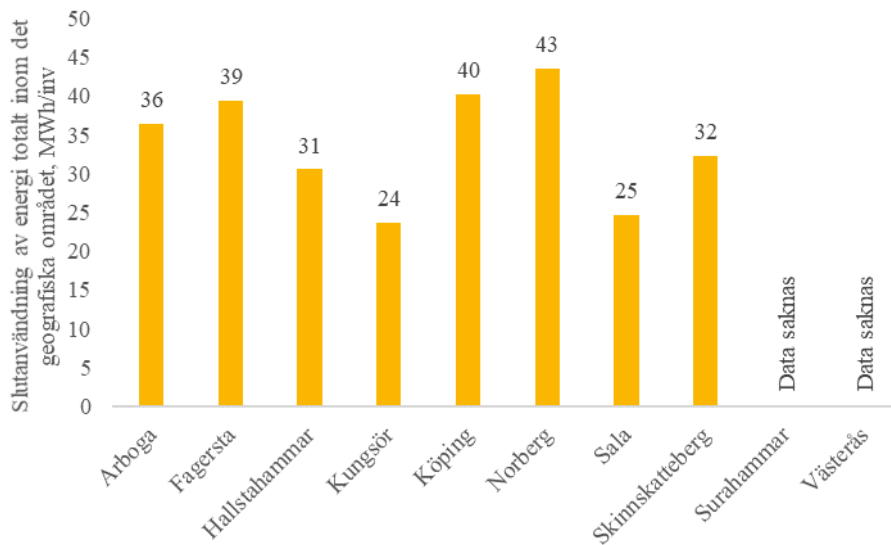
⁵⁸ Utvecklingen i Västmanlands län avser ovägt medel av alla kommuner i länet och utvecklingen i riket avser ovägt medel av alla kommuner i riket.

⁵⁹ Västmanlands län avser ovägt medel av alla kommuner i länet och utvecklingen i riket avser ovägt medel av alla regionerna i riket.

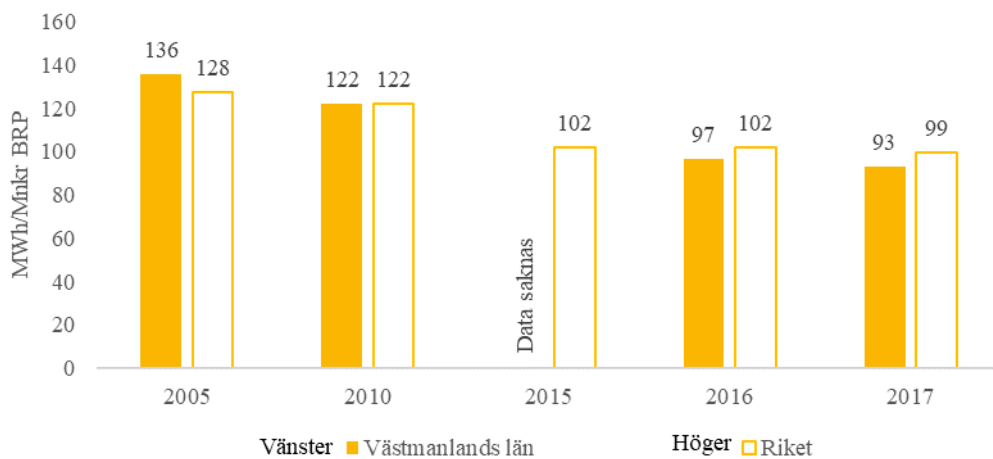
Figur 47: Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/invånare (Källa: Kolada).

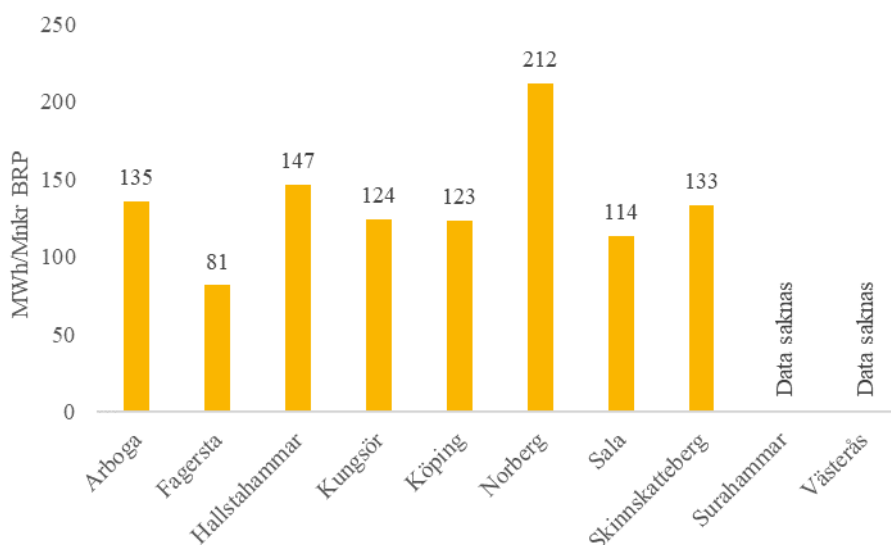
Figur 48: Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området på kommunal nivå år 2017, MWh/invånare (Källa: Kolada).

Figur 49: Energiintensitet (slutanvändning av energi i relation till bruttoregionalprodukten), MWh dividerat på mnkr BRP i fasta priser enligt 2005 års prisnivå (Källa: SCB och egna beräkningar).

Figur 50: Energiintensitet (slutanvändning av energi i relation till bruttoregionalprodukten) på kommunal nivå år 2017, MWh dividerat på mnkr BRP i fasta priser enligt 2005 års prisnivå (Källa: SCB och egna beräkningar).

8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Indikatorer

- BRP (Bruttoregionprodukt) per invånare
- Unga som varken arbetar eller studerar 17-24 år
- Andel långtidsarbetslösa i befolkningen 25-64
- Arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta

Anständiga arbetsvillkor främjar en hållbar ekonomisk tillväxt. Tyvärr arbetar hälften av världens arbetstagare i osäkra anställningar, dålig lön och begränsad tillgång till utbildning och socialförsäkringar.⁶⁰ Ett av FN:s mål är att stoppa modernt slaveri, människohandel och barnarbete, något som kan stoppas genom att säkerställa att alla jobbar med anständiga arbetsvillkor. Under de kommande två decennierna väntas den globala arbetskraften öka med 800 miljoner människor vilket innebär att det krävs stora ansträngningar för att skapa nya jobb som är såväl socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbara.

Fokus ligger här på delmålen *8.1 Hållbar ekonomisk tillväxt*, *8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik* samt *8.8 Skydda arbetstagares rättigheter och främja trygg och säker arbetsmiljö för alla*. Delmål 8.1 avser att ekonomisk tillväxt per capita ska ske i enlighet med nationella förhållanden.

Både Västmanlands län och riket har haft en stabil ekonomisk tillväxt mätt i BRP per invånare. Sett utifrån en längre tidsperiod är utvecklingen i huvudsak positiv vad det gäller unga som varken arbetar eller studerar samt långtidsarbetslöshet bland 25–64 åringar, men utvecklingen skulle kunnat ha varit än mer positiv med tanke på konjunkturläget de senaste åren. Under de senaste fyra åren har andelen långtidsarbetslösa i åldrarna 25–64 år ökat både för kvinnor och män. Det finns således mer att göra för att intensifiera arbetet med att motverka utanförskapet i samhället.

⁶⁰ www.globalamalen.se

Västmanlands läns BRP per invånare är lägre än snittet för riket, 385 000 kronor per invånare år 2017 jämfört med 455 000 kronor per invånare i Sverige. Den positiva och förhållandevis stabila utvecklingen för Västmanlands län och Sverige följer varandra.

Invånare mellan 17–24 år som varken arbetar eller studerar ger en bild av hur delmål *8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik* utvecklas i Västmanlands län och Sverige. Västmanlands län har en något högre nivå vad gäller andelen unga som varken arbetar eller studerar år 2017 jämfört med riket, 9 jämfört med 8 procent. Nivåerna varierar bland kommunerna i Västmanlands län från 8,4 procent i Västerås till 12,5 procent i Norberg. Utanförskapet bland de unga har minskat något under 2010-talet. I ett europeiskt perspektiv är nivåerna förhållandevis låga i Sverige enligt gemensamma europeiska definitioner på andelen som varken arbetar eller studerar i åldrarna 15–24 år, 6,2 procent i Sverige och i snitt 10,9 procent i hela EU.⁶¹ Andelen i Östra Mellansverige (där Västmanlands län ingår) är motsvarande andel 6,5 procent för båda könen. Dessa kan dock även jämföras med Norge där motsvarande andelar ligger på 4,6 procent. I EU är utanförskapet generellt större bland kvinnor. I norden är det däremot tvärtom.

Andelen långtidsarbetslösa i Västmanlands län är högre än i Sverige och skillnaderna mellan kvinnor och män var år 2018 nästintill obefintlig. Över tid varierar skillnaderna mellan könen, där det varit vanligare att långtidsarbetslöshet varit högre bland män. Västmanlands län har historiskt sett haft en högre långtidsarbetslöshet jämfört med riket och under 2010-talet har dessa skillnader ökat. Nivåerna varierar dock bland kommunerna i Västmanlands län från 3,6 procent i Surahammar och Hallstahammar till 7,1 procent i Fagersta.

Förekomsten av arbetsolyckor är ett sätt att följa upp delmål *8.8 Skydda arbetstagares rättigheter och främja trygg och säker arbetsmiljö*. I Västmanlands län har det under perioden 2014–2016 skett en negativ utveckling med en ökad förekomst av arbetsolyckor per sysselsatt. Däremot minskade antal arbetsolyckor per 1000 invånare mellan åren 2016–2017, för att sedan öka år 2018. I riket har förändringarna varit små över tid. Arbetsplatsolyckor fångar dock inte in alla aspekter av en trygg och säker arbetsmiljö – exempelvis förslitningsskador inom vård och omsorg.

⁶¹ Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex and NUTS 2 regions (NEET rates).

Tabell 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Bruttoregionalprodukt (BRP), tkr/inv, 2017 ⁶²	Västmanlands län	385	→
	Riket	455	→

Västmanlands läns BRP var 385 000 kronor per invånare år 2017. För samma år var Sveriges BRP 455 kronor per invånare. Utvecklingen har varit positiv under åren 2000–2017, med en viss nedgång under finanskrisen år 2008–2009.

Invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar, 2017	Västmanlands län	K: 9,0%	↘
		M: 9,1%	↘
	Riket	K: 8,1%	↘
		M: 8,3%	↘

Västmanlands län ligger på en högre nivå än Sverige som helhet vad gäller andelen unga som varken studerar eller arbetar år 2017. Andelen unga som varken studerar eller arbetar steg under finanskrisen 2009 till nivåer på 13,2% för männen och 12,5% för kvinnorna i Västmanlands län. Därefter har andelen minskat.

Långtidsarbetslöshet 25-64 år, andel av bef., 2018	Västmanlands län	K: 4,9%	→
		M: 5,0%	→
	Riket ⁶³	K: 3,8%	→
		M: 3,9%	→

⁶² Utvecklingen avser fasta priser

⁶³ Utveckling avser ovägt medel av alla kommuner

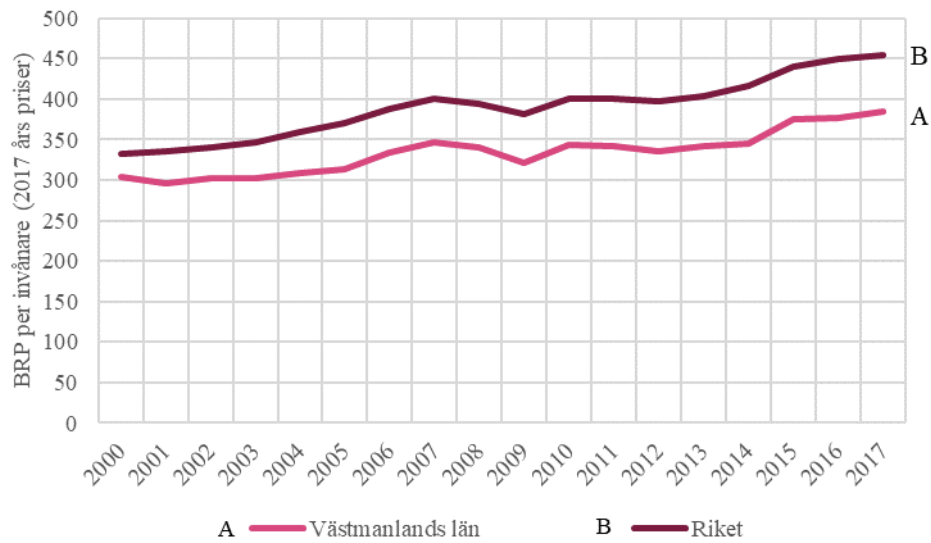
Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Andelen långtidsarbetslösa i Västmanlands län är högre jämfört med riket som helhet både bland kvinnor och män. Under de senaste tio åren har skillnaderna mellan Västmanlands län och riket ökat något. År 2009 var exempelvis andelen långtidsarbetslösa i Västmanlands län 2,6 procent bland kvinnor och 2,7 procent bland männen, medan motsvarande andelar i riket var 2,2 procent bland kvinnor och 2,0 procent bland männen.			
Antal arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta, 2018	Västmanlands län	K: 8,0	↘
		M: 8,5	↘
	Riket ⁶³	K: 5,9	→
		M: 7,6	→

I Västmanlands län har antalet arbetsolyckor per 1000 sysselsatta ökat bland män och kvinnor, 8,0 år 2014 till 8,5 år 2018 för männen och 7,2 till 8,0 för kvinnorna. Den största minskningen skedde mellan åren 2015 och 2017, men därefter ökade olyckorna. I riket som helhet är arbetsolyckor mindre vanligt förekommande, och det går dock inte att se någon större förändring under perioden 2014–2018. För männen i riket har antalet arbetsolyckor ökat under perioden. Det är däremot fortfarande mer förekommande med arbetsolyckor bland kvinnor och män i länet jämfört med riket.

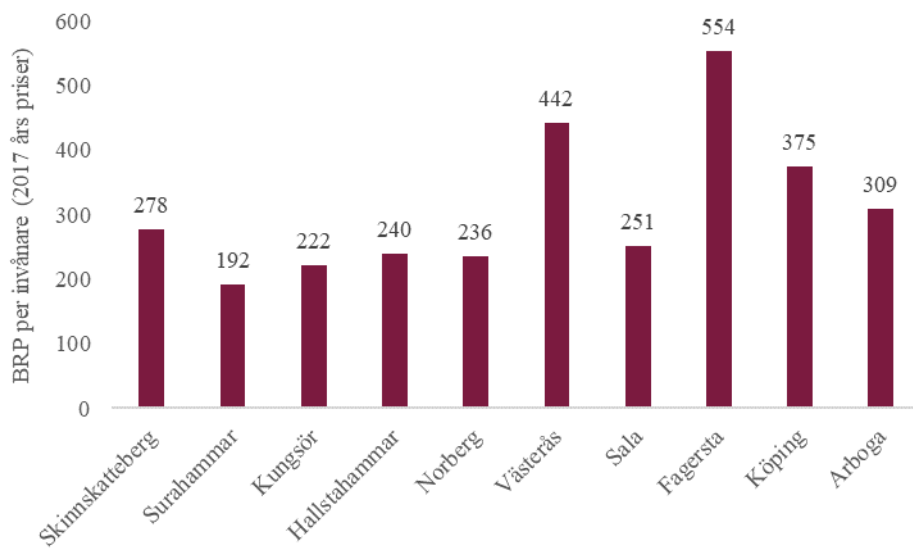
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt (snett nedåt) åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

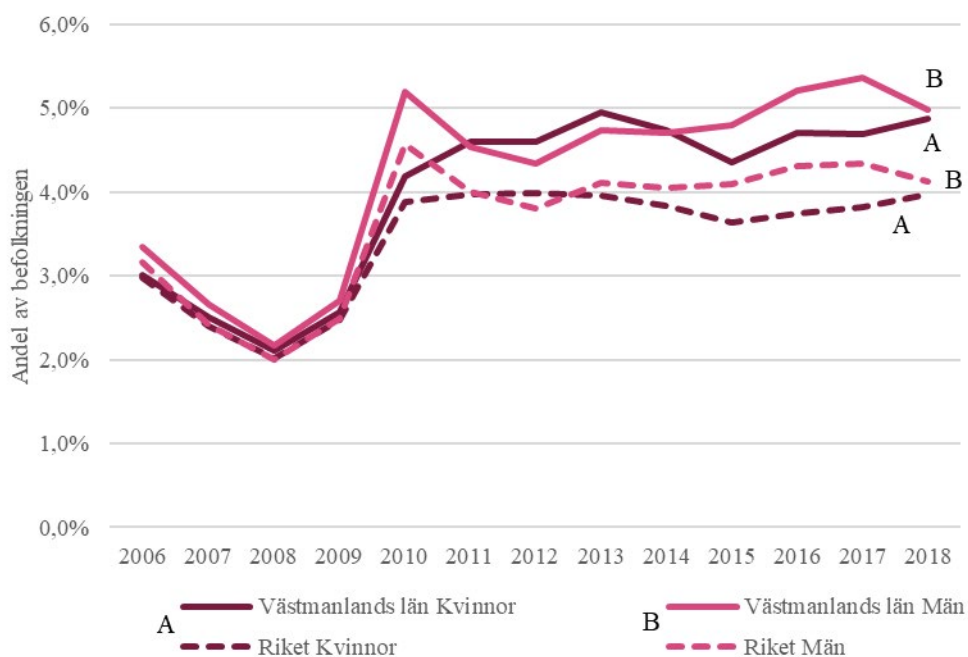
Figur 51 Bruttoregionalprodukt per invånare, tkr i fasta priser enligt 2017 års prisnivå (Källa SCB)

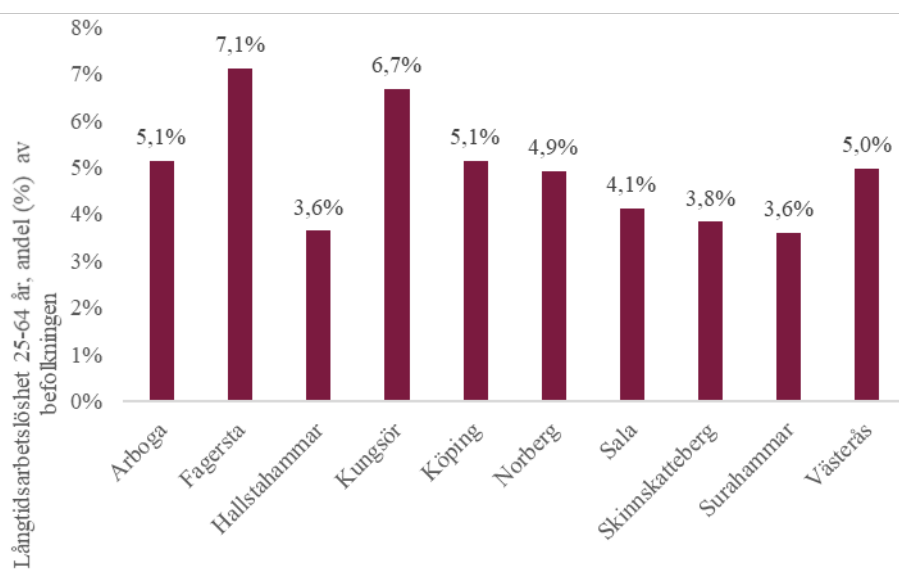
Figur 52: Bruttoregionalprodukt per invånare i länets kommuner år 2017, tkr (Källa SCB)

Figur 53: Långtidsarbetslösa 25-64 år, andel av befolkningen. (Källa: SCB).⁶⁴

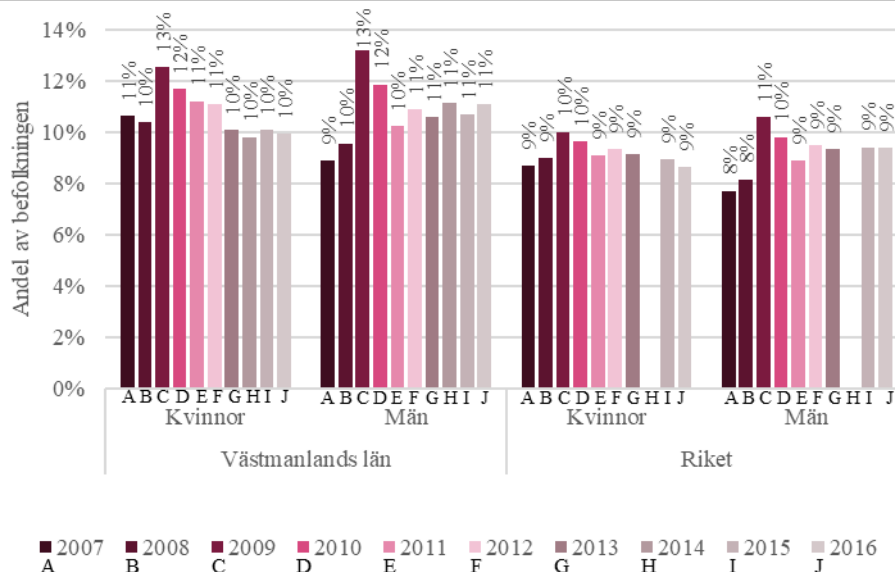

Figur 54: Långtidsarbetslösa 25-64 år, andel av befolkningen år 2018. (Källa: SCB)

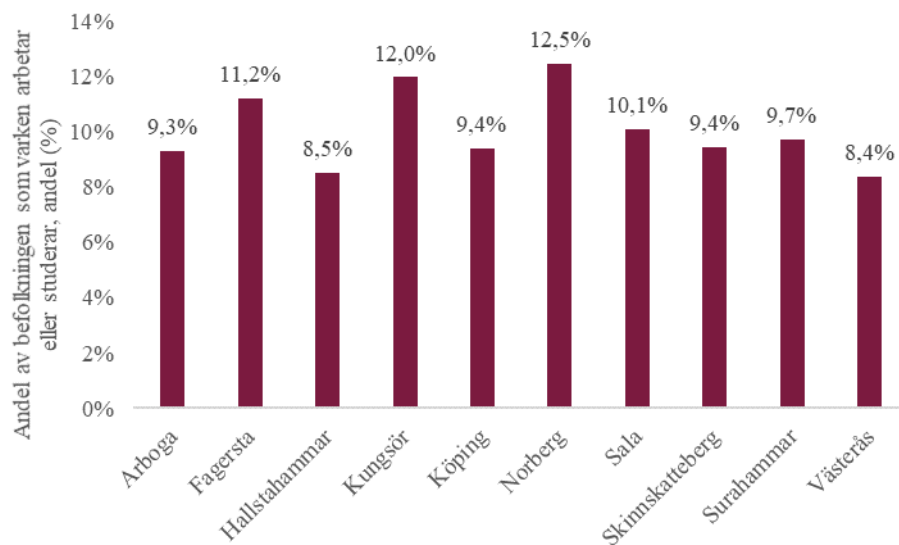

⁶⁴ Utvecklingen för riket avser ovägt medel för alla regioner i riket.

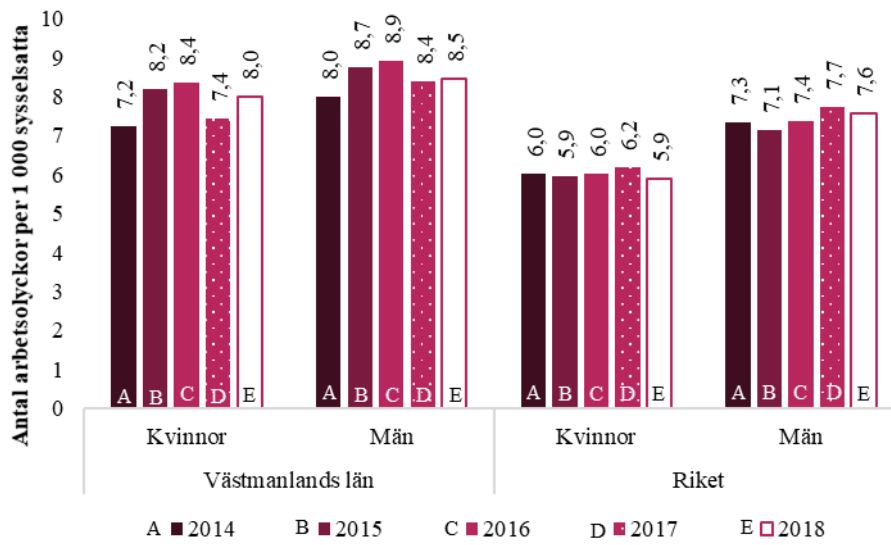
Figur 55: Andelen invånare i 17-24 år som varken studerar eller arbetar (Källa: Kolada).

Figur 56: Andelen invånare i 17-24 år som varken studerar eller arbetar år 2017 (Källa: Kolada).

Figur 57: Antal arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta (Källa: Arbetsmiljöverket, SCB och egna beräkningar).

9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Indikatorer

- Avstånd till kollektivtrafik
- Företagsklimat Insikt
- Tillgång till bredband
- FoU-utgifter i relation till BRP
- FoU-utgifter i företagssektorn i relation till BRP

Grunden för ett framgångsrikt samhälle är bland annat en fungerande och stabil infrastruktur för alla. För att möta de utmaningar vi står inför måste industrier och infrastrukturer ställa om till hållbar produktion. En av nycklarna för att hitta hållbara lösningar inom både den ekonomiska och miljömässiga dimensionen är innovationer och teknologiska utvecklingar. Innovationer och teknologiska framsteg bidrar även till att skapa nya marknader och arbetstillfällen som kan möjliggöra en effektiv och jämlik resursanvändning.

De delmål som är intressanta att titta på i den svenska kontexten är bland annat *9.1 Skapa hållbara, motståndskraftiga och inkluderande infrastrukturer* och *9.5 Öka forskningsinsatser och teknisk kapacitet inom industrisektorn*. De valda indikatorerna för Sverige och Västmanlands län tar här ett något bredare grepp än de globala delmålen inom mål 9, med fokus på hela näringslivet och inte enbart industrisektorn.

Västmanlands län presterar ungefär som riket med avseende på tillgången till bredband, men länet presterar något sämre än riket i fråga om kollektivtrafik. Företagens utgifter på forskning och utveckling är något lägre i Västmanlands län jämfört med riket.

Företagsklimatet⁶⁵ i kommunerna i Västmanlands län varierar mycket, från rankingar på 63 till 285 av landets 290 kommuner år 2019. Utvecklingen för snittrankingen bland länets kommuner har varit oförändrad sedan 2015, men bland vissa kommuner har förändringarna varit större. Exempelvis har Kungsör ökat i ranking från att ha varit rankade 286 år 2016 till att vara rankade 91 år 2019.

⁶⁵ Enligt Svenskt Näringslivs ranking

Surahammar har istället tappat i ranking från att ha varit rankade 176 år 2015 till att vara rankade 285 år 2019.

Utgifter på forskning och utveckling (FoU) i Västmanlands län ligger lägre jämfört med riket, både vad gäller de offentliga och privata utgifterna. Skillnaderna är mindre inom forskning och utveckling inom företagssektorn i relation till bruttoregionprodukten (BRP), 2,1 procent i Västmanlands län jämfört med 2,4 procent i Sverige. Totalt sett var FoU-utgifterna 2,3 procent år 2017 i Västmanlands län, vilket kan jämföras med snittet i EU på 2 procent och Sverige på 3,4 procent. I Norge och Finland ligger utgifterna på forskning och utveckling på 2,3 och 2,7 procent, medan Danmarks nivå ligger på 3,2 procent av bruttonationalprodukten.⁶⁶

Tillgången till bredband i Västmanlands län är i nivå med riket som helhet men tillgången till kollektivtrafik är däremot lägre i länet i jämfört med riket. Ungefär 72 procent av länets befolkning bor i ett kollektivtrafknära läge och i riket är det omkring 80 procent av befolkningen.

Tabell 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
	Västmanlands län	K: 72,4%	↘
Andel av befolkning i kollektivtrafknära läge (trafikerad hållplats inom 500 meter), 2017		M: 71,1%	↘
	Riket	K: 80,3%	→
		M: 78,9%	→

Ungefär 72 procent av befolkningen i Västmanlands län bor i ett kollektivtrafknära läge, vilket är något under det svenska snittet. Utvecklingen i Västmanlands län har haft en nedgående trend jämfört med Sverige som har legat på en relativt oförändrad nivå. Västerås och Norberg har hög andel av befolkningen som bor i ett kollektivtrafknära läge med 85 procent respektive 81 procent. Lägst andel är det i Köping med 34 procent och i Surahammar med 39 procent. Den försämrade tillgängligheten i länet beror framförallt på minskad andel befolkning i kollektivtrafknära läge i kommunerna Hallstahammar, Kungsör och Skinnskatteberg medan andelen ökat eller varit stabil i de övriga kommunerna.

⁶⁶ Eurostat, Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance and NUTS 2 regions. Percentage of gross domestic product, year 2016.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Företagsklimat enl. Svenskt Näringsliv, ranking, 2019	Västmanlands län ⁶⁷	197	→
	Riket	–	–

Företagsklimatet enligt Svenskt Näringslivs ranking varierar kraftigt i länet. År 2019 hade Hallstahammar högst ranking på plats 63 av Sveriges 290 kommuner (från att ha legat på omkring plats 92), medan Surahammar, Fagersta, Norberg ligger på plats 278, 283 och 285. Den största förändringen i ranking har Kungsör haft under perioden 2015–2019, från att ha varit nere på plats 222 år 2015 år till att år 2019 ligga på plats 91. Överlag har utvecklingen varit i förhållandevis negativ bland många av länets kommuner, bortsett från Kungsör och Skinnskatteberg som haft en positiv utveckling.

Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, 2018	Västmanlands län	81,7%	→
	Riket	82,2%	→

Andelen av befolkningen som har tillgång till bredband med minst 100 Mbit per sekund ligger på ungefär samma nivå i Västmanlands län som i Sverige som helhet. Utvecklingen har varit något mer positiv för Sverige än för Västmanlands län från år 2015 och framåt. Lägst andel är det i Skinnskatteberg där 26 procent av befolkningen har tillgång till bredband med minst 100 Mbit per sekund, följt av Surahammar som har en andel på 48 procent.

Totala utgifter för egen FoU-verksamhet i relation till BRP, 2017	Västmanlands län	2,3%	↓
	Riket	3,4%	→

Utgifterna på forskning och utveckling (FoU) i relation till BRP ligger lägre i Västmanlands län jämfört med riket men utveckling har i snitt varit positiv i länet under åren 2007–2017, men minskat mellan åren 2015–2017. Mellan åren 2015–2017 ökade FoU-utgifterna i Sverige något, efter en tidigare nedgång under åren 2009–2011. Det går inte att fastställa en signifikant skillnad på nivåerna i Västmanlands län mellan åren 2015 och 2017.

Företagssektorns utgifter för egen FoU-verksamhet i relation till BRP, 2017	Västmanlands län	2,1%	↓
---	------------------	------	---

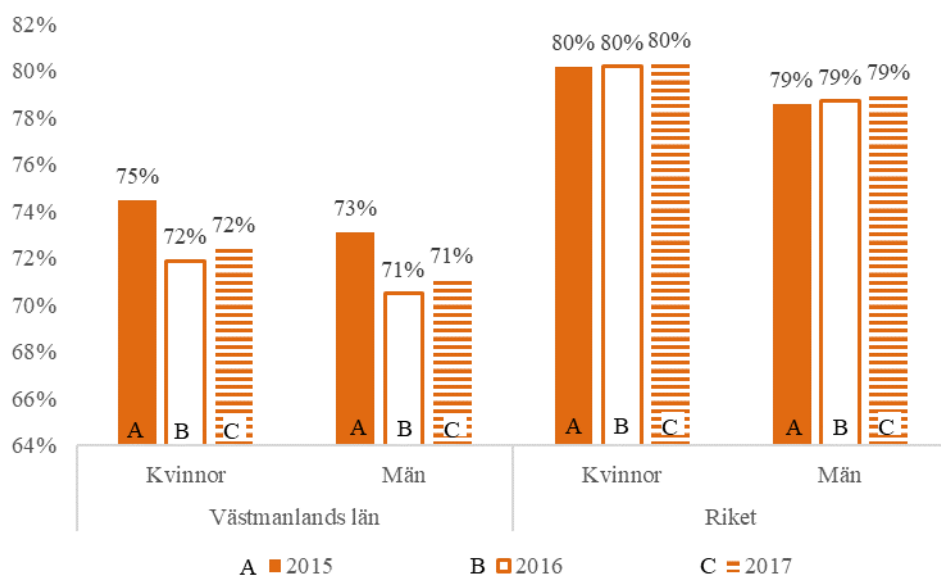
⁶⁷ Utvecklingen avser fasta priser

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
-------------	--------	-------	----------------------------

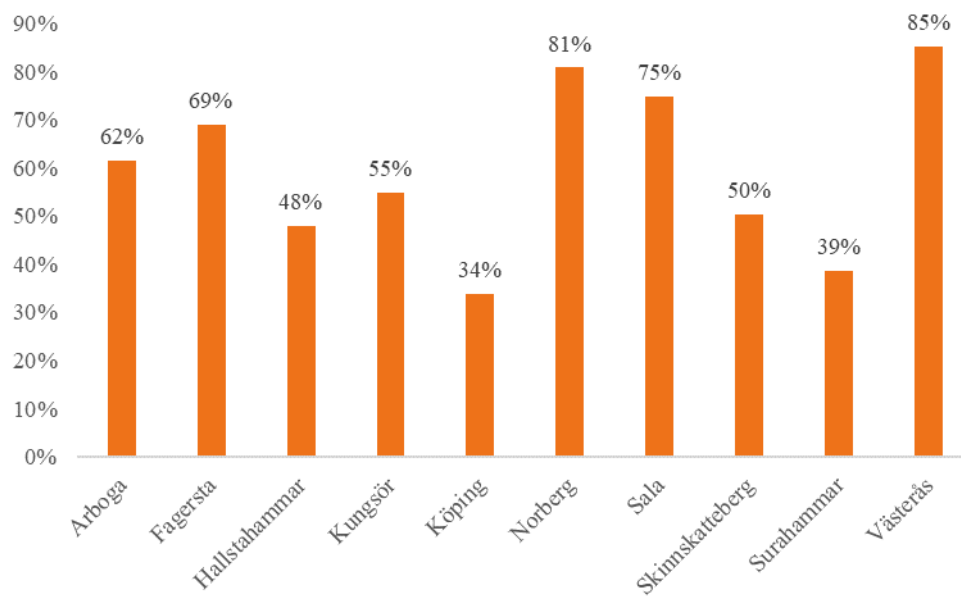
	Riket	2,4%	➔
--	-------	------	---

Utvecklingen är liknade för företagssektorn FoU-utgifter som för de totala FoU-utgifterna i Västmanlands län. Företagens FoU-utgifter i Västmanlands län ligger på ungefär samma nivå som i riket. FoU-utgifterna i Västmanlands län kommer i huvudsak från företagssektorn. Det går inte att fastställa en signifikant skillnad på nivåerna i Västmanlands län mellan åren 2015 och 2017.

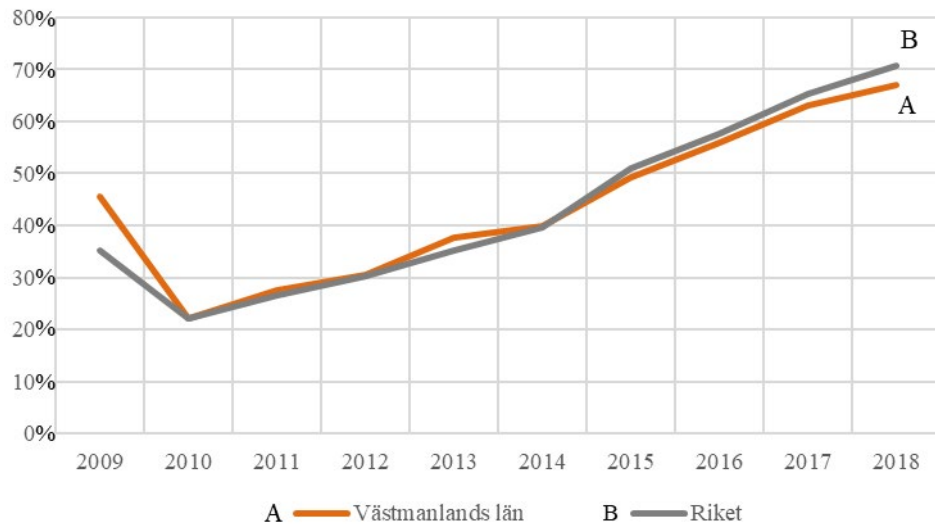
Figur 58: Befolkning i kollektivtrafiknära läge som andel av den totala befolkningen. (Källa: Kolada).

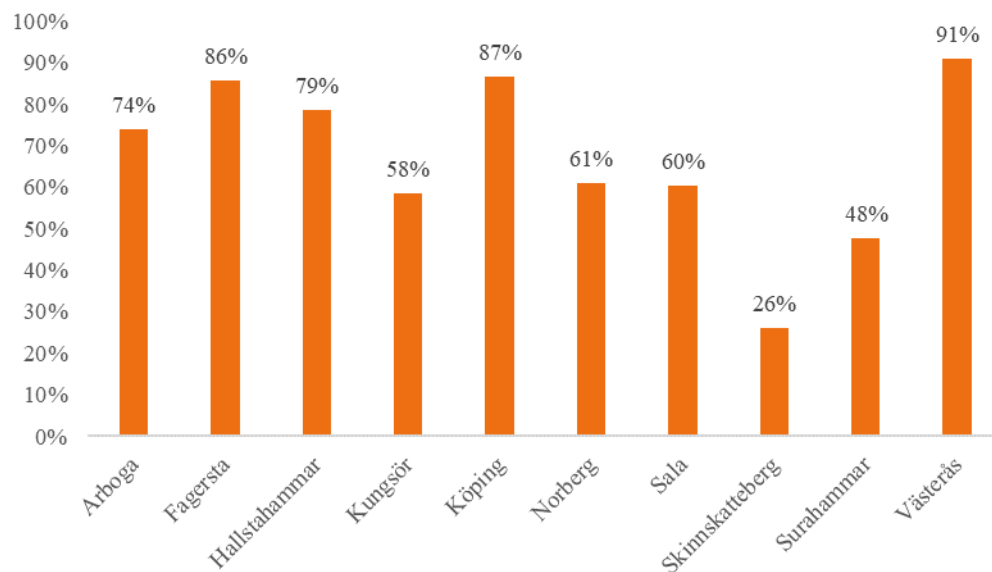
Figur 59: Befolkning i kollektivtrafiknära läge som andel av den totala befolkningen per kommun år 2017. (Källa: Kolada).

Figur 60: Andel av kommunens hushåll som har tillgång till minst 100 Mbit/s som andel av den totala populationen i undersökningen (Källa: Kolada).⁶⁸

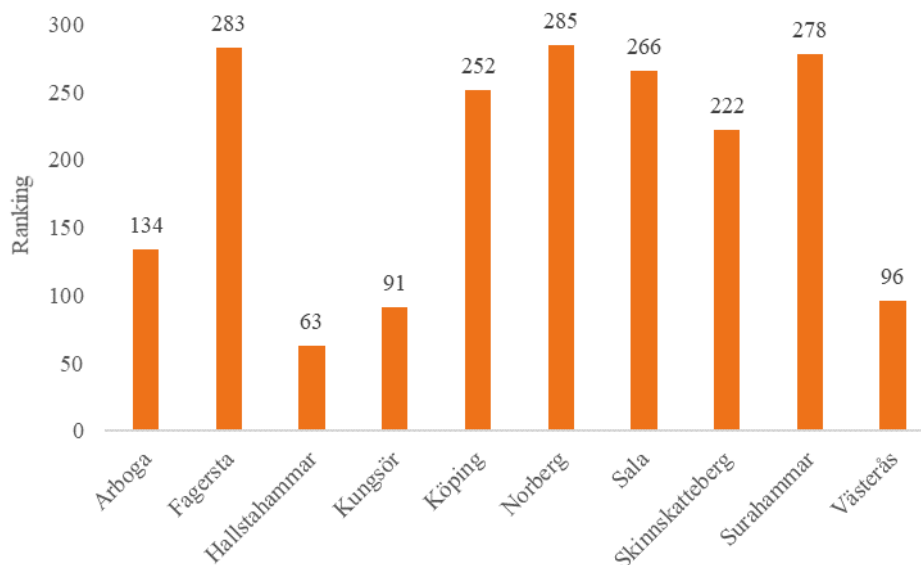
Figur 61: Andel av kommunens hushåll som har tillgång till minst 100 Mbit/s som andel av den totala populationen i undersökningen per kommun år 2018 (Källa: Kolada).⁶⁹

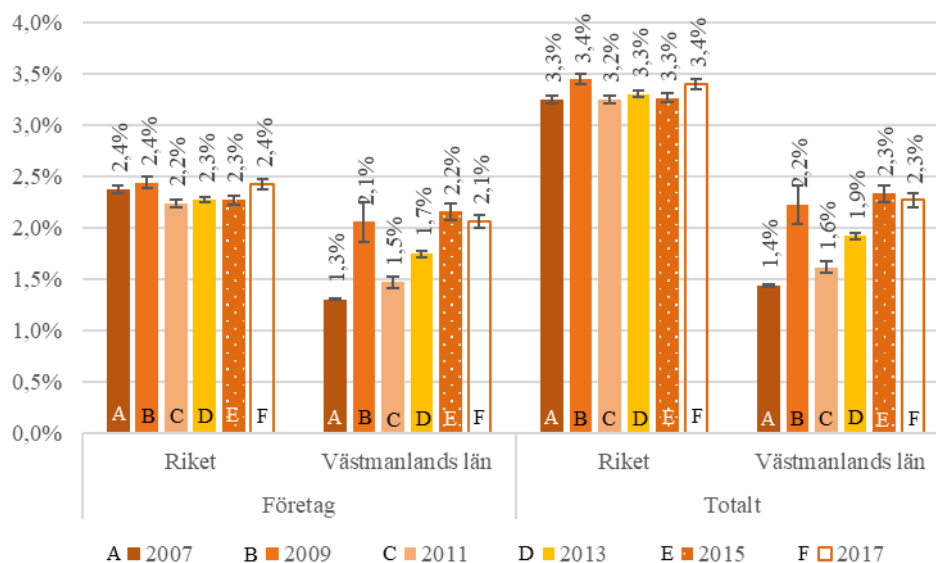
⁶⁸ Utveckling för Västmanlands län avser ovägt medel för länets kommuner. Utvecklingen för riket avser ovägt medel av alla kommuner.

⁶⁹ Utveckling för Västmanlands län avser ovägt medel för länets kommuner. Utvecklingen för riket avser ovägt medel av alla kommuner.

Figur 62: Företagsklimat enl. Svenskt Näringsliv, ranking, 2019 (Källa: Kolada)

Figur 63: Utgifter för egen FoU-verksamhet i relation till BRP (linjerna i staplarna avser felmarginaler) (Källa: SCB och egna beräkningar).

10 Minskad ojämlikhet

Indikatorer

- Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera
- Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra
- Ginikoefficienten
- Brukarundersökning LSS - brukaren får bestämma saker som är viktiga

En rättvis fördelning av alla typer av resurser är grunden för ett hållbart samhälle. Globala målets ledord är ”Leave No One Behind” och mål 10 belyser vikten av att verka för just detta. Allas lika rättigheter och möjligheter oberoende av faktorer som till exempel kön, etnicitet, religion eller funktionsvariation är grundstenar som ett jämlikt samhälle bygger på. Många länder och regioner har haft en ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom de senaste årtiondena, vilket är en positiv utveckling. Dock garanterar det inte per automatik jämlikhet. Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.

De delmål som är intressanta att titta på för Västmanlands län och Sverige är *10.1 Minska inkomstklyftorna*, *10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering*, *10.3 Säkerställa lika rättigheter för alla och utrota diskriminering* samt *10.7 Främja ansvarsfull och säker migration*.

Indikatorerna inom detta mål visar på att det finns utmaningar med etablering av nyanlända flyktingar, även om utvecklingen de senaste åren varit positiv. Inkomstskillnaderna har ökat i Sverige under lång tid, men de senaste åren har ginikoefficienten⁷⁰ varit stabil i länet och riket.

Det är relevant att följa upp statusen på de personer som har lämnat etableringsuppdraget⁷¹. För både Västmanlands län och riket är det fler män än kvinnor som har börjat arbeta eller studera 90 dagar efter att de har lämnat etableringsuppdraget. Utvecklingen har varit positiv för både Västmanlands län och riket. Skinnskatteberg, Hallstahammar och Sala är de kommuner som haft högst andel i länet

⁷⁰ Ginikoefficienten är ett värde mellan noll och ett som visar på hur tillgångarna i samhället fördelas över befolkningen. Om Ginikoefficienten är noll innebär det att alla individer har lika stora tillgångar och att det råder total jämlikhet. Om Ginikoefficienten är 1 innebär det att tillgångarna är fördelade på en väldigt liten del av den totala befolkningen och att det råder total ojämlikhet.

⁷¹ Etableringsuppdraget omfattar nyanlända flyktingar i arbetsför ålder (20–64 år) samt nyanlända 18–19 år utan föräldrar i Sverige. Uppdraget omfattar aktiviteter under högst två år där svenska för invandrare (SFI), samhällsorientering och arbetsförberedande aktiviteter utgör olika delar.

(över 55 procent) som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar) år 2018.

Andelen invånare som saknar tillit till andra är något högre i Västmanlands län än i riket, omkring 32 procent för männen och 31 procent för kvinnor i Västmanlands län och 28 procent i riket för båda könen. Nivån har varit stabil över tid. Även inkomstskillnaderna, här mätt med ginikoefficienten, har varit stabil under 2010-talet i både Västmanlands län och i riket. Inkomstskillnaderna varierar något inom länet, Västerås är den kommun med högst ginikoefficient på 0,406 och lägst i Surahammar med 0,376.

För att även fånga upp funktionsnedsattas rättigheter och möjligheter mäts här andelen av brukarna inom daglig LSS-verksamhet som upplever att de själva får bestämma över saker som är viktiga.⁷² I Västmanlands län, här enbart Kungsör och Västerås som är de enda kommunerna med uppgift, var det 70,1 procent av kvinnorna och 69,6 procent av männen år 2018 som ansåg att de fick bestämma över saker som är viktiga. Andelen är lägre både bland män och kvinnor i Västmanlands län i jämförelse med riket. Skillnaderna mellan könen är små i både länet och i Sverige som helhet.

Tabell 10 Minskad ojämlikhet – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar), 2018	Västmanlands län ⁷⁴	K: 27,7%	→
		M: 54,5%	→
	Riket	K: 32,9%	→
		M: 53,6%	→

⁷² Brukarbedömningen daglig verksamhet är en undersökning där det som presenterats är personer i daglig LSS-verksamhet har svarat Ja på frågan ”Får du bestämma om saker är viktiga för dig” dividerat med samtliga personer i daglig LSS-verksamhet som har besvarat på frågan. Svartalternativen är Ja, Ibland, Nej.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
-------------	--------	-------	-------------------------

Det är fler män än kvinnor som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera efter 90 dagar i både Västmanlands län och i riket. I Västmanlands län var det 54,5 procent bland männen och 27,7 procent bland kvinnorna, Utvecklingen har varit positiv i både Sverige och i Västmanlands län, från att ha varit 20 procent bland kvinnorna och 30 procent bland männen i Västmanlands län år 2015.

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, 2018	Västmanlands län	K: 31%	↘
		M: 32%	↗
	Riket	K: 28%	↗
		M: 28%	↗

Andelen invånare i Västmanlands län som saknar tillit till andra var under perioden 2015–2018 något större i Västmanlands län och i riket (skillnaderna är inte signifikanta). I riket har förändringarna varit små under perioden 2004–2018 och inte heller i Västmanlands län är skillnaderna mellan perioderna, eller mellan kön, signifikanta.

Ginikoefficienten, index, 2017	Västmanlands län	0,39	→
	Riket	0,41	→

Ginikoefficienten bygger här på den sammanräknade förvärvsinkomsten. I Västmanlands län är de ekonomiska tillgångarna en aning mer jämt fördelat över hela befolkningen än i Sverige. Inkomstskillnaderna har inte förändrats mycket under 2010-talet, men från år 1975 och framåt har inkomstskillnaderna ökat.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
	Västmanlands län ⁷⁴	K: 70,1%	–
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, 2018 ⁷³		M: 69,6%	–
	Riket ⁷⁵	K: 73,6%	→
		M: 74,6%	→

I en jämförelse mellan Västmanlands län och Sverige är det färre brukare i Västmanlands län som får bestämma vad som är viktigt för dem än i Sverige som helhet. Siffrorna för Västmanlands län avser endast kommunerna Kungsör och Västerås.

Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt (snett nedåt) åt höger (vänster). En pil riktad rakt framåt (bakåt) åt höger (vänster) innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

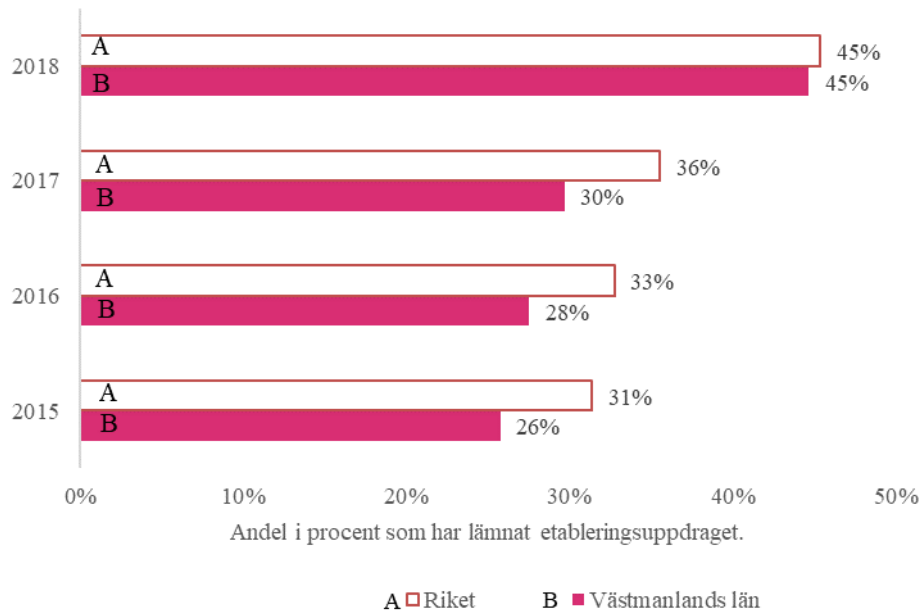
Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

⁷³ Utvecklingen avser från och med år 2016 för riket och från 2017 för Västmanlands län.

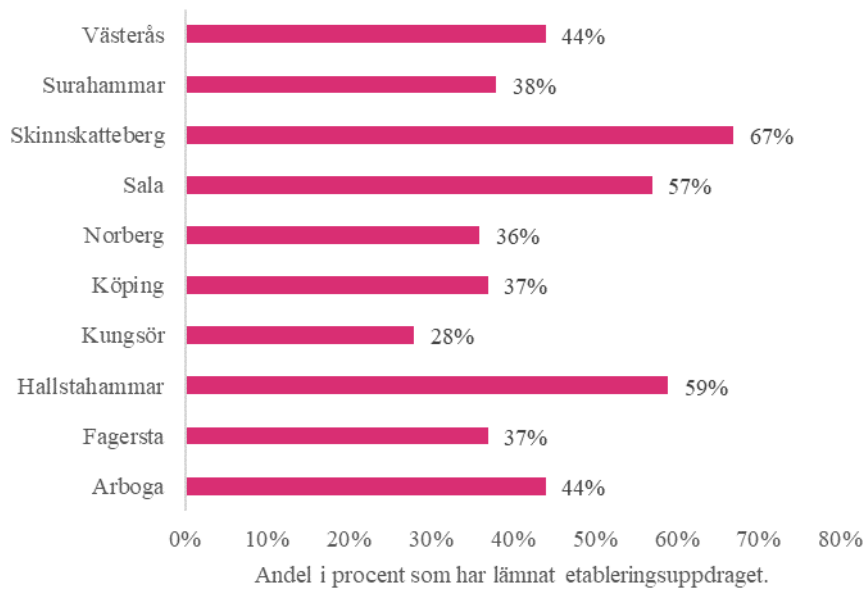
⁷⁴ Avser ovägt medel av alla kommuner i länet

⁷⁵ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

Figur 64: Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar), andel (%) (Källa: Kolada).⁷⁶

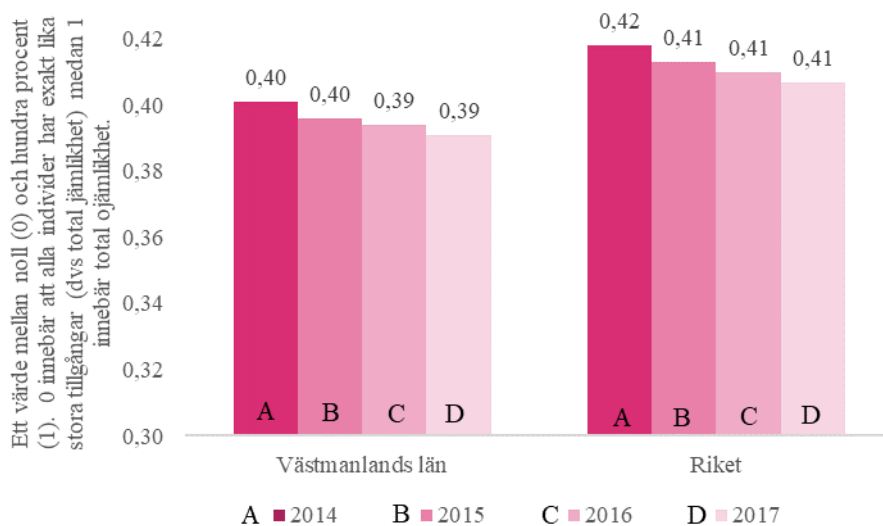

Figur 65: Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar) per kommun år 2018, andel (%) (Källa: Kolada).

⁷⁶ Västmanlands län avser ovägt medel av kommunerna i länet och riket avser ovägt medel av alla kommuner i riket.

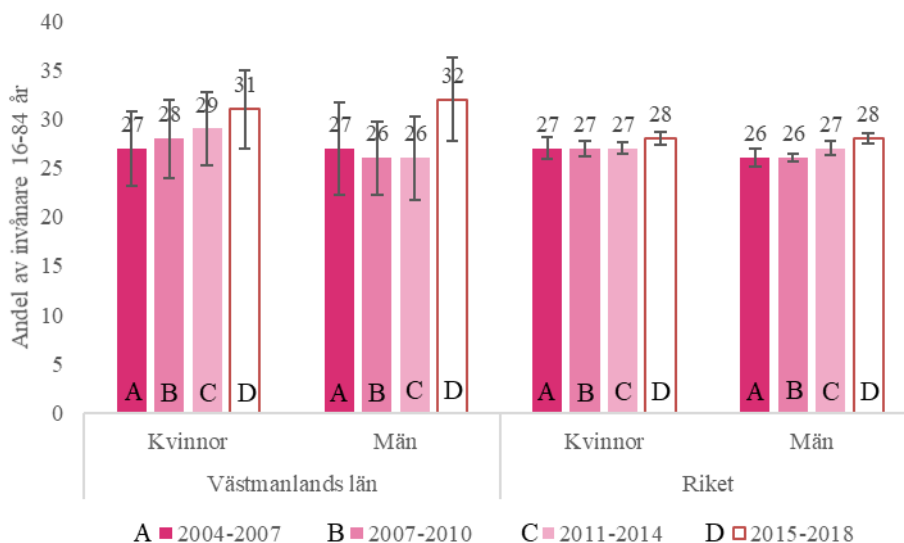
Figur 66: Ginikoefficient, index (Källa: Kolada).

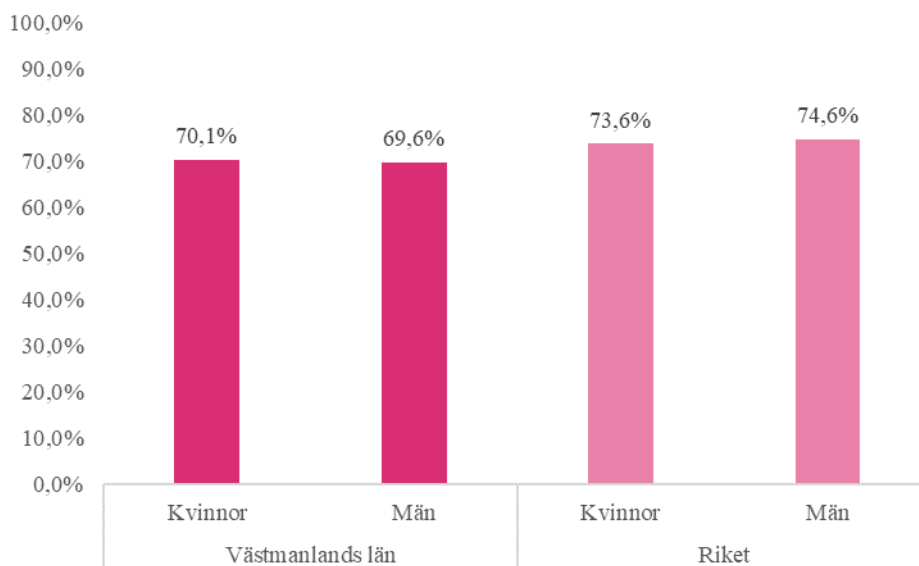
Figur 67: Ginikoefficient, index per kommun år 2017 (Källa: Kolada).

Figur 68: Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%) (linjerna i staplarna avser felmarginaler) (Källa: Folkhälsomyndigheten).

Figur 69: Brukarbedömning daglig verksamhet LSS – Andel brukare som anger att de får bestämma om saker som är viktiga (Källa: Kolada).⁷⁷

⁷⁷ Västmanlands län avser ovägt medel av kommunerna Västerås och Kungsör medan riket avser ovägt medel av kommunerna i riket.

11 Hållbara städer och samhällen

Indikatorer

- Demografisk försörjningskvot
- Trångboddhet (norm 2 och 3)
- Förnybara drivmedel i buss
- Kollektivtrafikresor per invånare
- PM2.5
- Kväveoxider (NOx)
- Närhet till grönområde
- Bostadsmarknadsenkät

Mål 11 avser att göra städer och samhällen inkluderande, säkra samt motståndskraftiga och hållbara. Idag bor mer än 50 procent av världens befolkning i urbana områden och till år 2040 väntas den andelen stiga till 70 procent.⁷⁸ Växande urbana områden kan möjliggöra för ekonomisk tillväxt men även bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem. För att den stora mängden personer som snabbt flyttar in till världens städer ska kunna leva ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart ställer detta nya krav på våra städer och samhällen.

Hållbar stadsutveckling omfattar bland annat hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, offentliga platser, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering. Detta arbete kräver ny teknik och att det sker samarbeten över flera sektorer.

De delmål som bland annat är relevanta för Västmanlands län och Sverige är *11.1 Säkra bostäder till överkomlig kostnad*, *11.2 Tillgängliggöra hållbara transportsystem för alla*, *11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering*, *11.6 Mildra städernas miljöpåverkan* och *11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla*.

I Västmanlands län är det endast Västerås kommun som är klassificerad som en större stad enligt SKL:s kommungruppsindelning medan Surahammar och Hallstahammar benämns som pendlingskommuner nära större stad. De flesta andra kommuner är klassificerade som pendlingskommuner eller lågpendlingskommuner till en större eller mindre stad. Nämda delmåls relevans ovan varierar således inom länet, likaså vilka utmaningar och möjligheter som följer av urbaniseringen.

⁷⁸ www.globalamalen.se

Den demografiska försörjningskvoten är en utmaning för svenska kommuner och regioner. Befolkningen blir allt äldre och färre ska försörja fler. I Västmanlands län är försörjningskvoten cirka 0,8, vilket innebär att en person i förvärvsarbetande ålder utöver sig själv ska försörja ytterligare nästan en person. Eftersom det finns ett utjämningsystem mellan Sveriges kommuner och regioner så är det i huvudsak rikets försörjningskvot som påverkar kommunerna och regionerna ekonomiskt. Däremot kan en ökad försörjningskvot i länet vara en utmaning för kompetensförsörjningen då det krävs mer personal inom exempelvis vård och omsorg och/eller skola.

Trångboddheten ökar i Sverige och även i Västmanlands län. Trångboddheten är dock lägre i länet jämfört riket som helhet. I Västmanlands län varierar dock trångboddheten i flerbostadshus mellan 12 procent (Surahammar) och 27 procent (Kungsör), vilket kan jämföras med rikets genomsnittliga nivå på 18 procent enligt norm 2 (max två personer per sovrum, exklusive kök, badrum och vardagsrum).

Andelen trångbodda enligt norm 3 (max 1 person eller 2 sammanboende vuxna per sovrum, exklusive kök, badrum och vardagsrum) är per definition högre än norm 2. Däremot är skillnaderna mellan kommunerna större enligt norm 2 jämfört med norm 3. Andelen trångbodda i flerbostadshus enligt norm 3 är högst i Kungsör, där andelen ligger på omkring 52 procent år 2018 och resterande kommuner mellan 38–45 procent.

För att fler personer ska kunna leva hållbart i våra städer och samhällen krävs det att det finns en infrastruktur som möjliggör för detta. I Västmanlands län har man kommit mycket långt då andelen förnybara drivmedel i buss är 100 procent medan riket har en andel på 86 procent. Västmanlands län är det enda län i Sverige där hela bussflottan körs på förnybara drivmedel.

Antalet kollektivtrafikresor per invånare i länet var cirka 56 stycken år 2018, vilket kan jämföras med 158 per invånare i riket under samma år. Trots den stora skillnaden i kollektivtrafikresor så är bilanvändandet inte mycket högre i Västmanlands län jämfört med riket (se indikatorer för genomsnittlig körsträcka under Mål 13).

Små partiklar är de luftföroreningar som ger störst hälsoproblem i svenska städer och tätorter. Miljömålen i Sverige, som utgår från FN:s konvention, innebär att utsläppen av små partiklar (PM_{2.5}) ska minska i Sverige med 19 procent under perioden 2005-2020.⁷⁹ För Västmanlands län

⁷⁹ <http://www.sverigemiljomal.se/miljomalen/frisk-luft/partikelutslapp-av-pm25/orebro-lan/>

Hämtat 2019-03-23.

innebär det således en minskning ner till ungefär 540 ton µm till år 2020, jämfört med år 2005 då utsläppen var 670 ton. År 2017 var nivån redan nere på 426 ton i Västmanlands län.⁸⁰

Kväveoxider (NOx) påverkar ekosystemet negativt. År 2017 var utsläppen av kväveoxider 12 ton per tusen invånare i Västmanlands län, medan motsvarande utsläpp i riket var 27 ton per tusen invånare. Enligt de svenska miljömålen ska utsläppen minska med 36 procent under perioden 2005–2020⁸¹, vilket innebär att utsläppen i Västmanlands ska minska till ungefär 3100 ton från att ha varit 4877 ton år 2005. År 2017 låg nivån i Västmanlands län redan nere på 3193 ton.⁸²

Västmanlands län är ett av de län i Sverige där andelen kvinnor och män som har närhet till grönområde 200 meter från bostaden är som högst. Det länet där ännu fler invånare har 200 meter till grönområden är Gotlands län. Av den totala mängden män och kvinnor som bor i en tätort i Västmanlands län har 97 procent hos både kvinnor och män 200 meter eller mindre till ett grönområde. I riket är denna siffra 94 procent för både männen och kvinnorna. Det län där minst personer har 200 meter eller mindre till ett närområde är Skåne län. Inom Västmanlands län är de kommuner där högst andel av såväl kvinnorna som männen har 200 meter eller mindre till ett grönområde Skinnskatteberg, Hallstahammar och Norberg. Den kommun där andelen av tätortsbefolkningen har relativt sämst närhet är Sala, följt av Arboga.

Bostadssituationen i Västmanlands län varierar mellan kommunerna i länet⁸³. I en undersökning gjord av Boverket har kommunerna möjlighet att rapportera om det är balans, obalans – underskott av bostäder eller obalans – överskott av bostäder i kommunen. Den kommun som rapporterar att det är balans menar att konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. Vid obalans – underskott på bostäder indikerar kommunen inte nödvändigtvis att det finns bostadssociala problem såsom trångboddhet eller omfattande andrahandsuthyrning som utbrett fenomen. Underskott på bostäder kan innebära att det i kommunen finns en dynamisk ekonomi, där ökade inkomster leder till en ökad efterfrågan på bostäder. Att en kommun uppger underskott på bostäder innebär i många fall att det är svårt att flytta till, eller inom kommunen. Vid obalans – överskott indikerar kommunen att det finns ett överskott på bostäder, det vill säga att det ständigt finns fler lediga bostäder, eller bostäder till salu, än vad som efterfrågas. Att det finns outhyrda lägenheter i något enstaka bostadsområde behöver inte innebära att den lokala bostadsmarknaden präglas av ett överskott. Ett överskott på bostäder behöver inte heller innebära att det finns lämpliga bostäder i förhållande till hur efterfrågan och/eller behovet ser ut i kommunen. Den kommun i Västmanlands län som år 2019 rapporterar att det är balans på bostadsmarknaden är Skinnskatteberg,

⁸⁰ Nationella Emissionsdatabasen.

⁸¹ <http://www.sverigemiljomal.se/miljomalen/frisk-luft/kvaveoxidutslapp/orebro-lan/> Hämtat 2019-03-23.

⁸² Nationella Emissionsdatabasen.

⁸³ Öppna data - Boverkets bostadsmarknadsenkät. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/>

resterande kommuner i länet rapporterat att bostadsmarknaden är i obalans – underskott. Det är alltså 9 av 10 kommuner i länet som uppger att det är underskott på bostäder. I riket är det 8 av 10 kommuner som uppger att det är underskott.

Tabell 11 Hållbara städer och samhällen – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Demografisk försörjningskvot i det geografiska området, 2018	Västmanlands län	0,815	→
	Riket	0,759	→
Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, 2018	Västmanlands län	K: 16,3%	→
		M: 18,8%	→
	Riket	K: 17,4%	→
		M: 19,5%	→
Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 3,	Västmanlands	K: 36,9%	→

Den demografiska försörjningskvoten beräknas genom att ta antalet personer utanför arbetsför ålder⁸⁴ i förhållande till antalet personer i arbetsför ålder. Det är ett mått på hur många en person i arbetsför ålder ska försörja utöver sig själv. Den demografiska försörjningskvoten är något högre i Västmanlands län jämfört med Sverige som helhet. Den demografiska försörjningskvoten har ökat i både Sverige och Västmanlands län, men ökningstakten har varit högre i Västmanlands län under perioden 2000-2018.

Trångboddhet enligt norm 2 innebär att det får vara max 2 personer per sovrum (kök, badrum och vardagsrum borträknat). Trångboddheten har ökat i Sverige och även i Västmanland.

⁸⁴ Antalet personer 0–19 år och antal personer 65 år och äldre. Arbetsför ålder avser således 20–64 år.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
2018	län	M: 41,3%	→
	Riket	K: 39,2%	→
		M: 43,3%	→

Trångboddhet enligt norm 3 innebär att det får vara max 1 person eller 2 sammanboende vuxna per sovrum (kök, badrum och vardagsrum borträknat). Trångboddheten har ökat något i Sverige enligt denna definition på trångboddhet men det har endast skett mindre förändringar de senaste åren, vilket även gäller för länet som helhet.

Andel förnybara drivmedel kollektivtrafik buss, 2017	Västmanlands län	100,0%	→
	Riket	86,3%	→

Andelen förnybara drivmedel i bussar ligger på 100 procent i Västmanlands län och för riket är andelen på 86,3 procent. Utvecklingen av andelen förnybara drivmedel i bussar har varit positiv i både Västmanlands län och Sverige. I Västmanlands län har det ökat från 57% till 100% under perioden 2012–2017.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Resor med kollektivtrafik, resor/invånare, 2018 ⁸⁵	Västmanlands län	55,6	→
	Riket	158,4	→

I Västmanlands län skedde i genomsnitt 55,6 resor med kollektivtrafik per invånare under år 2017. Motsvarande värde i Sverige som helhet var 158. Antalet resor har ökat i Västmanlands län under perioden 2012–2018, från 37 till 56 resor. I Sverige som helhet har det skett en ökning från 143 till 158 under perioden 2012–2018.

Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom). kg/inv, 2017	Västmanlands län	1,7	→
	Riket	2,4	↘

Små partiklar, här definierat som partiklar mindre än 2,5 µm, tillhör de luftföroreningar som ger störst hälsoproblem.⁸⁶ Utsläppen minskade markant både i riket och i Västmanlands län under flera år fram till år 2015.

⁸⁵ Antal resor i regional kollektivtrafik inrapporterat av regionala trafikhuvudmän samt de kommunala huvudmännen i Karlstad, Lund och Luleå.

⁸⁶ Det är egentligen höga halter (koncentrationen) av partiklar som är det som utgör problem för hälsan, men på grund av datatillgång mäts estimeringar av de totala utsläppen i länet och Sverige. Det är alltså utvecklingen snarare än själva nivån som är intressant i detta fall.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Utsläpp till luft av kväveoxider (NO _x), totalt, kg/inv, 2017	Västmanlands län	11,9	→
	Riket	27,4	↘
Tätortsbefolkning närhet till grönområden inom 200 meter från bostaden, 2015	Västmanlands län	K: 97 %	–
		M: 97 %	–
	Riket	K: 94%	–
		M: 94%	–
Obalans – underskott på bostäder, 2019 (Bostadsmarknadsenkäten)	Västmanlands län	90%	↘
	Riket	83%	↘

Grönområde definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Bostadens läge bestäms av adressplatsen för folkbokföringsadressen. Avståndsberäkningen utgår från fågelavståndet och tar inte hänsyn till fysiska barriärer i form av vatten, större vägar och järnvägar. Närheten till grönområden är god i Västmanlands läns tätorter, men skillnaderna är inte stora.

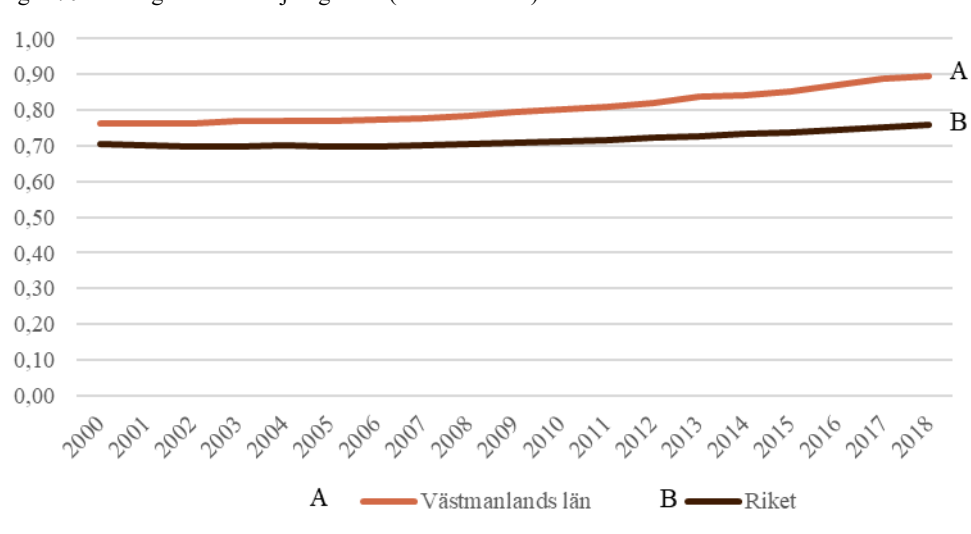
I Västmanlands län svarar 9 av 10 kommuner att de har underskott på bostäder. I riket är det 240 av landets 290 kommuner som anger att det är bostadsbrist. I länet är det endast Skinnskatteberg som anger att det är balans på den lokala bostadsmarknaden. Jämfört med år 2015 har antalet kommuner som anger underskott ökat i länet. Även i riket har antalet kommuner som uppger underskott ökat.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
-------------	--------	-------	----------------------------

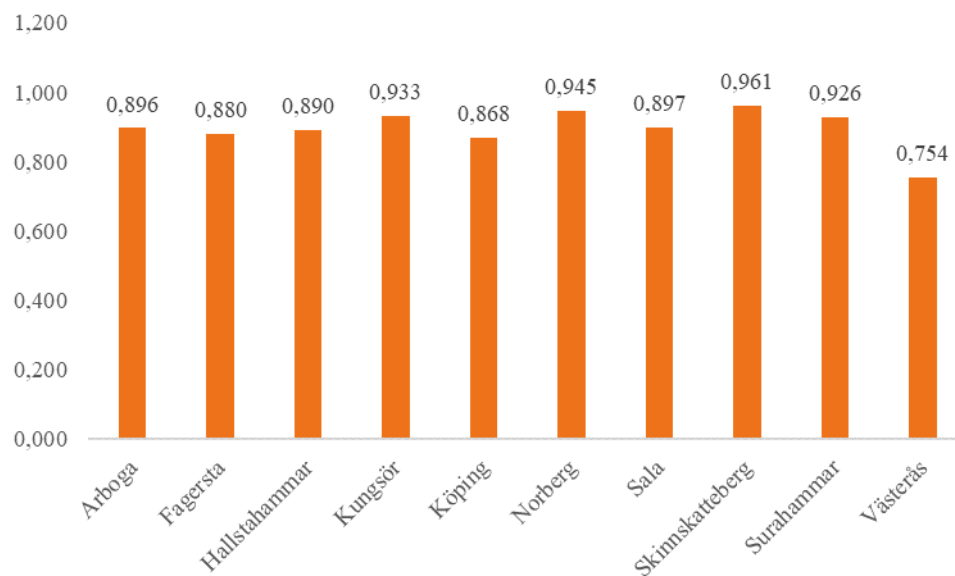
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

Figur 70: Demografisk försörjningskvot (Källa: Kolada).⁸⁷

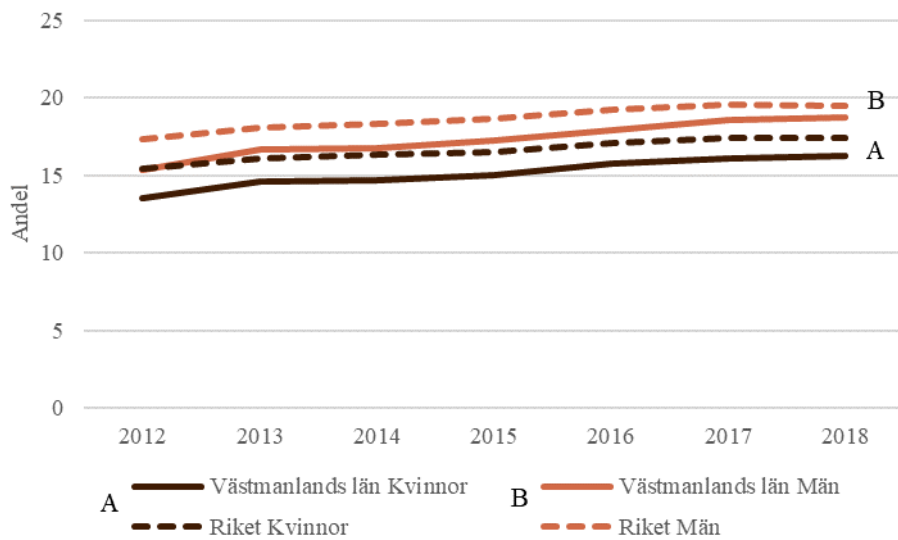

Figur 71 Demografisk försörjningskvot per kommun år 2018 (Källa: Kolada).

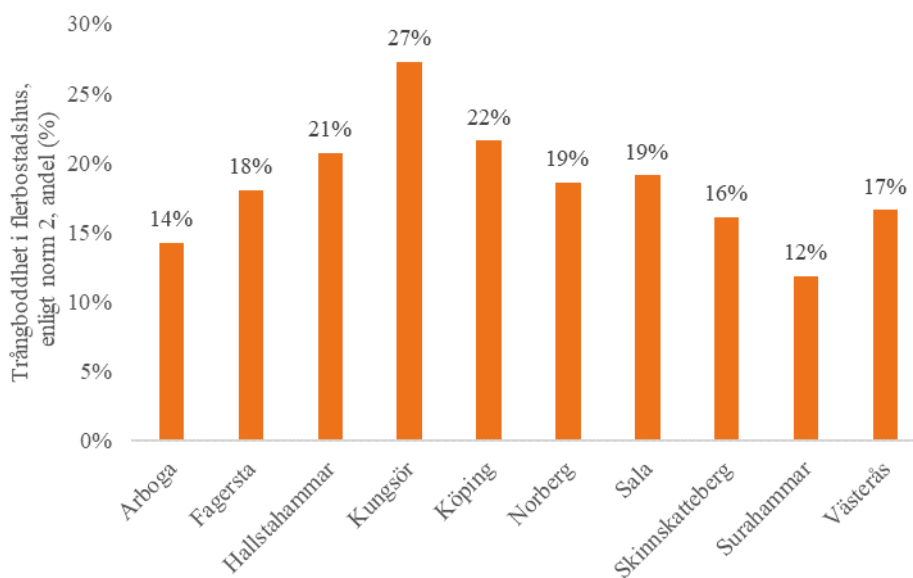

⁸⁷ Utvecklingen avser ovägt medel av kommunerna.

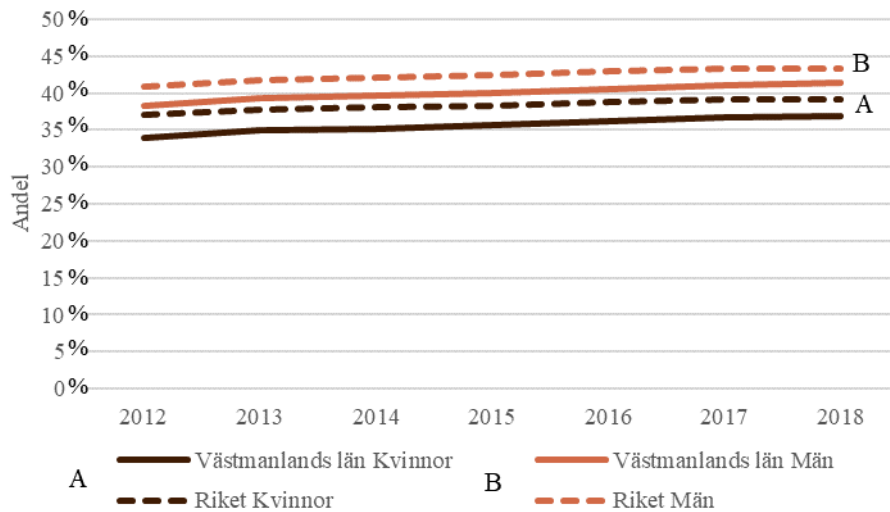
Figur 72: Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%) (Källa: Kolada).

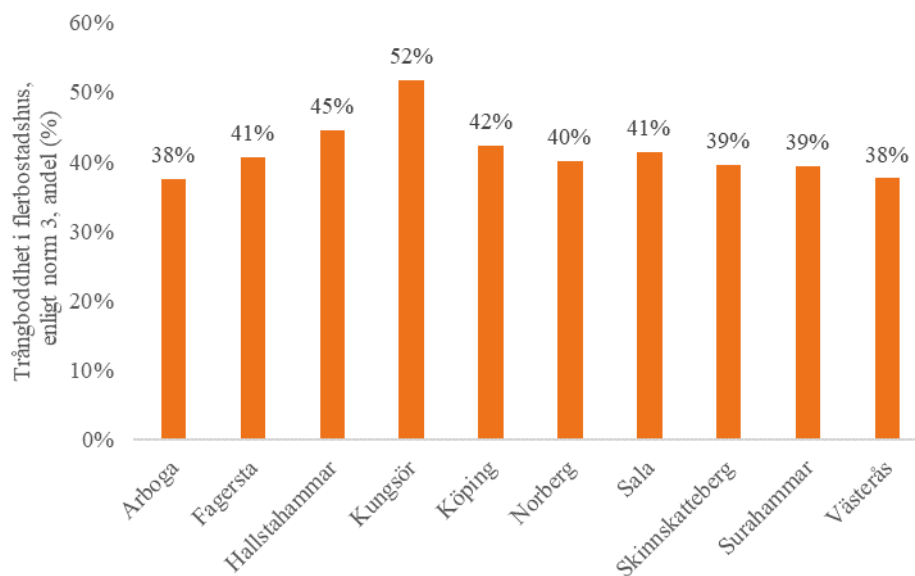
Figur 73 Trångboddhet i flerbostadshus år 2018, enligt norm 2, andel per kommun (%) (Källa: Kolada).

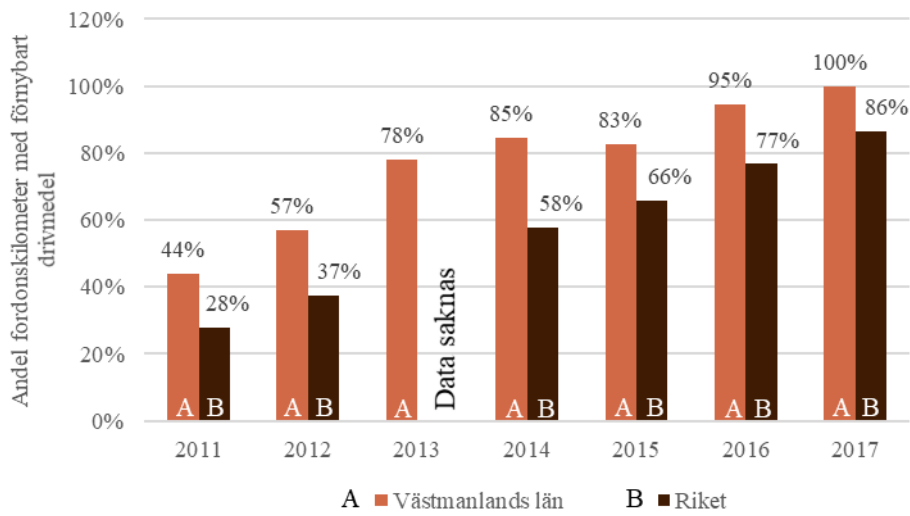
Figur 74: Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 3, andel (%) (Källa: Kolada).

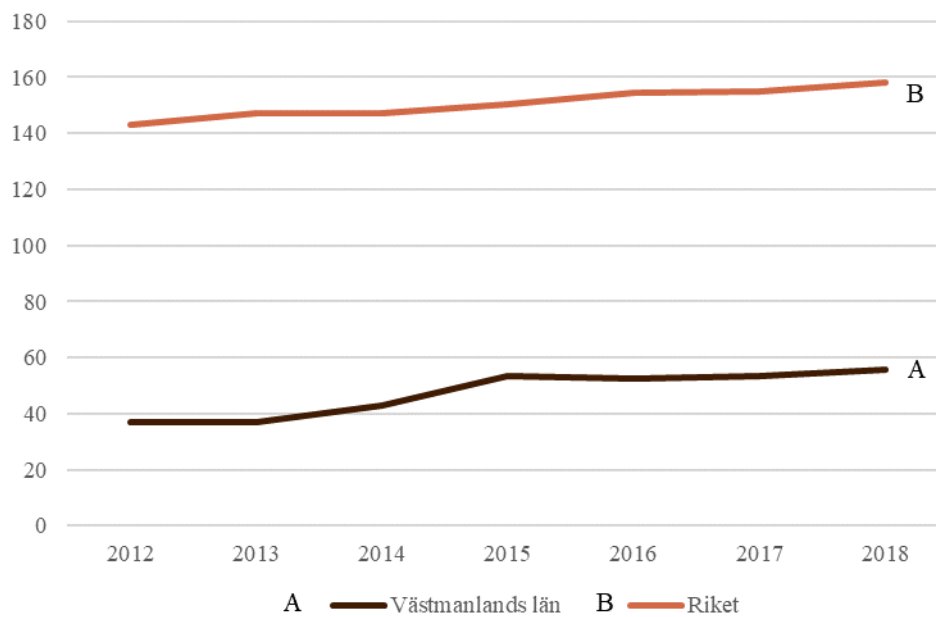
Figur 75: Trångboddhet i flerbostadshus år 2018, enligt norm 3, andel per kommun (%) (Källa: Kolada).

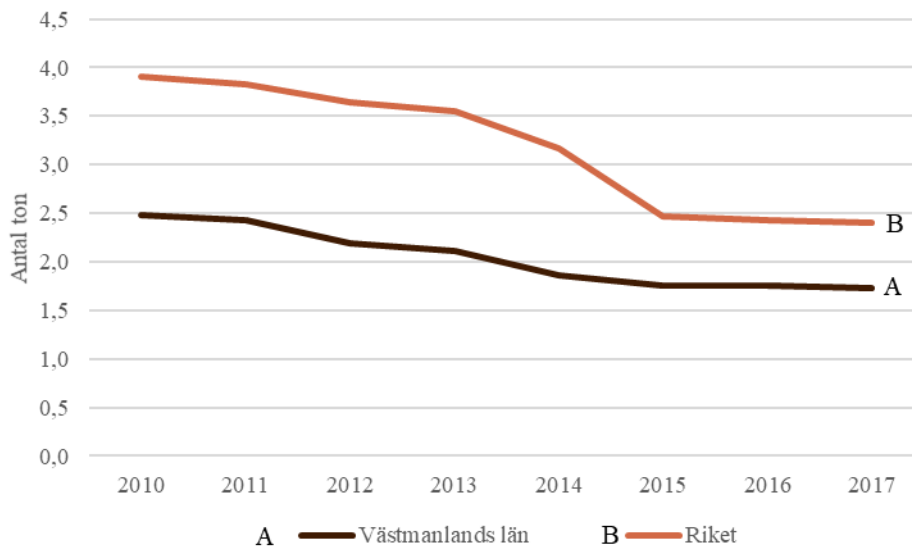
Figur 76: Förnybara drivmedel med buss, andelen fordonskilometer med förnybart drivmedel (Källa: Kolada).

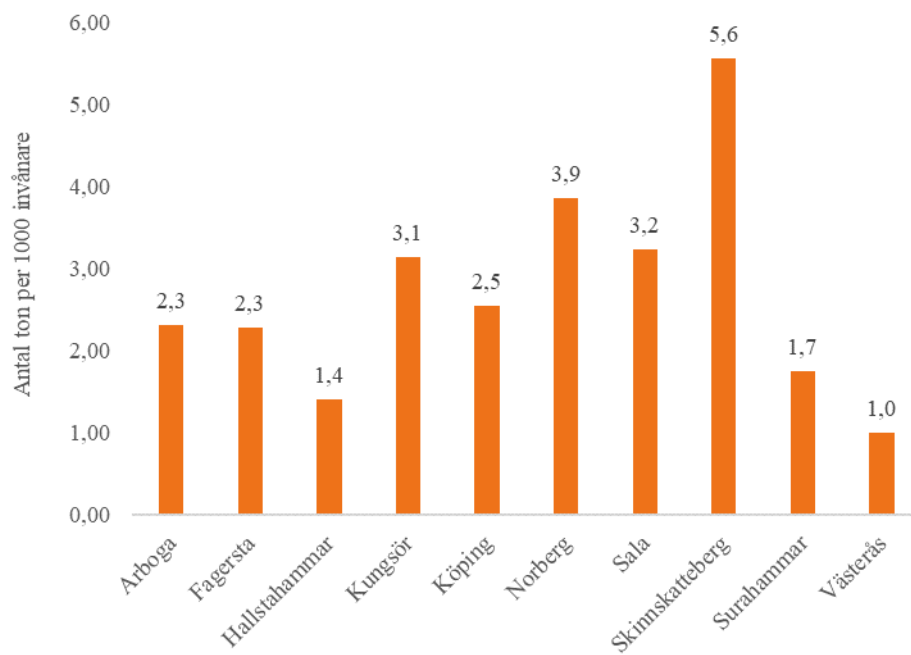
Figur 77: Antalet resor per år med kollektivtrafiken enl. Trafa, resor/invånare (Källa: Kolada).

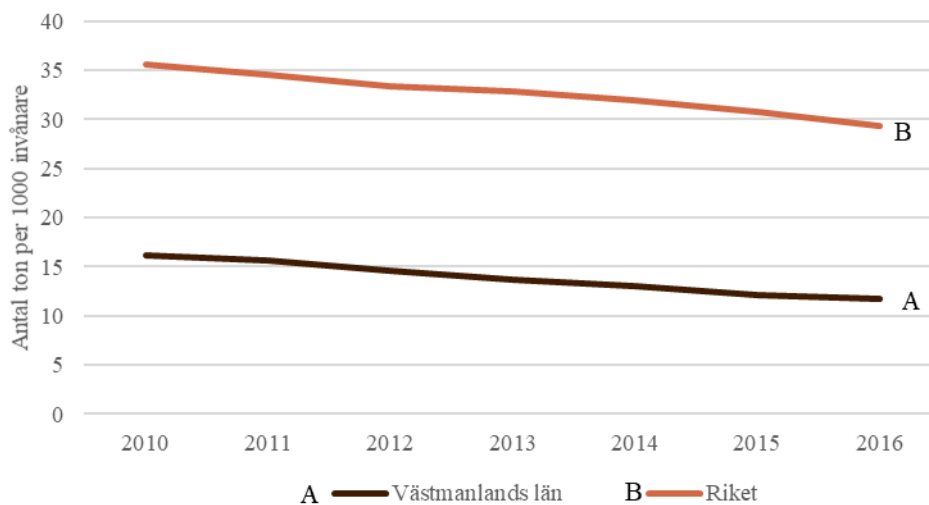
Figur 78: Emissioner av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg/inv (Källa: Kolada).

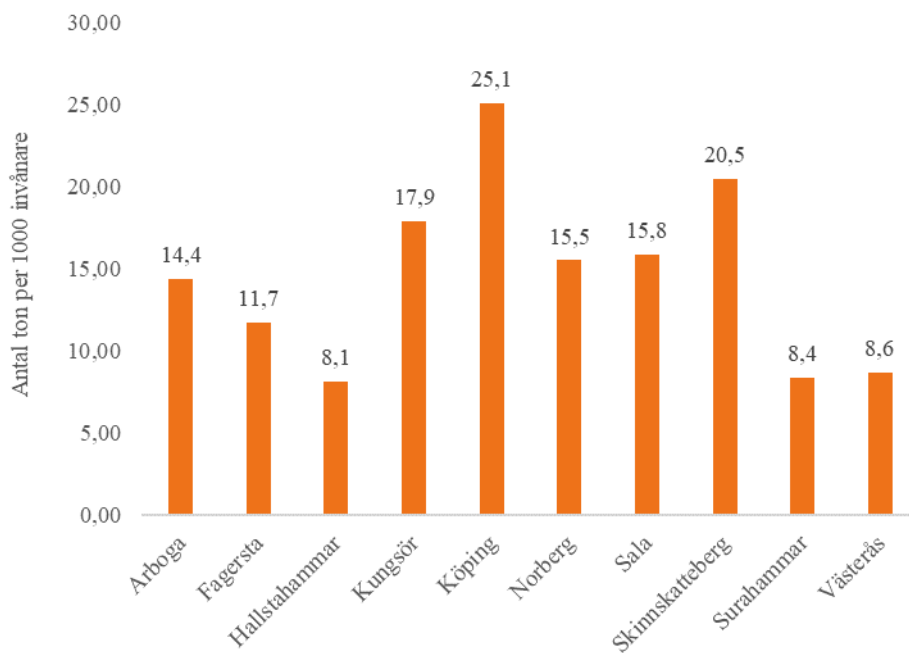
Figur 79: Emissioner av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg/inv år 2017 per kommun (Källa: Kolada).

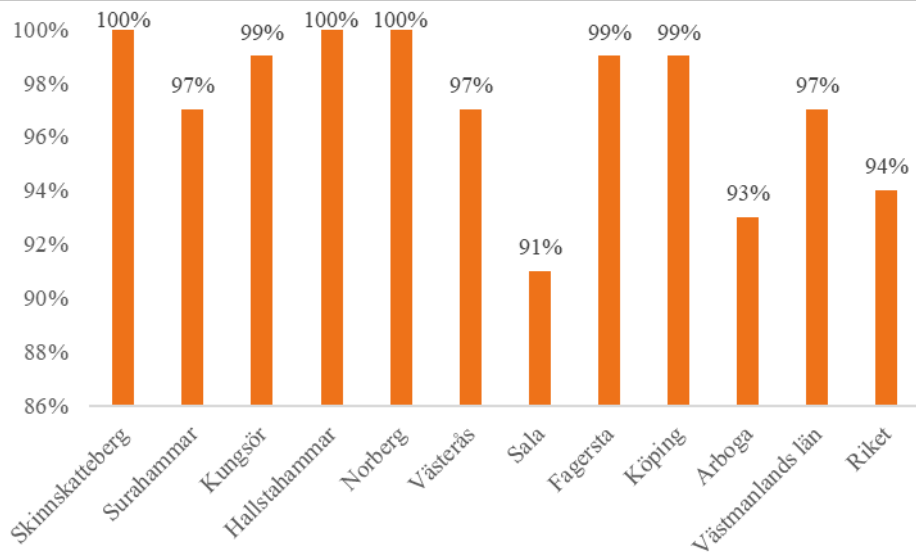
Figur 80: Emissioner av Kväveoxider (NOx), kg/invånare (Källa: Kolada).

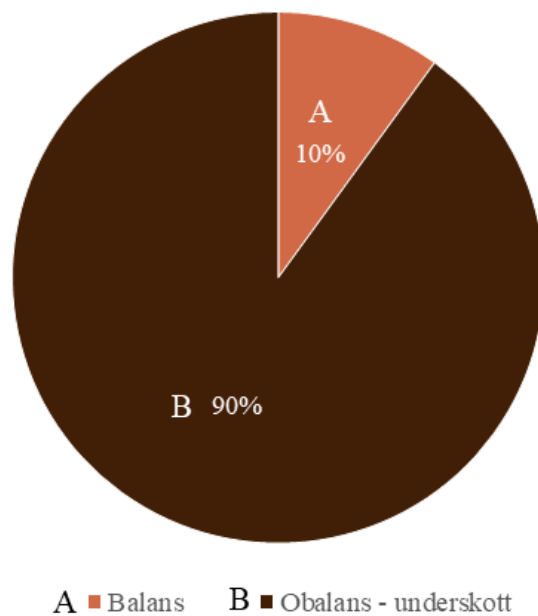
Figur 81: Emissioner av Kväveoxider (NOx), kg/invånare år 2017 per kommun (Källa: Kolada).

Figur 82: Tätortsbefolkningens närhet (200 meter) till grönområden år 2015 per kommun, hela länet samt för riket. (Källa: SCB).

Figur 83: Bostadsmarknaden i Västmanlands län. (Källa: Boverket).

12 Hållbar konsumtion och produktion

Indikatorer

- Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling
- Insamlat hushållsavfall totalt
- Insamlat förpackningar och returpapper
- Insamlat mat- och restavfall
- Ekologiska livsmedel i kommunens/regionens verksamhet

Vi nyttjar inte naturresurser på ett ansvarsfullt sätt. Till exempel slängs en tredjedel av all den mat som produceras.⁸⁸ För att uppnå hållbar utveckling måste vi minska vårt ekologiska fotavtryck genom att ändra hur vi producerar och konsumerar varor och tjänster.

Konsumtionen påverkar inte bara den ekologiska hållbarheten, utan har även inverkan på den sociala och ekonomiska hållbarheten. En hållbar konsumtion möjliggör till exempel en ökad konkurrenskraft, tillväxt på den lokala, regionala, nationella och globala marknaden, ökad sysselsättning, förbättrad hälsa samt minskad fattigdom. Omställningen till en hållbar konsumtion och produktion är en nödvändighet för att minska vår negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa. De delmål som är av relevans för Västmanlands län och Sverige är exempelvis *12.2 Hållbar förvaltning av naturresurser*, *12.3 Halvera matsvinnet i världen*, *12.4 Ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall*, *12.5 Minska mängden avfall markant*, *12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling* samt *12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar*. Många av dessa delmål är tyvärr svårt att följa upp med tillgänglig statistik på regional nivå, och fokus ligger här framförallt på hushållsavfall samt ekologiska livsmedel.

Att kartlägga hushållsavfall som samlats in och hur stor andel som går till materialåtervinning inklusive biologisk behandling är relevant för flera av delmålen. Västmanlands län och Sverige ligger nästan på samma nivå med avseende på andelen husavfall som materialåtervinns av den

⁸⁸ www.globalamalen.se

totala mängden insamlat hushållsavfall, närmare 37 procent. EU har satt upp ett återvinningsmål för kommunalt avfall motsvarande 55 procent till år 2025 och 65 procent till år 2035.⁸⁹

Det är även av relevans att titta på insamlat förpackningar och returpapper samt insamlat mat- och restavfall. Västmanlands län har en något mindre mängd kilo per person insamlat förpackningar och returpapper än riket under 2017, där Västmanlands län hade 63 kilo per person och riket 69 kilo per person. Utvecklingen har dock varit positiv för såväl Västmanlands län som för riket. Även mängden insamlat mat- och restavfall per person är något lägre i Västmanlands län än i riket. Under 2017 samlade en person i Västmanlands län i genomsnitt 202 kilo per person och under samma person i riket samlade en genomsnittlig person in 208 kilo per person. Mängden insamlat mat- och restavfall har minskat för både Västmanlands län samt riket under åren 2013 till 2017.

Under 2018 samlade Skinnskattebergs invånare in mest förpackningar och returpapper, 101 kilo per person. Minst insamlat per person var Fagersta med 32 kilo per person. Fagersta kommuns invånare var dock de som samlade in mest mat- och restavfall, med en genomsnittlig insamling på 221 kilo per person under 2018. Den kommun i Västmanlands län som samlade in minst mat- och restavfall var Surahammar, med en genomsnittlig insamling på 153 kilo per person.

Det förekommer inga stora skillnader mellan kommunerna med avseende på mängden avfall samt andelen avfall som återvinns. På längre sikt har utvecklingen varit positiv i både Västmanlands län och i riket, men en nedgång har skett mellan åren 2015–2018. På kommunnivå förekommer det inga större skillnader i länet. Hushållsavfallet totalt sett i kilo per invånare ligger på en högre nivå i Västmanlands län jämfört med riket, 538 jämfört med 499 kilo per invånare år 2018. Det har inte skett några större förändringar i kilo hushållsavfall de senaste åren i varken länet eller riket.

Delmål 12.7 *Främja hållbara metoder för offentlig upphandling* kan avse många saker, men här mäts andelen ekologiska livsmedel i kommunens och regionernas verksamheter. Västmanlands läns kommuner ligger över snittet i riket med avseende på andel ekologiska livsmedel. Bland Västmanlands läns kommuner var andelen i snitt 34,5 procent och i regionens verksamheter 43,7 procent. Ökningen av andelen ekologiska livsmedel har varit kraftigt i både Västmanlands län och i riket. Jämfört mellan kommunerna i länet är det Västerås kommun som har högst andel ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, med en andel på 49 procent. Lägst andel på 22 procent respektive 24 procent är det i Fagersta och Surahammar.

⁸⁹ Europeiska kommissionen (2018-05-22), [Den cirkulära ekonomin: Nya regler ska göra EU världsbäst på avfallshantering och återvinning](#)

Tabell 12 Hållbar konsumtion och produktion – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, 2018	Västmanlands län ⁹⁰	37,1%	↘
	Riket ⁹¹	36,7%	↘
<p>Andelen hushållsavfall som samlats in för återvinning är på ungefär samma nivå i Västmanlands län som i riket. Under perioden 2015–2018 har andelen minskat något i Västmanlands län från 40,2% till 37,1%. Även i riket har utvecklingen minskat från 38,8 procent till 36,7 procent.</p>			
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, 2018	Västmanlands län ⁹⁰	34,5%	→
	Riket ⁹¹	30,4%	→
<p>Andelen ekologiska livsmedel i kommunernas verksamheter i Västmanlands län har ökat kraftigt från i snitt 1% år 2005 till 34,5% år 2018. För alla kommuner riket har utvecklingen under samma period gått från 3,8% till 30,4%.</p>			
Ekologiska livsmedel i regionens verksamhet, 2018	Västmanlands län	43,7%	→
	Riket	43,1%	→
<p>Andelen ekologiska livsmedel i Region Västmanlands läns verksamheter har ökat från 2% år 2009 till 43,7% år 2018. I riket har utvecklingen under samma period gått från 13% till 43,1%.</p>			
Insamlat hushållsavfall totalt kommun, kg/person, 2018	Västmanlands län ⁹⁰	538,2	↘

⁹⁰ Avser ovägt medel av alla kommuner i länet

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
	Riket ⁹¹	498,9	↘

Insamlat hushållsavfall i kilo per invånare har legat ganska stabilt i Västmanlands län de senaste åren med en viss ökning mellan åren 2013–2016, men med en minskning från 587 kilo per invånare år 2016 till 538 år 2018. I Sverige har nivån legat något under Västmanlands län på omkring 489,9 kilo per invånare år 2018.

Insamlat förpackningar och returpapper, kg/person, 2017	Västmanlands län	63,0	↘
	Riket ⁹¹	68,6	↘

Avser förpackningar och returpapper som omfattas av producentansvar och samlas in via återvinningsstationer samt fastighetsnära insamling. Förpackningar avser förpackningar av papper, plast, glas och metall. Insamlingen har minskat något per person de senaste åren i både länet och riket.

Insamlat mat- och restavfall, kg/person, 2017	Västmanlands län	202,0	↘
	Riket ⁹¹	207,8	↘

Avser mat- och restavfall från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet t.ex. affärer, kontor, industrier och restauranger mm. Med mat- och restavfall avses såväl brännbart restavfall (hushållssopor) samt matavfall som samlas in av kommunen. Det samlas vanligen in i kärl eller säck men även andra insamlingssystem används som container, tank, sopsug och underjordiska behållare. Insamlingen har minskat något per person de senaste åren i både länet och riket.

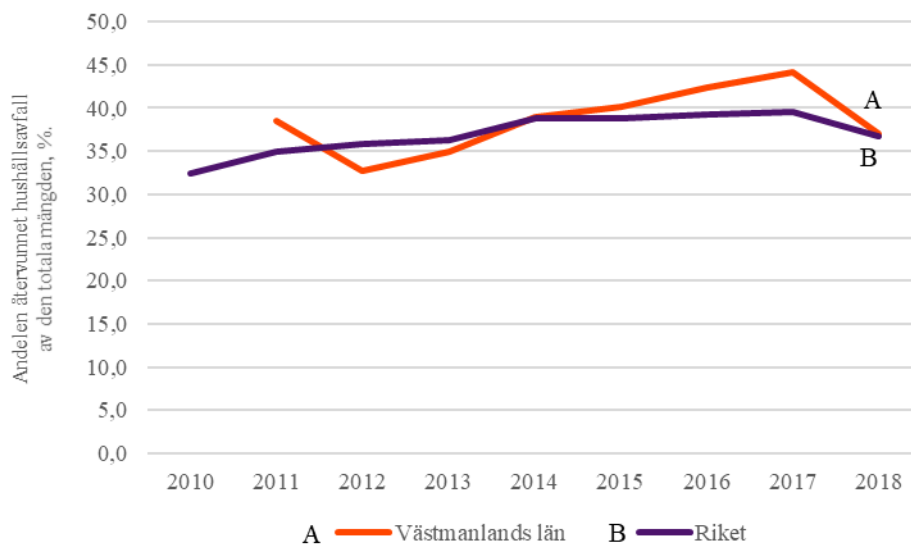
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

⁹¹ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

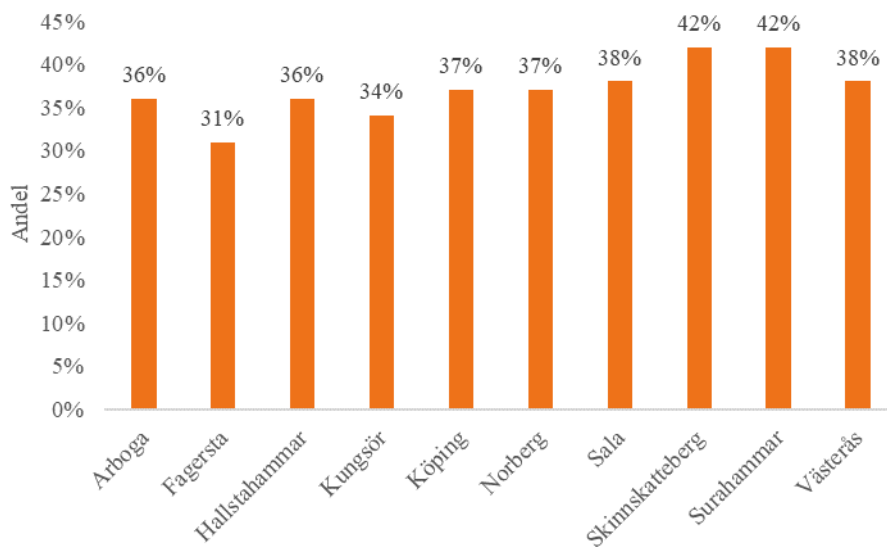
Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
-------------	--------	-------	----------------------------

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

Figur 84: Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling (Källa: Kolada).⁹²

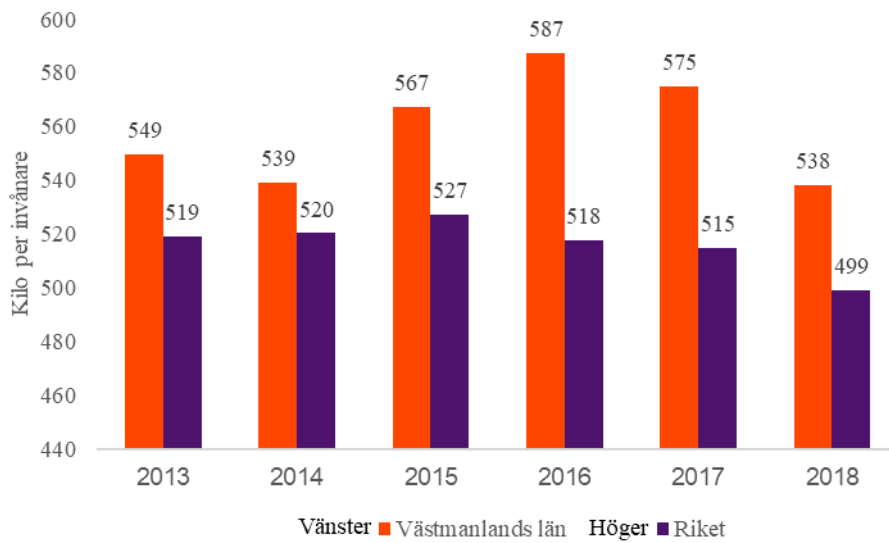

Figur 85: Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning år 2018 per kommun, inkl. biologisk behandling (Källa: Kolada).

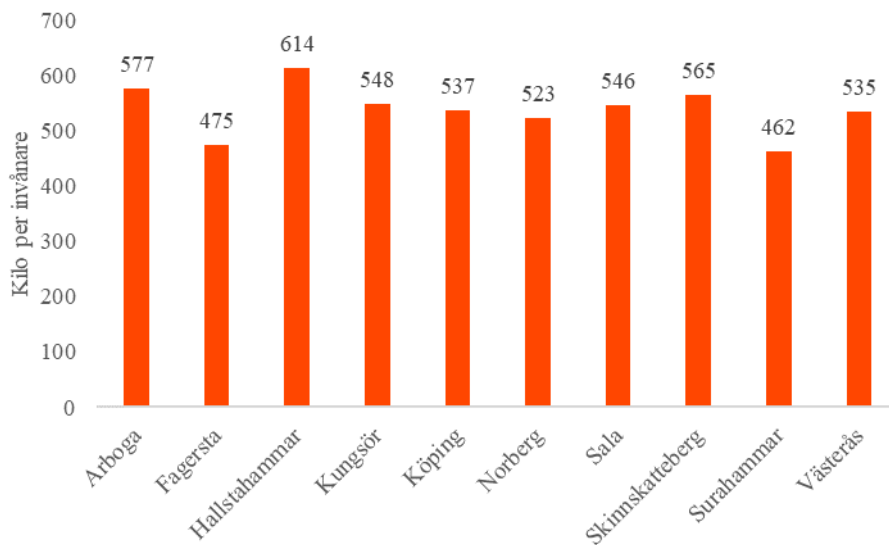

⁹² Utvecklingen för Västmanlands län avser ovägt medel av kommunerna i länet och utvecklingen för riket avser ovägt medel av kommunerna i riket.

Figur 86: Insamlat hushållsavfall totalt i kommunerna, kg/invånare (Källa: Kolada).⁹³

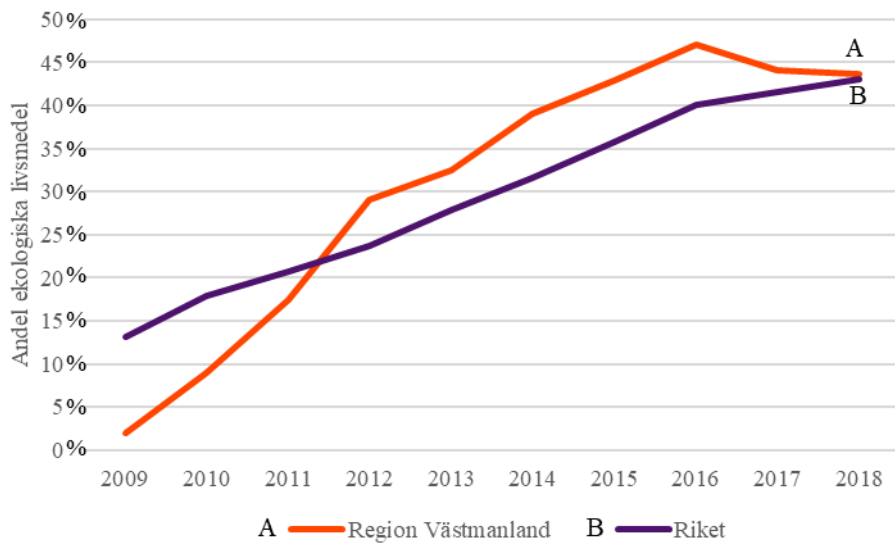

Figur 87: Insamlat hushållsavfall totalt i kommunerna år 2018 per kommun, kg/invånare (Källa: Kolada).

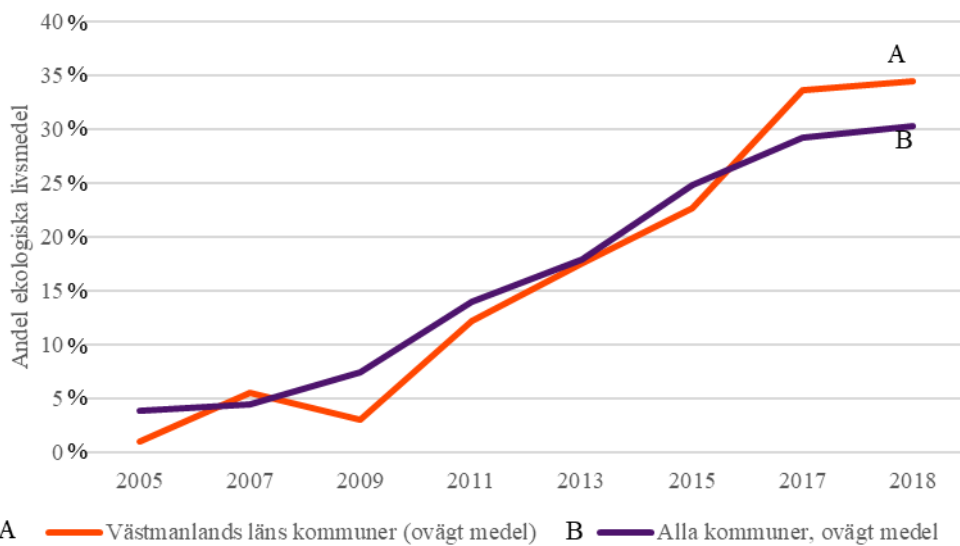

⁹³ Utvecklingen för Västmanlands län avser ovägt medel av kommunerna i länet och utvecklingen för riket avser ovägt medel av kommunerna i riket.

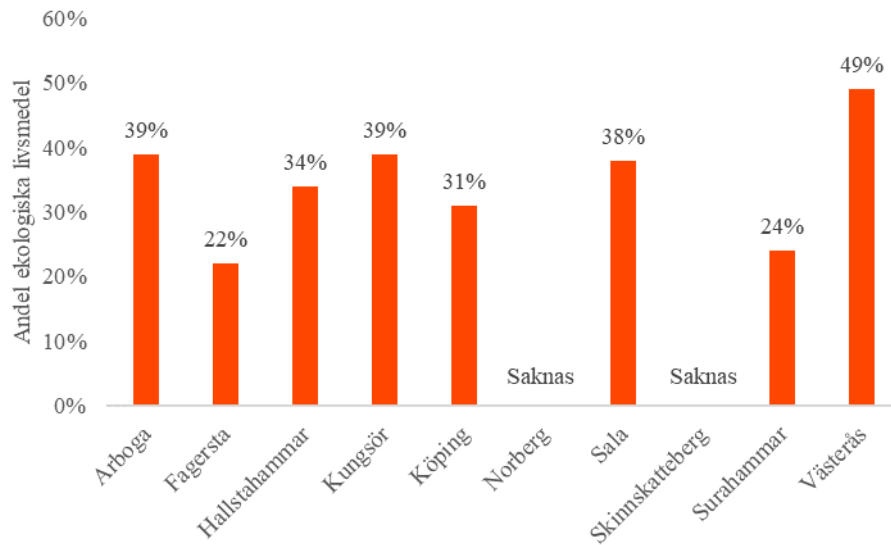
Figur 88: Ekologiska livsmedel i regionernas verksamhet, andel (%) (Källa: Kolada).

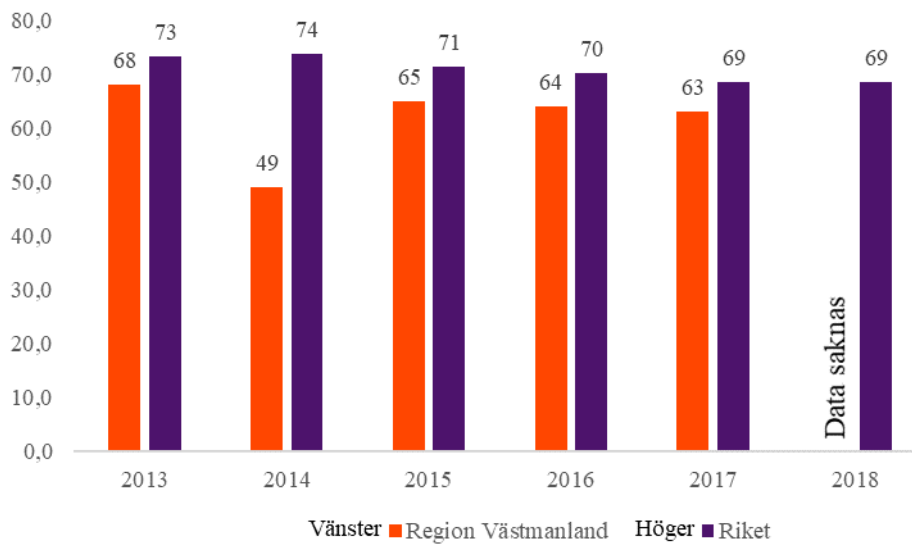
Figur 89: Ekologiska livsmedel i kommunernas verksamheter, andel (%) (Källa: Kolada).

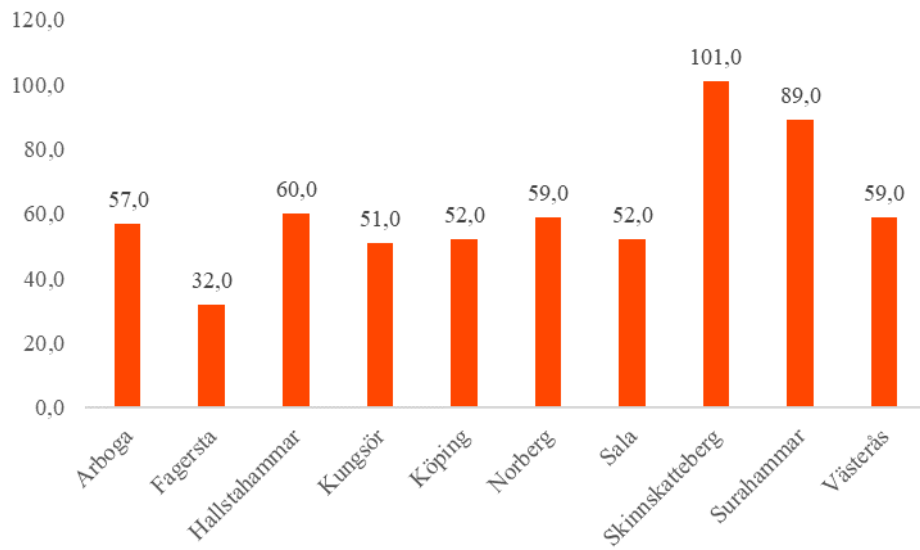
Figur 90: Ekologiska livsmedel i kommunernas verksamheter år 2018 per kommun, andel (%) (Källa: Kolada).

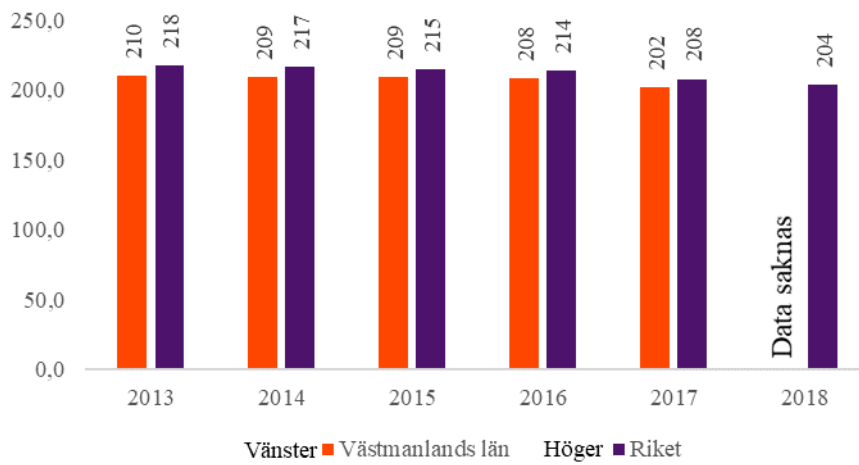
Figur 91: Insamlat förpackningar och returpapper, kg/ person. (Källa: Kolada).

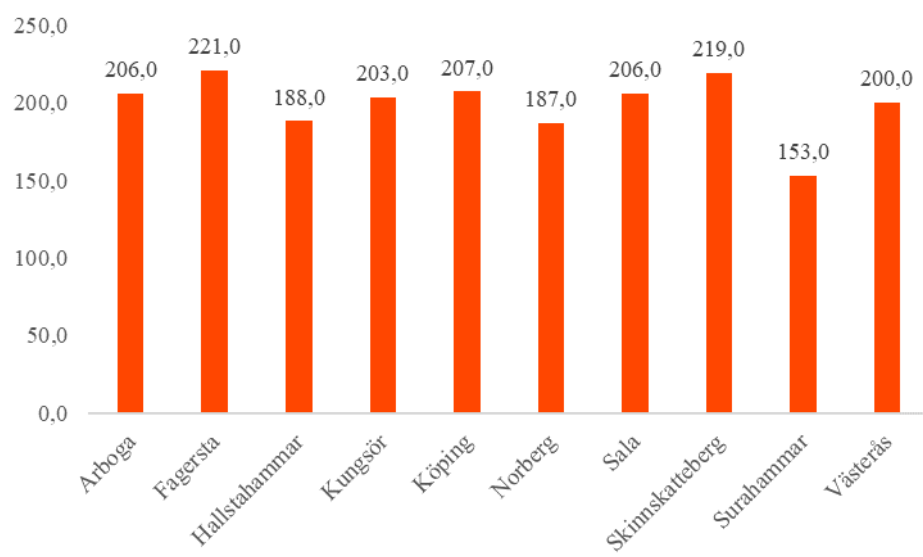
Figur 92: Insamlat förpackningar och returpapper, kg per person och kommun år 2018. (Källa: Kolada).

Figur 93: Insamlat mat- och restavfall, kg/person. (Källa: Kolada).

Figur 94: Insamlat mat- och restavfall kg/ person och kommun år 2018. (Källa: Kolada).

13 Bekämpa klimatförändringarna

Indikatorer

- Utsläpp av växthusgaser per invånare
- Växthusgaser totalt (uppdelat på sektorer)
- Körsträcka med bil, mil per personbil/invånare
- Miljöbilar

Enligt FN måste vi vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser. Men utsläppen av växthusgaser fortsätter att stiga globalt. Om det inte sker någon omedelbar förändring kommer vi nå en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger 1,5 grader. De 1,5 graderna skulle innebära allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförurning, människors säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och ökad risk för naturkatastrofer.⁹⁴

Effekterna av den globala uppvärmningen har redan blivit synliga och de kommer att bli katastrofala om vi inte agerar nu. Genom utbildning, innovation och efterlevnad av våra klimatåtaganden kan vi göra nödvändiga förändringar för att skydda planeten. Förändringarna kommer inte bara vara nödvändiga för att skydda vår planet utan de kommer även möjliggöra modernisering av infrastrukturen samt skapa nya arbetstillfällen och främja välbefinnande över hela världen. De delmål som är relevanta för Västmanlands län och Sverige är bland annat *13.1 Stärk motståndskraften och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer*, *13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering* samt *13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändring*. På grund av tillgång på data är det i huvudsak vår påverkan på klimatet som följs upp, och inte vår anpassningsförmåga till de kommande klimatförändringarna. En annan begränsning är att vi här i huvudsak mäter utsläpp som sker inom länet och rikets gränser och inte utsläpp som sker i andra länder som följd av vår konsumtion.

⁹⁴ www.globalamalen.se; SMHI (2019), FN:s klimatpanel, IPCC – Sammanfattning för beslutsfattare, Global uppvärmning på 1,5°C

I Naturvårdsverkets uppföljning av de nationella miljömålen konstateras en negativ utveckling i riket som helhet för miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*.⁹⁵ Även om växthusgaserna har minskat i Västmanlands län, och i riket, så har inte utvecklingen varit i en tillräcklig takt för att nå de nationella klimatmålen. Under de senaste åren har takten dessutom stagnerat i länet. Sedan år 2015 har även bilåkandet ökat något (mil per invånare) och andelen miljöbilar minskat i länet.

Utsläppen av växthusgaser i ton koldioxidekvivalenter per invånare är i samma nivå för Västmanlands län som för Sverige, 5,1 jämfört med 5,2 ton. Utsläppen har minskat sedan 1990-talet fram till de senaste åren när utvecklingen har avstannat, både för Västmanlands län och Sverige. Utsläppen per capita bedöms procentuellt sett behöva minska ned till cirka 0,9 ton per capita i Sverige som helhet fram till år 2045 för att nå de nationella klimatmålen.^{96/97} Utvecklingen i riket och i länet går just nu inte tillräckligt snabbt för att nå det nationella målet om 85 procent minskning av växthusgasutsläppen fram till år 2045 jämfört med 1990, och inom transportsektorn behöver utsläppen minska ännu snabbare än hittills för att nå målet om en 70 procent minskning under perioden 2010–2030.

Bilansvändandet, och vilken typ av bilar vi kör, är av betydelse för att minska vår klimatpåverkan. I Västmanlands län används personbil i högre grad jämfört med riket räknat i kilometer per invånare, 680 jämfört med 669,8 år 2018. Utvecklingen har gått i fel riktning i både Västmanlands län och riket, då det inte skett några stora förändringar jämfört med år 2000 då nivåerna år 2000 låg på omkring 660 km per invånare i både länet och riket. Skinnskatteberg är den kommun som sticker ut mest i jämförelse med andra kommuner i länet, med nivåer på omkring 903 km per invånare. De övriga kommunerna ligger på nivåer omkring 700–785 km per invånare, utom Västerås kommun med 628 km per invånare.

Den genomsnittliga körsträckan per personbil är något lägre i Västmanlands län jämfört med riket. Att skillnaderna är högre mellan Västmanlands län och riket i antalet kilometer per personbilar, jämfört med antalet kilometer per invånare, beror på att bilinnehavet är större i Västmanlands län jämfört med i riket. Antalet kilometer per personbil har minskat över tid i både länet och riket, vilket i detta fall betyder att bilinnehavet blivit allt större under perioden 2000–2018 medan användandet av varje personbil i snitt har minskat något. Under de senaste åren har dock utvecklingen stagnerat något i både länet och riket. Bland de som har bil i Västmanlands län är den genomsnittliga körsträckan högst per personbil i Skinnskatteberg (1398 km) och lägst i Fagersta (1216 km).

⁹⁵ Naturvårdsverket, Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2019 – Med fokus på statliga insatser

⁹⁶ Sweco (2018), Regionalisering av klimat- och energimål.

⁹⁷ Det är dock framförallt de faktiska utsläppen i ton CO₂-ekvivalenter, snarare än utsläppen per capita, som är relevant för att minska vår klimatpåverkan. En hög befolkningstillväxt gör att utsläppen per capita blir lägre.

Det är inte bara hur mycket bilen används som är av betydelse för klimat och miljö, utan även typen av bil. Västmanlands län har ungefär lika stor andel miljöbilar som riket som helhet, runt 14 procent respektive 15 procent. Utvecklingen har varit positiv för både Västmanlands län och Sverige under perioden 2008–2018, men de tre senaste åren har utvecklingen varit negativ. Flest andel miljöbilar är det i Västerås, där andelen miljöbilar år 2018 ligger på 15 procent. Lägst andel är det i Skinnskatteberg med 10 procent.

Tabell 13 Bekämpa klimatförändringarna – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Utsläpp av växthusgaser, ton CO ₂ -ekv/inv, 2017	Västmanlands län	5,1	→
	Riket	5,2	↘

Under perioden 2005–2017 har utsläppen av växthusgaser minskat i Västmanlands län från 9,0 till 5,1 ton CO₂-ekvivalenter per invånare. Motsvarande minskning i Sverige har varit 7,3 till 5,2 ton. Även fast utvecklingen var positiv på ganska lång sikt vad gäller utsläppen som sker inom länets geografiska område så är utvecklingen inte tillräckligt positiv för att nå det nationella klimatmålet och därmed inte heller det globala målet. Se mer om detta i beskrivning av indikatorn nedan.

Utsläpp av växthusgaser, exklusive flygtrafik, ton CO ₂ -ekv/år, 2017	Västmanlands län	1 384 156	→
(ingen färgsättning då det avser totalnivåer)	Riket	52 077 368	↘

Utsläppen har minskat med 42,8% (2% årligen) i Västmanlands län sedan år 1990, medan motsvarande minskning i riket varit 25% (1,1% årligen). För att nå det nationella målet om en minskning av växthusgaserna med 85% under perioden 1990–2045 måste minskningstakten från och med år 2017 vara på ett årligt genomsnitt motsvarande 5 procent.

Utsläpp av växthusgaser inom transportsektorn har minskat med 18,8% (2,9% årligen) i Västmanlands län sedan år 2010, medan motsvarande minskning i riket har varit 19,3% (3% årligen). För att nå det nationella målet om en minskning av växthusgaserna inom transporter med 70% under perioden 2010–2030 måste minskningstakten från och med år 2017 vara på ett årligt genomsnitt över 7 procent.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
-------------	--------	-------	-------------------------

I Västmanlands län har växthusgasutsläppen inom sektorn El och uppvärmning minskat med 65% sedan år 1990, medan motsvarade minskning i riket varit 55%.

Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/invånare, 2018	Västmanlands län	680,5	→
	Riket	669,8	→

Den genomsnittliga körsträckan med personbil har ökat i Västmanlands län under perioden 2000–2018, från 667 till 680,5 kilometer per invånare. Motsvarande ökning i riket har varit från 659 till 669. Ökningen har alltså varit något högre i Västmanlands län. I både länet och riket gick det att se en viss minskning omkring 2013, men därefter har det börjat öka igen.

Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/personbil, 2018	Västmanlands län	1166,6	→
	Riket	1200,0	→

Den genomsnittliga körsträckan per personbil har, tvärt emot utvecklingen per invånare, minskat under perioden 2000–2018. Detta beror på att bilnehavet ökat. Det har i snitt blivit fler bilar per invånare. De senaste åren har dock nivån stabiliserats och det har inte skett några större förändringar i genomsnittlig körsträcka i kilometer per personbil. År 2018 var den genomsnittliga körsträckan per personbil lägre i Västmanlands län jämfört med riket som helhet.

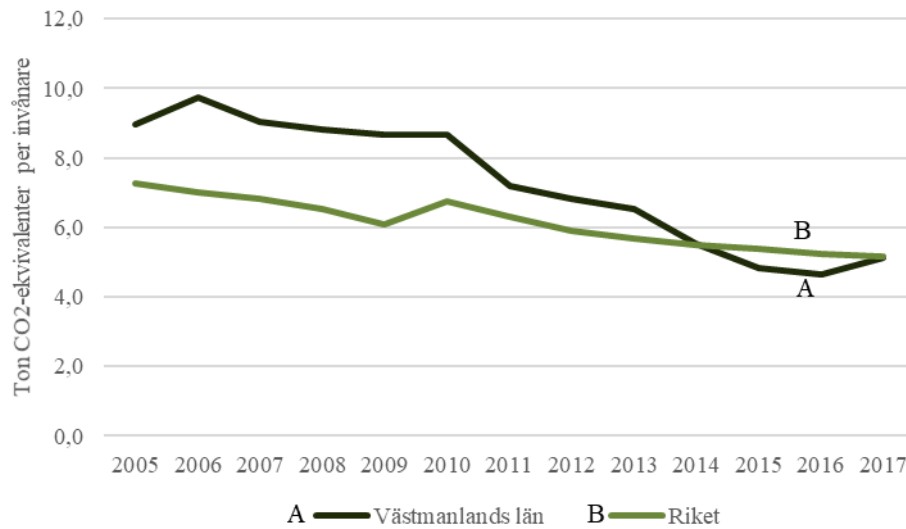
Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området, 2018	Västmanlands län	14,1%	↘
	Riket	15,2%	↘

Andelen miljöbilar har ökat i både Västmanlands län och i riket. De tre senaste åren, under perioden 2015–2018, har dock andelen miljöbilar minskat. År 2018 var andelen ungefär på samma nivå i både Västmanlands län och i riket.

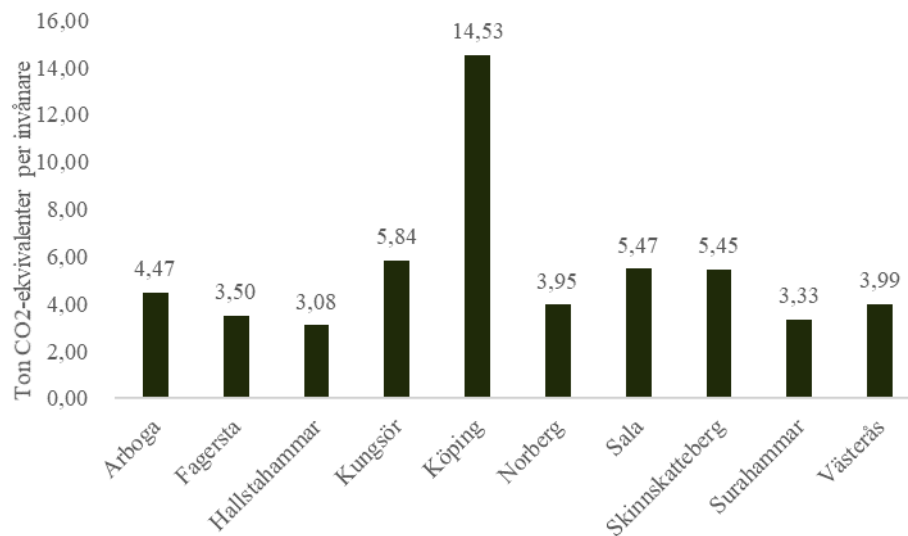
Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

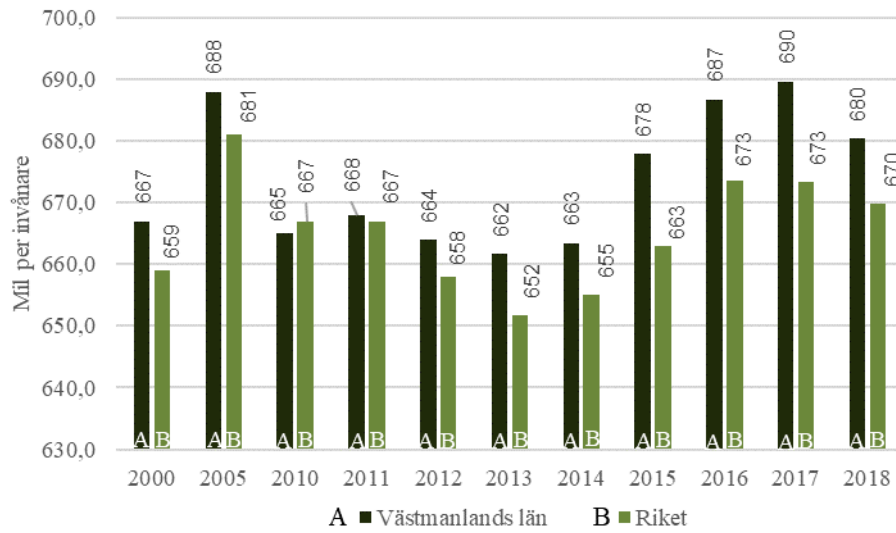
Figur 95: Utsläpp av växthusgaser, ton CO2-ekvivalenter per invånare. (Källa: Kolada).

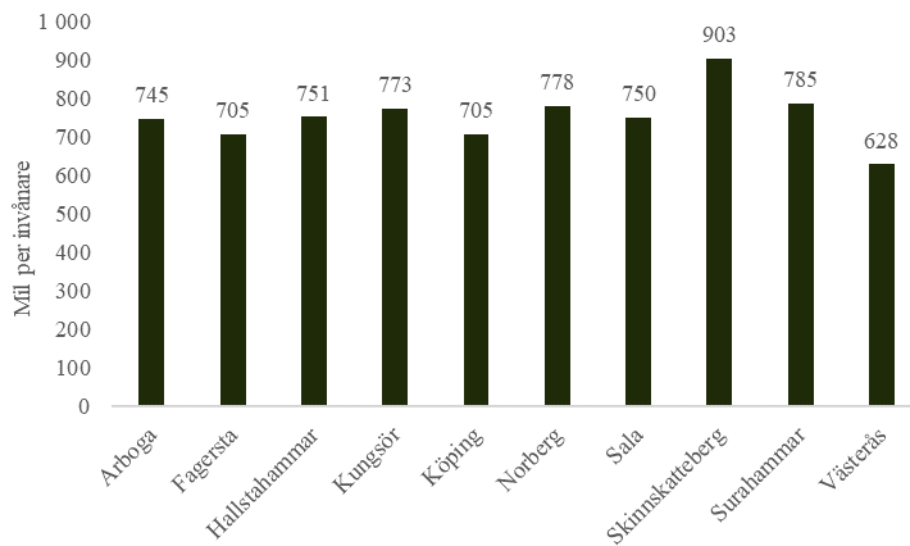
Figur 96: Utsläpp av växthusgaser per kommun år 2017, ton CO2-ekvivalenter per invånare. (Källa: Kolada).

Figur 97: Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/invånare. (Källa: Kolada).

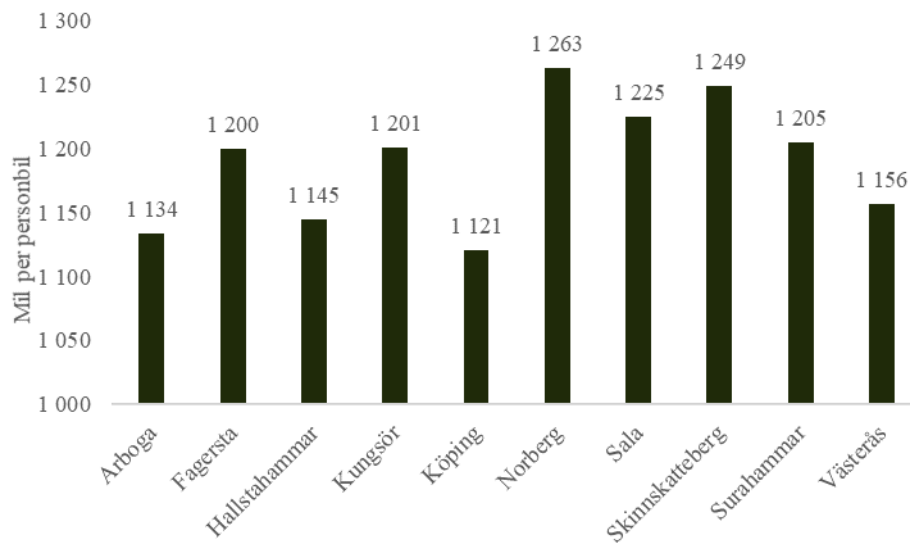
Figur 98: Genomsnittlig körsträcka med personbil per kommun år 2018, mil/invånare. (Källa: Kolada).

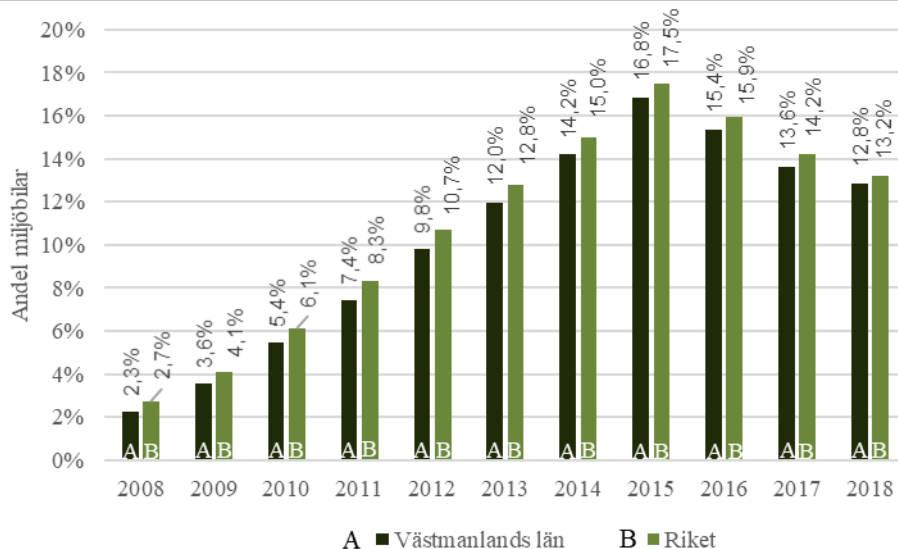
Figur 99: Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/personbil (Källa: Kolada).

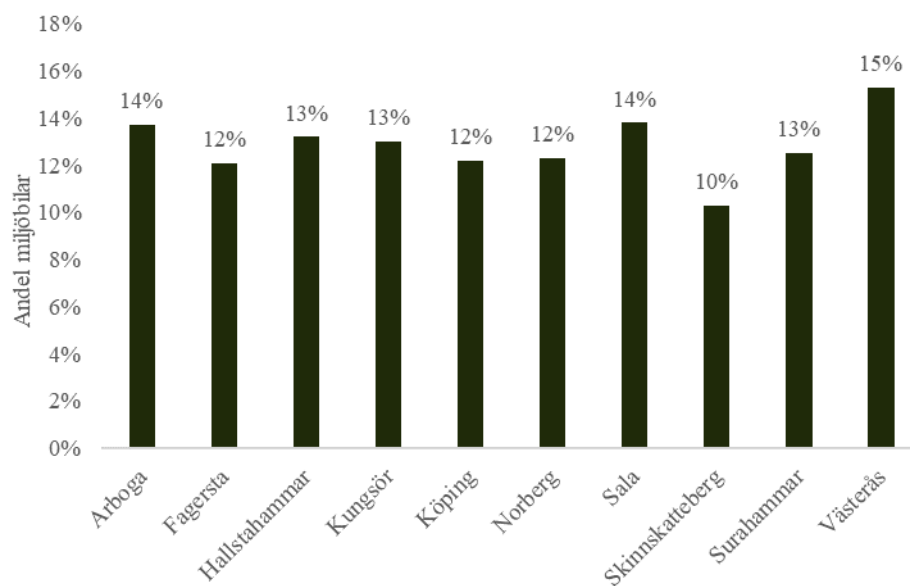
Figur 100: Genomsnittlig körsträcka med personbil per kommun år 2018, mil/personbil (Källa: Kolada).

Figur 101: Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i hela den geografiska kommunen (Källa: Kolada).⁹⁸

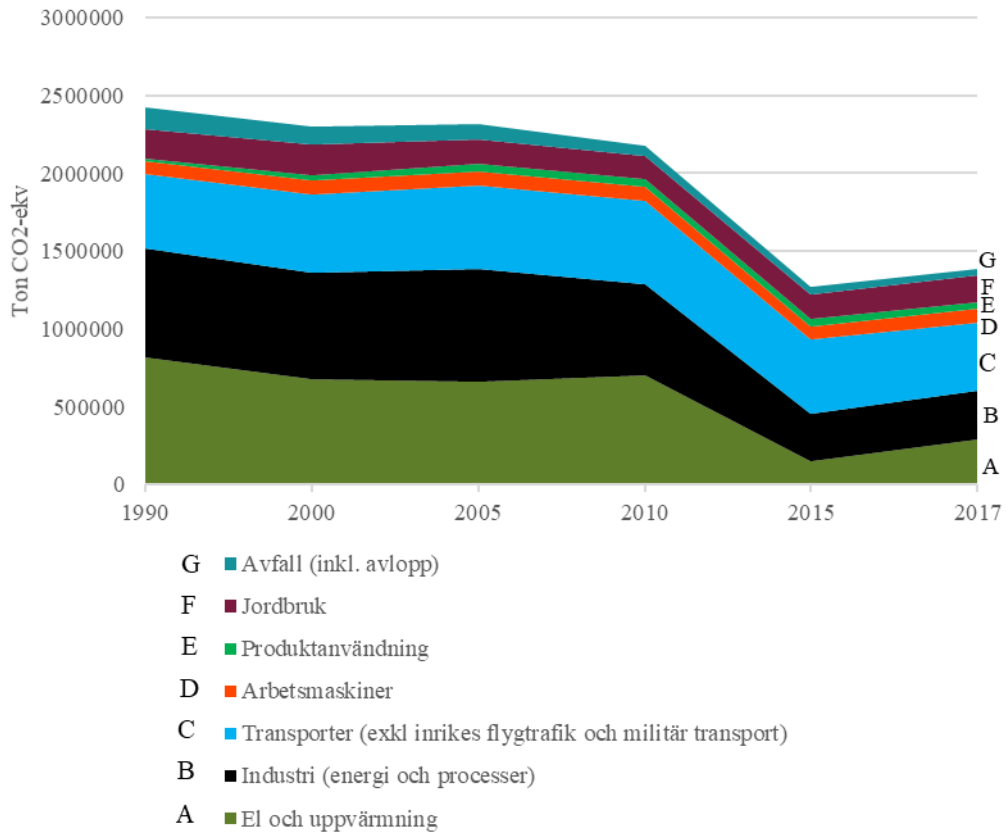

Figur 102: Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i hela den geografiska kommunen år 2018 per kommun (Källa: Kolada).

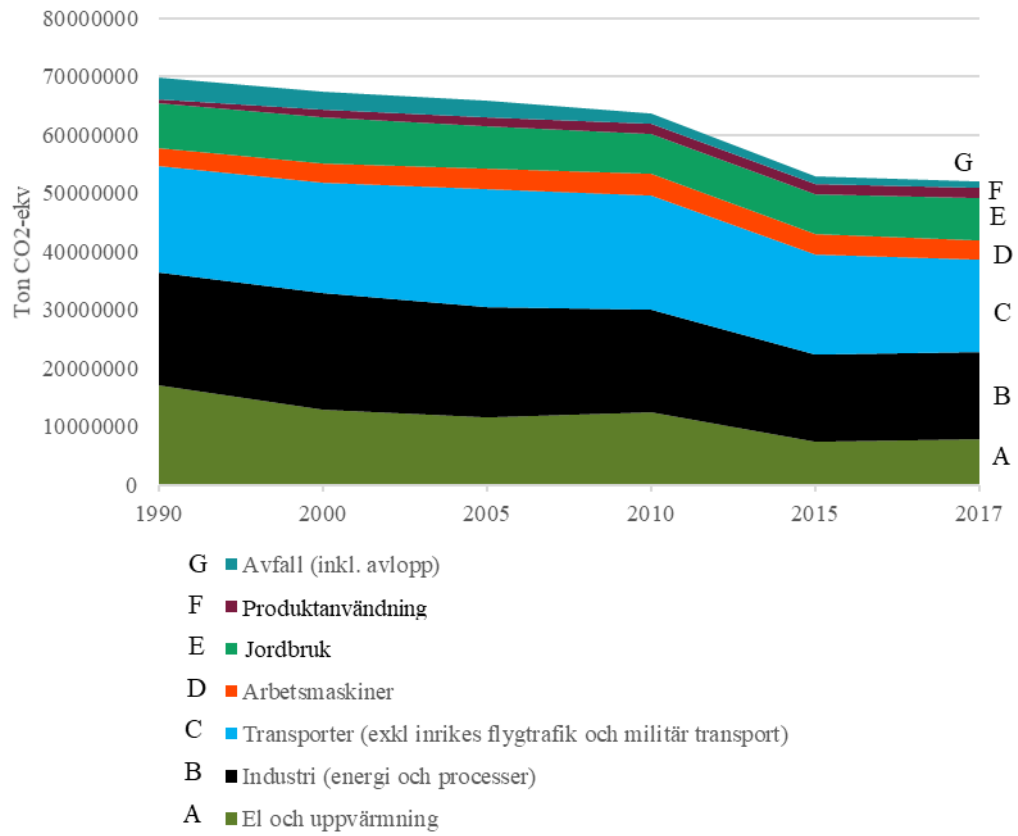

⁹⁸ För att få en längre tidsserie används här ett ovägt medel av kommunerna i Västmanlands län samt ett ovägt medel av kommunerna i riket.

Figur 103: Utsläpp av växthusgaser i Västmanlands län, exklusive flygtrafik, ton CO₂-eq/år (Källa: RUS och egna beräkningar).

Figur 104: Utsläpp av växthusgaser i Sverige, exklusive flygtrafik, ton CO₂-ekv/år (Källa: RUS och egna beräkningar).

14 Ekosystem och biologisk mångfald

Indikatorer

- Skyddad natur
- Skyddad natur, inlandsvatten
- Skyddad natur, land
- Skyddad produktiv skogsmark
- Produktiv skogsmark över 80 år gammal
- Betesmark
- Åkermark

Grunden för vårt liv på planeten är hållbara ekosystem och biologisk mångfald. Det är avgörande för vår överlevnad att vi tillgodoser mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler och råmaterial utan att skada den biologiska mångfalden. Vi måste även säkerställa ett hållbart nyttjande av ekosystemtjänster. Ekosystem på land utgörs av skogar, våtmarker, torrmarker samt berg och de utgör livsmiljöer för miljontals arter samtidigt som de renar luft och vatten.

Mål 15 avser bland annat att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, bruka skogar hållbart, hejda markförstörelsen och förlusten av biologisk mångfald samt återställa sargade områden. De delmål som är i fokus för Västmanlands län och Sverige är bland annat 15.1 *Bevara, restaurera och säkerställ hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten*, 15.2 *Främja hållbart skogsbruk, stoppa avskogningen och återställ utarmade skogar*, 15.5 *Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer* samt 15.9 *Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning*.

I Naturvårdsverkets uppföljning av de nationella miljömålen konstateras en negativ utveckling av de miljö kvalitetsmål som berör ekosystemet och den biologiska mångfalden i Sverige. För följande mål bedöms utvecklingen som negativ i riket som helhet: *Myllrande våtmarker*, *Ett rikt odlingslandskap* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.⁹⁹ I denna rapport genomförs ingen djupare analys av resultaten från Naturvårdsverkets uppföljning. I Länsstyrelsens egen bedömning av måluppfyllnad och miljötrend för miljö kvalitetsmålen i Västmanlands län konstateras också negativ trend avseende *Ett rikt växt- och djurliv* och *Ett rikt odlingslandskap*. Ingen jämförelse med riket

⁹⁹ Naturvårdsverket, Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2019 – Med fokus på statliga insatser

har dock gjorts med avseende på om utvecklingen är mer eller mindre negativ i länet jämfört med riket.¹⁰⁰

Enligt ett av etappmålen som svenska regeringen antagit ska minst 20 procent av Sveriges land- och sötvattensområden senast år 2020 bidra till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Detta omfattar även skydd av skogsmark. För att bevara den biologiska mångfalden behöver även arealen gammal skog öka ytterligare.¹⁰¹

Västmanlands län har en något mindre andel skyddad natur i jämförelse till Sverige, 7,1 procent jämfört med 10,8 procent. Utvecklingen har varit positiv för länet och svagt positiv för riket. Västmanlands län har nästintill lika stor andel skyddad produktiv skogsmark i förhållande till Sverige, 3,7 jämfört med 4 procent. Den produktiva skogsmarken är även generellt yngre i Västmanlands län jämfört med Sverige som helhet. Andelen äldre skog över 80 år har minskat över tid i länet och utgjorde år 2015 drygt 16 procent av skogen jämfört med 27 procent i riket.

Jordbruksmark är ett samlingsnamn för åkermark och betesmark. Åkermarken är till skillnad från betesmarken möjlig att plöja och odla både djurfoder och livsmedel. Den biologiska mångfalden är beroende av ett fortsatt jordbruk, och framförallt är betande djur en förutsättning för att bevara artrika betesmarker. I Västmanlands län fanns år 2019 ungefär 7 000 hektar betesmark. Utvecklingen har varit svagt negativ de senaste åren. Hektar slätteräng har dock ökat från att ha varit runt 426 i början på 2000-talet till att år 2019 vara 547 hektar. För att betesmarkaden ska kunna bevaras behövs även åkermark, eftersom de djur som betar på betesmarken under sommaren även behöver foder vintertid. Därför är åkermarken precis lika viktig för den biologiska mångfalden som åkermarken. Inom Västmanlands län, liksom i riket, har hektar åkermark också minskat på länge sikt, men de senaste åren har arealen legat relativt stabilt.

Tabell 14 Ekosystem och biologisk mångfald – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Skyddad natur totalt, andel, 2018	Västmanlands län	7,1 %	→
	Riket	10,8%	→

¹⁰⁰ Länsstyrelsen i Västmanlands län, Uppföljning av miljömålen i Västmanland 2019

¹⁰¹ <http://www.sverigesmiljomal.se/sa-fungerar-arbetet-med-sveriges-miljomal/etappmalen/> Hämtat 2020-02-19.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
-------------	--------	-------	----------------------------

Andelen skyddad natur, vilket både kan avse landyta och sjöar, har ökat i Västmanlands län från 6,5 % år 2015 till 7,1 % år 2018. Andelen är dock högre i riket som helhet på 10,8% år 2018.

Areal skyddad natur, inlandsvatten, dividerat med areal inlandsvatten i det geografiska området, 2018	Västmanlands län	20,59%	→
	Riket	9,60%	→

Areal skyddad natur, inlandsvatten, dividerat med areal inlandsvatten i det geografiska området. Inlandsvatten består av sjöar större än några 10-tal kvadratmeter samt vattendrag mer än 6 m breda. De fyra senaste åren, under perioden 2014–2018, har andelen skyddad natur, inlandsvatten legat konstant i nästan alla kommuner förutom i Surahammar. År 2018 var andelen skyddat inlandsvatten betydligt högre i Västmanlands län än i riket.

Skyddad natur land, andel, 2018	Västmanlands län	5,7 %	→
	Riket	11,6 %	→

Andelen skyddad landyta har ökat i Västmanlands län från 4,5% år 2015 till 5,7 % år 2018. Andelen är dock högre i riket som helhet på 11,6% år 2018. Bland kommunerna i länet varierar andelen skyddad land från 0,7% procent i Köping till 13,7% i Skinnskatteberg.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Skyddad produktiv skogsmark, andel, 2017	Västmanlands län	3,7%	–
	Riket	4,0%	–

Produktiv skogsmark är mark som är avsedd och lämplig för skogsproduktion och som inte i någon större utsträckning används i något annat syfte.¹⁰² Andelen skyddad naturmark ligger i Sverige på 4% år 2018, medan motsvarande andel är 3,7% i Västmanlands län.

Produktiv skogsmark över 80 år gammal, andel, 2016	Västmanlands län	16,3%	–
	Riket	27,3%	–

Den produktiva skogsmarken som är över 80 år gammal var år 2016 16,3% i Västmanlands län och 27,3% i riket. Andel skog som är över 120 år gammal var 4% i Västmanlands län jämfört med 12,8% i riket.

Betesmark, hektar, 2019	Västmanlands län	7 039	→
(ingen färgsättning då det avser totalnivåer)	Riket	461 284	→

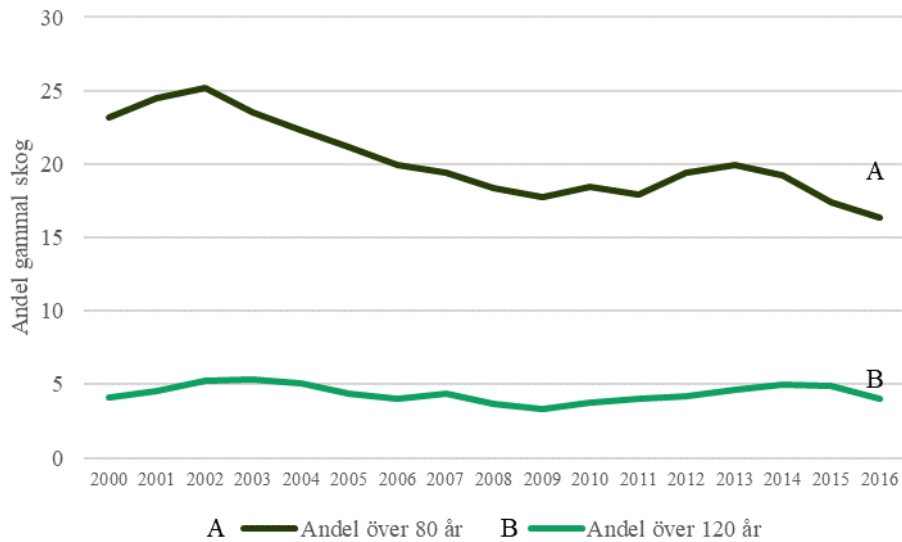
Betesmarkytan var 10 500 hektar år 2004 men har minskat till 7039 hektar år 2019 i Västmanlands län. Även i Sverige har den totala arealen betesmark minskat från över 500 000 i början på 2000-talet till dagens nivåer runt 380 000 hektar. Hektar slätteräng, som är en delmängd av de totala betesmarkerna med särskilt stor betydelse för den biologiska mångfalden, har dock ökat i både länet och i Sverige. I länet har nivåerna ökat från 426 år 2003 till 547 hektar år 2019.

¹⁰² Produktiv skogsmark, SLU. <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/riksskogstaxeringen/statistik-om-skog/senaste-statistiken/produktiv-skogsmark/>. Hämtad 2019-03-21.

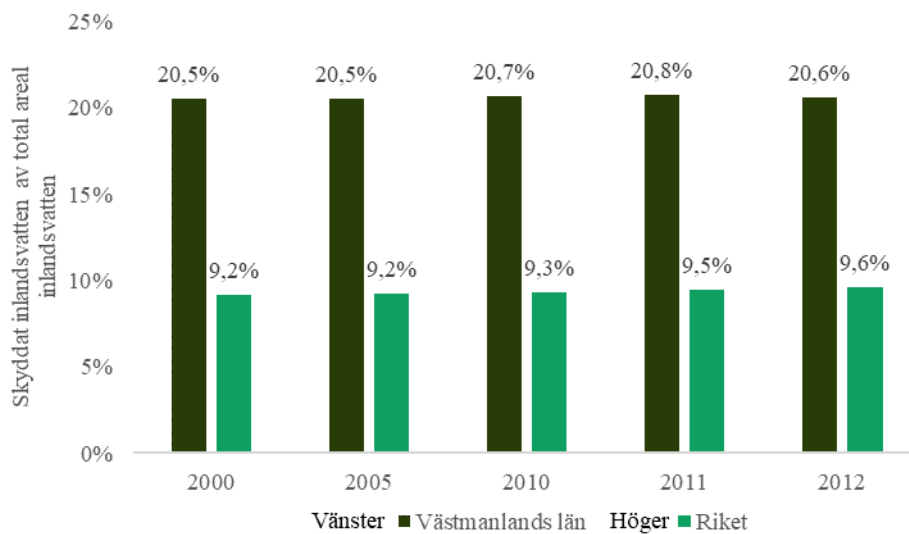
Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Åkermark hektar, 2018	Västmanlands län	100 127	→
(ingen färgsättning då det avser totalnivåer)	Riket	2 551 499	→

Åkermarken var 125 279 hektar år 2005 men har minskat till 100 127 hektar år 2019 i Västmanlands län. Även i Sverige har den totala arealen åkermark minskat från 2 703 333 hektar 2005 till 2019 års nivå på 2 551 499 hektar.

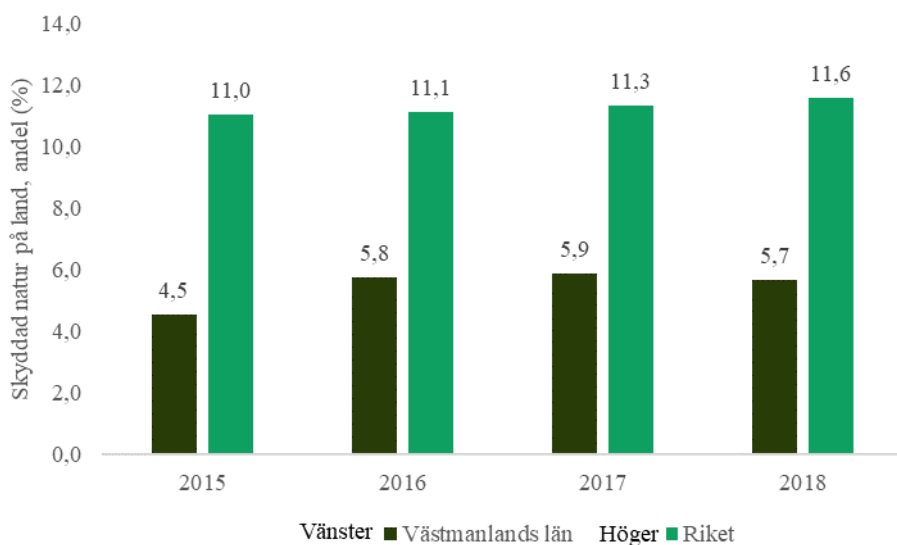
Figur 105: Produktiv skogsmark över 80 år gammal, andel (%) (Källa: SLU och Länsstyrelsen Västmanlands län)

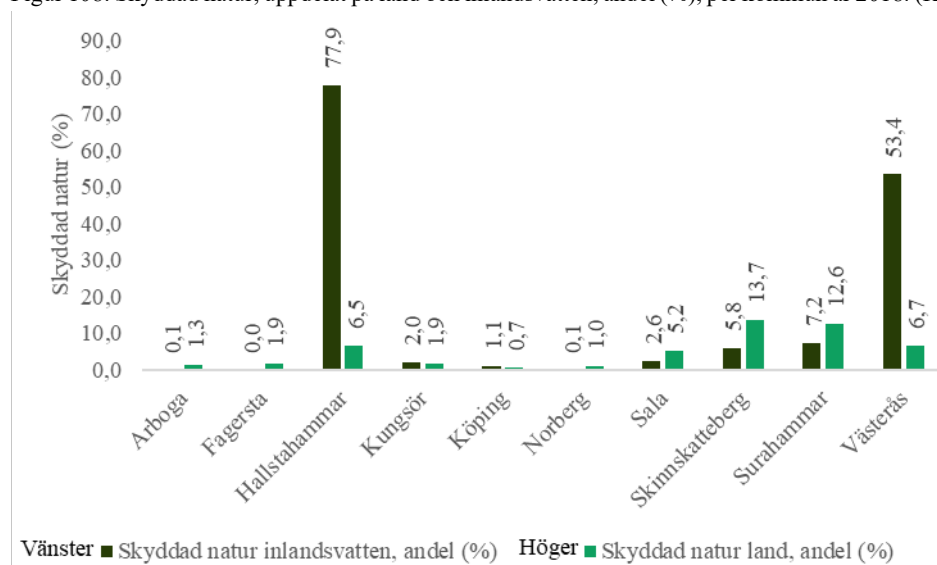
Figur 106: Andelen skyddad natur, inlandsvatten, andel (%). (Källa: Kolada).

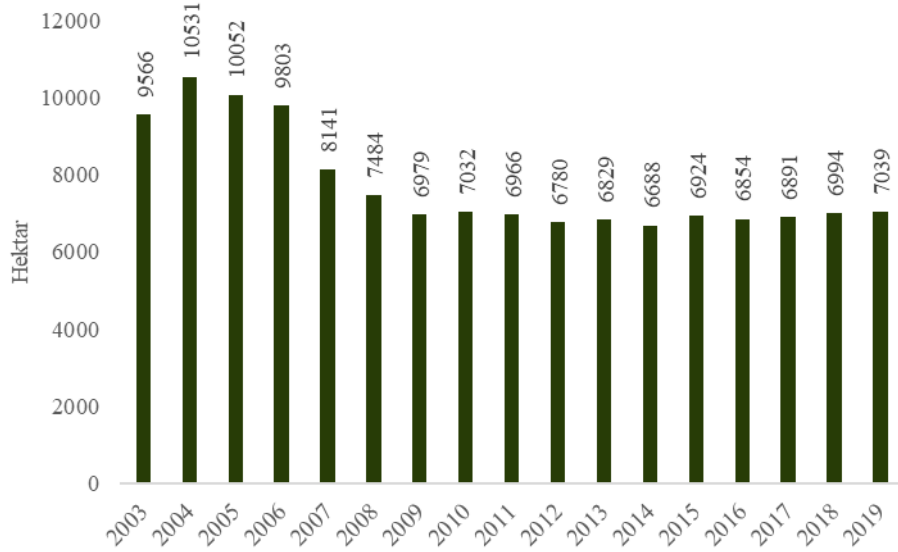
Figur 107: Skyddad natur på land som andel av den totala natur på land (Källa: Kolada).

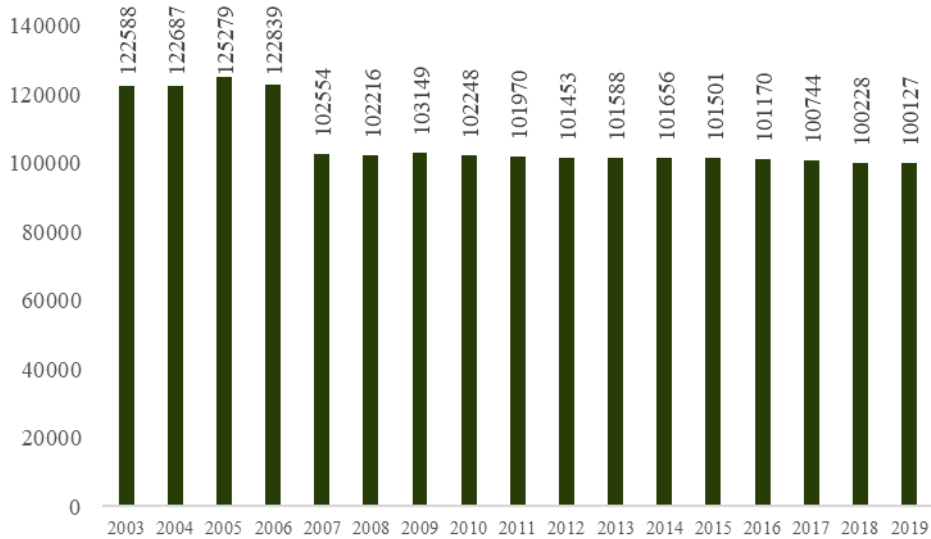
Figur 108: Skyddad natur, uppdelat på land och inlandsvatten, andel (%), per kommun år 2018. (Källa: Kolada).

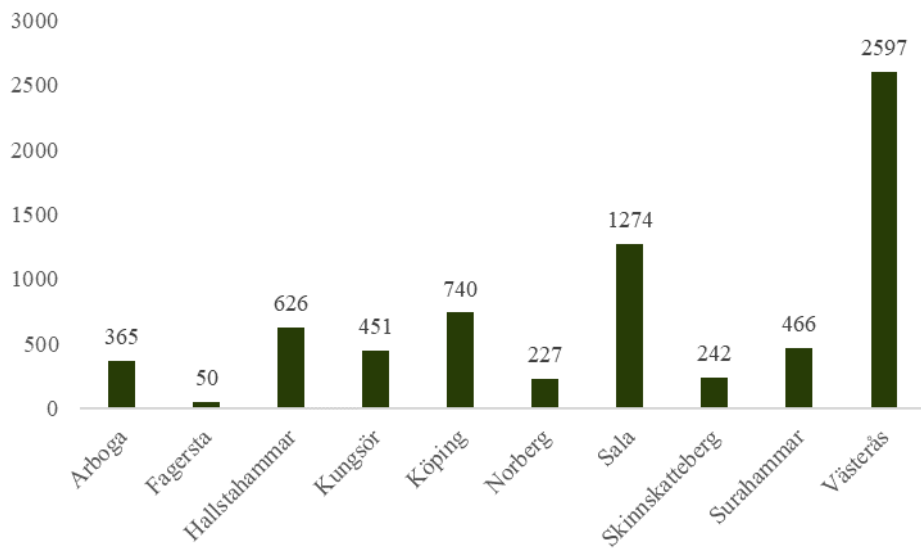
Figur 109: Hektar betesmark i Västmanlands län (Källa: Jordbruksverket).

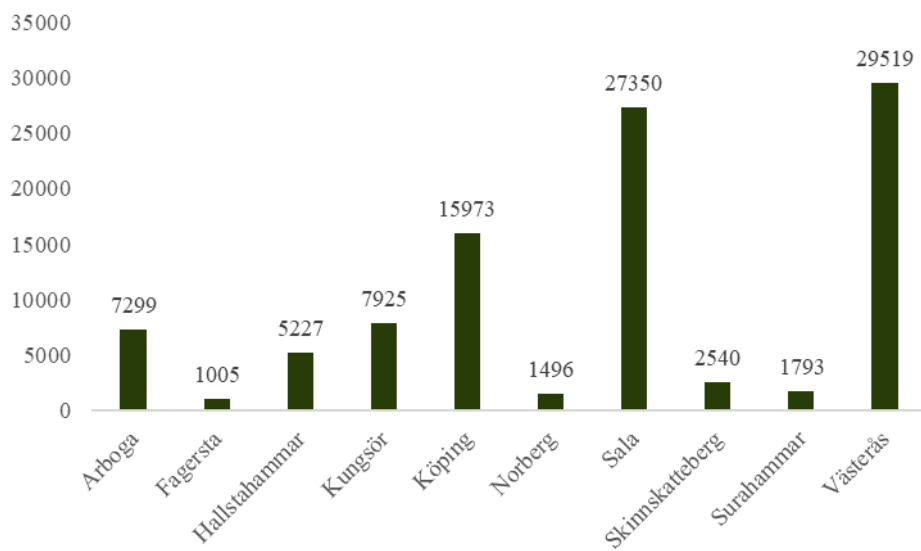
Figur 110: Hektar åkermark i Västmanlands län. (Källa: Jordbruksverket).

Figur 111: Hektar betesmark i Västmanlands län på kommunal nivå år 2019. (Källa: Jordbruksverket).

Figur 112: Hektar åkermark i Västmanlands län på kommunal nivå år 2019. (Källa: Jordbruksverket).

15 Fredliga och inkluderande samhällen

Indikatorer

- Anmälda våldsbrott
- Förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld
- Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval
- Avstår från att gå ut ensam

Målet är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling där alla ska ha tillgång till rättvisa och inkluderande institutioner. Frihet och fredliga samhällen utan våld är både ett mål men även ett medel för hållbar utveckling. Alla människor är lika inför lagen och ska ha tillgång till rättvisa. De delmål som är av relevans för Västmanlands län och Sverige är bland annat *16.1 Minska våldet i världen*, *16.2 Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld*, *16.4 Bekämpa organiserad brottslighet och olagliga finans- och vapenflöden* samt *16.7 Säkerställ ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande*. De indikatorer som valts inom detta mål beskriver våldsbrottens utveckling, de förtroendevaldas utsatthet, valdeltagandets utveckling i de valdistrikt där valdeltagandet är som lägst samt hur den upplevda tryggheten har förändrats.

Västmanlands län har ett lägre antal anmälda våldsbrott per invånare än Sverige i genomsnitt. Våldsbrotten för såväl Västmanlands län som Sverige har minskat de senaste åren. Under perioden 2000–2010 har dock våldsbrotten ökat, från nivåer på runt 800 per hundrausen invånare till över 1 000 år 2018. Det är dock viktigt att påpeka att ett ökat (minskat) antal *anmälda* våldsbrott i sig inte behöver innebära en negativ (positiv) utveckling. Detta eftersom benägenheten att rapportera våldsbrott över tid kan förändras. Inom länet är det Norberg som sticker ut med 1 639 anmälda våldsbrott per hundrausen invånare, vilket är omkring 600–800 fler anmälningar i jämförelse med övriga kommuner i länet. Utöver det förekommer det inga signifikanta skillnader mellan kommunerna.

Västmanlands län har en lägre andel bland förtroendevalda män i kommunfullmäktige som uppgett att de har blivit utsatta för trakasserier, hot eller våld i jämförelse med Sverige.¹⁰³ Däremot är andelen

¹⁰³ Detta avser inte anmälda brott utan baseras på enkätundersökningen Politikernas trygghetsundersökning (PTU) från Brottsförebyggande rådet (Brå).

högre bland förtroendevalda kvinnor i länet i jämförelse med Sverige. Utsattheten ökade mellan åren 2012 och 2014, men mellan åren 2014 och 2016 minskade andelen som uppgav att de blivit utsatta i länet och i Sverige.

Valdeltagande kan användas som ett mått på demokratisk delaktighet och känslan av att kunna påverka det samhälle man lever i. Det valdistrikt med lägst valdeltagande i Västmanlands län låg på ungefär samma nivå som genomsnittet av de valdistrikt med lägst valdeltagande i Sveriges kommuner, 72 procent i Västmanlands län medan genomsnittet bland kommunerna låg på 73 procent. Mellan valen 2014 och 2018 minskade valdeltagandet till kommunfullmäktige något även i valdistrikten med lägst valdeltagande. I länet var det ett valdistrikt i Västerås kommun som hade lägst valdeltagande med 61 procent år 2018.

I Västmanlands län är det något högre andel kvinnor i åldrarna 16-84 år som inte vågar gå ut ensamma i jämförelse med riket, 45 jämfört med 40 procent. Skillnaden är märkbar mellan män i Västmanlands län och riket, då mer än dubbelt så fler män i Västmanlands län avstår från att gå ut ensam (19 procent) i jämförelse med riket (10 procent). Skillnaderna mellan könen är mycket påtaglig både i Västmanlands län och Sverige. Det är fyra gånger så vanligt att kvinnor inte vågar gå ut själva jämfört med männen i Sverige och för länet är det omkring dubbelt så många kvinnor som inte vågar gå ut själva jämfört med männen. Det har inte varit några statistiskt säkerhetsställda förändringar i upplevd trygghet över tid i Västmanlands län, men i riket har det skett en signifikant ökning i andelen kvinnor som inte vågar gå ut ensamma mellan åren 2011–2018.

Tabell 15 Fredliga och inkluderande samhällen – Sammanfattande utfall för de olika indikatorerna

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv, 2018	Västmanlands län	1013,8	↘
	Riket	1064,4	↘

År 2000 var det ungefär 840 anmälda våldsbrott per 100 000 invånare i Västmanlands län och 810 anmälda våldsbrott per 100 000 invånare i riket. Fram till ungefär år 2009 ökade antalet anmälda våldsbrott till ungefär 1 450 i Västmanlands län och därefter har anmälningarna minskat, och år 2018 var antalet anmälda våldsbrott per 100 000 invånare 1 014. Fram till år 2011 ökade antalet anmälda våldsbrott per 100 000 invånare i riket till 1 170 och har sedan minskat något till 1 064 per 100 000 invånare år 2018.

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
Förtroendevalda i landstingsfullmäktige eller kommunfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld, 2016 ¹⁰⁴	Västmanlands län	K: 28,6%	↘
		M: 17,5%	↘
	Riket ¹⁰⁵	K: 25,8%	↘
		M: 24,8%	↘

Andelen förtroendevalda som uppgett att de blivit utsatta för trakasserier, hot eller våld bland kvinnor var högre i Västmanlands län än i riket år 2016 och för männen var andelen bland männen högre i riket än i Västmanlands län. Andelarna ökade i både länet och riket mellan åren 2012–2016.

Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval, 2018	Västmanlands län ¹⁰⁶	71,9	→
	Riket ¹⁰⁷	72,7	→

I Västmanlands läns kommuner var det genomsnittliga valdeltagandet år 2018 till kommunfullmäktige 86,7 procent. Det valdistrikt som hade lägst valdeltagande samma år hade ett valdeltagande på 71,9 procent. Det är en skillnad på 14,8 procentenheter vilket är något högre än i riket. Mellan valen 2014–2018 minskade valdeltagandet i valdistrikten med lägst valdeltagande.

Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, 2018	Västmanlands län	K: 45%	→
---	------------------	--------	---

¹⁰⁴ Utvecklingen avser perioden 2014-2016

¹⁰⁵ Avser ovägt medel av alla regioner

¹⁰⁶ Avser ovägt medel av alla kommuner i länet

¹⁰⁷ Avser ovägt medel av alla kommuner i riket

Indikatorer	Område	Värde	Utveckling fr.o.m. 2015
(ingen färgsättning av Västmanlands läns värde i relation till de övriga länen på grund av att skillnaderna ofta är inom felmarginalen)		M: 19%	→
	Riket ¹⁰⁸	K: 40%	→
		M: 10%	→

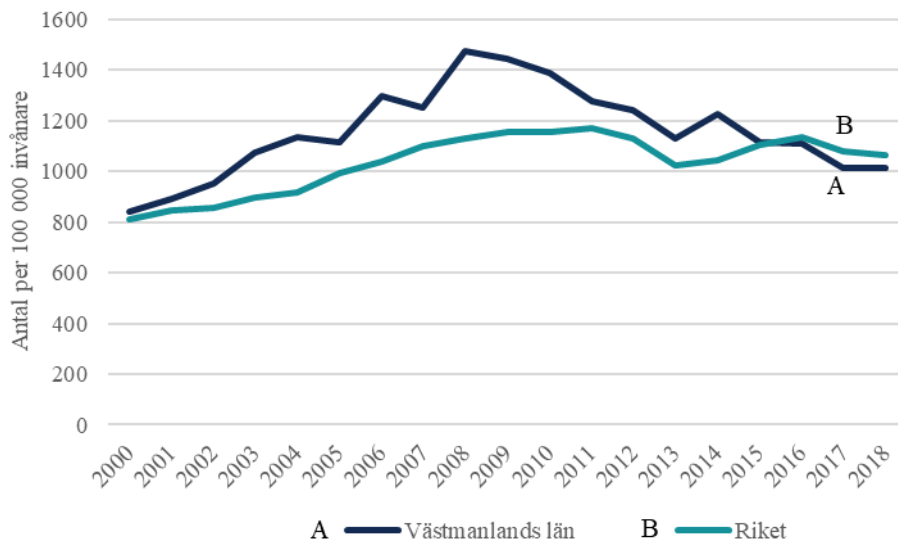
Det är betydligt mer vanligt bland kvinnor jämfört med män att man avstår från att gå ut ensam. 45% bland kvinnorna och 19% bland männen i Västmanlands län avstår från att gå ut. Kvinnorna är mer otrygga i Västmanlands län jämfört med riket som helhet. Förändringarna över tid är inte statistiskt säkerställda i Västmanlands län. Dock har det skett en statistiskt säkerställd ökning av kvinnorna otrygghet i riket under perioden 2011–2018.

Utveckling: Utvecklingen avser från år 2015 till senaste år med uppgift. En genomsnittlig positiv (negativ) årlig utveckling på över 1 procent visas med en pil riktad snett uppåt åt höger (snett nedåt åt höger). En pil riktad rakt framåt åt höger innebär att den genomsnittliga årliga utvecklingen varit mellan -1 och +1 procent.

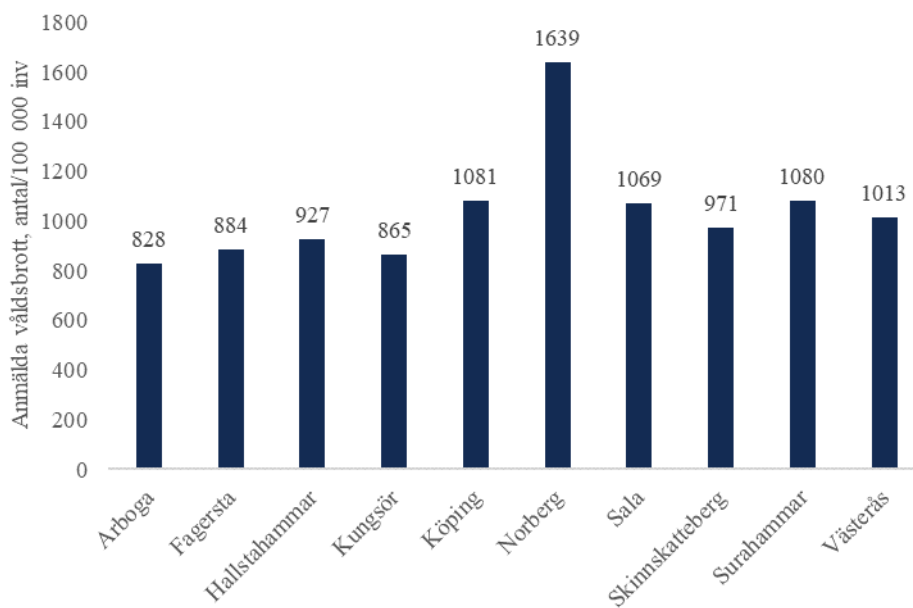
Färgsättning för värde: Om Västmanlands län tillhör de 33% bästa länen visas det med grön färg, tillhör länet de 33% mittersta visas det med gul färg och tillhör länet de 33% sämsta visas det med röd färg.

¹⁰⁸ Utvecklingen avser ovägt medel av alla regioner

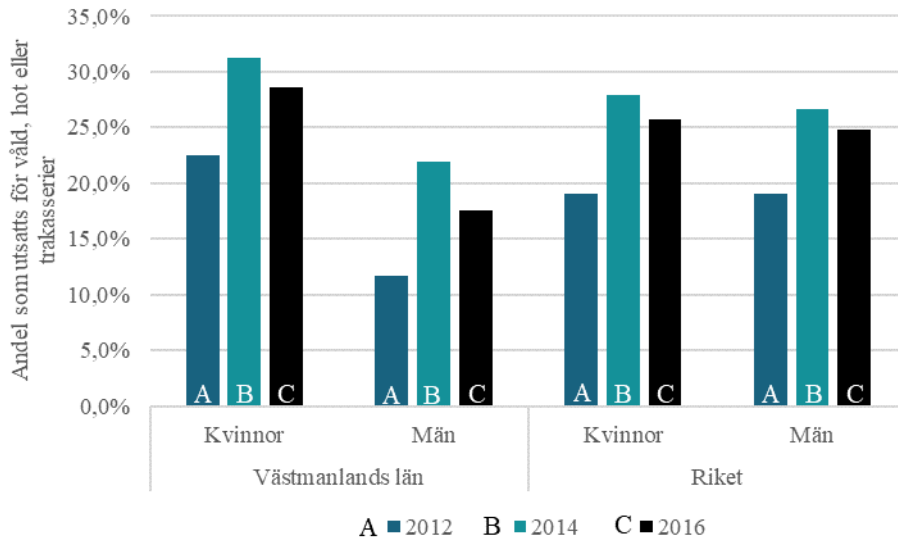
Figur 113: Anmälda våldsbrott, antal per 100 000 invånare (Källa: Kolada).

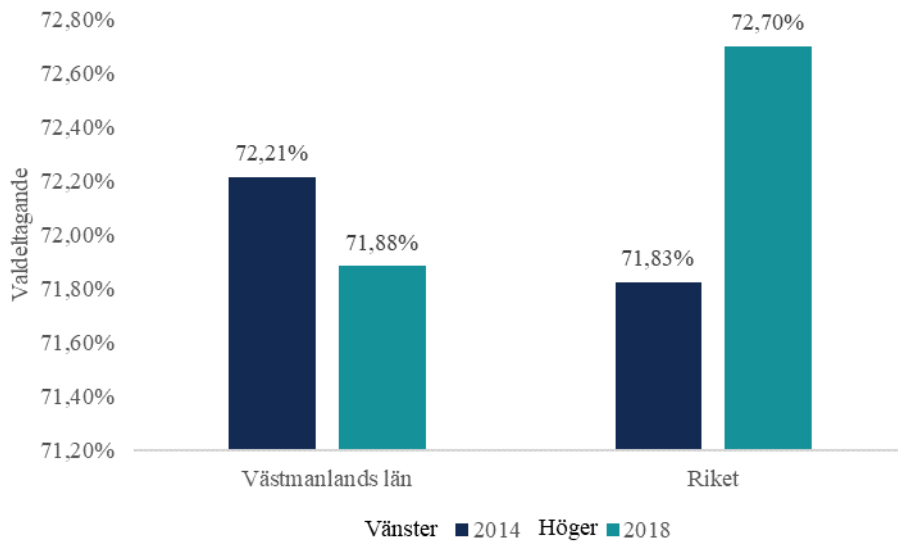
Figur 114: Anmälda våldsbrott per kommun år 2018, antal per 100 000 invånare (Källa: Kolada).

Figur 115: Förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld, andel (%) (Källa: Kolada).¹⁰⁹

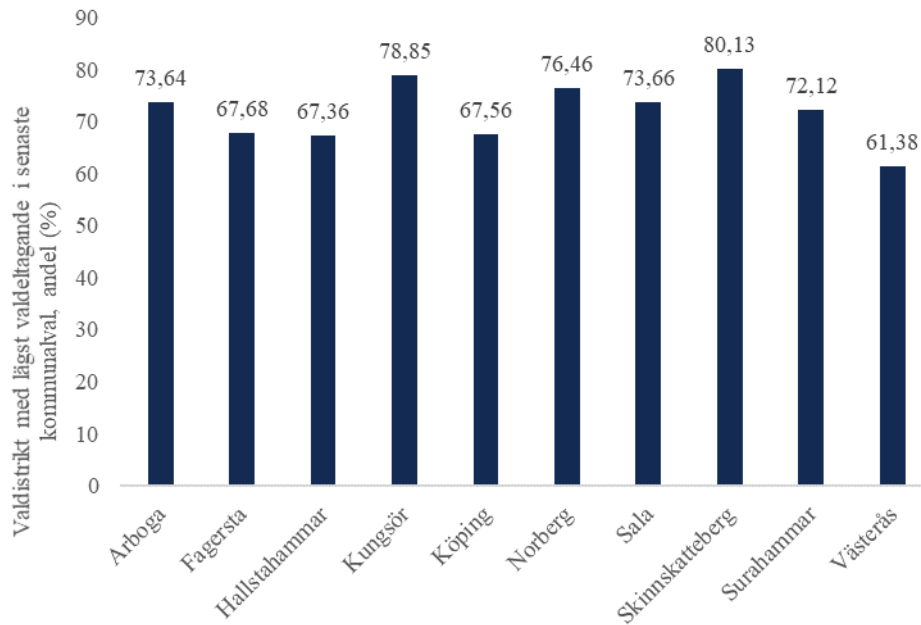
Figur 116: Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalvalet, andel (%) (Källa: Kolada).¹¹⁰

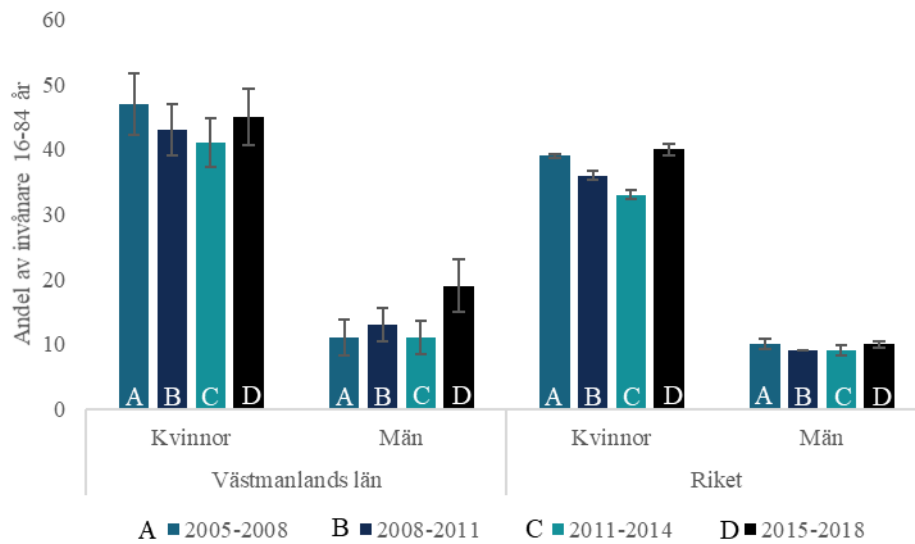
¹⁰⁹ Riket avser ovägt medel av alla regioner i riket.

¹¹⁰ Västmanlands län avser ovägt medel av alla kommuner i länet och riket avser ovägt medel av alla kommuner i riket.

Figur 117: Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalvalet år 2018, andel per kommun (%) (Källa: Kolada).

Figur 118: Invånare 16–84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%) (Källa: Folkhälsomyndigheten).

16 Slutsatser och diskussion

Indikatorerna i denna rapport ger inte alla svaren på om riket, länet och kommunerna i länet är hållbara utifrån de globala målen eller om utvecklingen är tillräckligt stark för att kunna benämnas som hållbar. Rapporten ger inte heller svar på varför utvecklingen är positiv eller negativ, eller varför länet skulle presentera bättre eller sämre jämfört med riket. Det kan även upplevas som att rapporten öppnar upp för fler frågor än vad som besvaras, vilket i sig kan vara ett viktigt syfte. Denna nulägesanalys ger en förhållandevis snabb överblick på hur kommunerna och länet ligger till utifrån olika relevanta parametrar. Fokus har ofta varit på jämförelser med riket, men även utvecklingen är central. Jämförelser är intressanta då det inte alltid är självklart vad som bör tolkas som en hållbar nivå. Ibland är dock jämförelser missvisande då även det bästa länet inom ett område kan vara ohållbar. Därför är det även intressant att studera utvecklingen över tid för att se om man är på väg åt rätt håll samt ta hänsyn till uttalade mål eller vedertagna nivåer för vad som är hållbart.

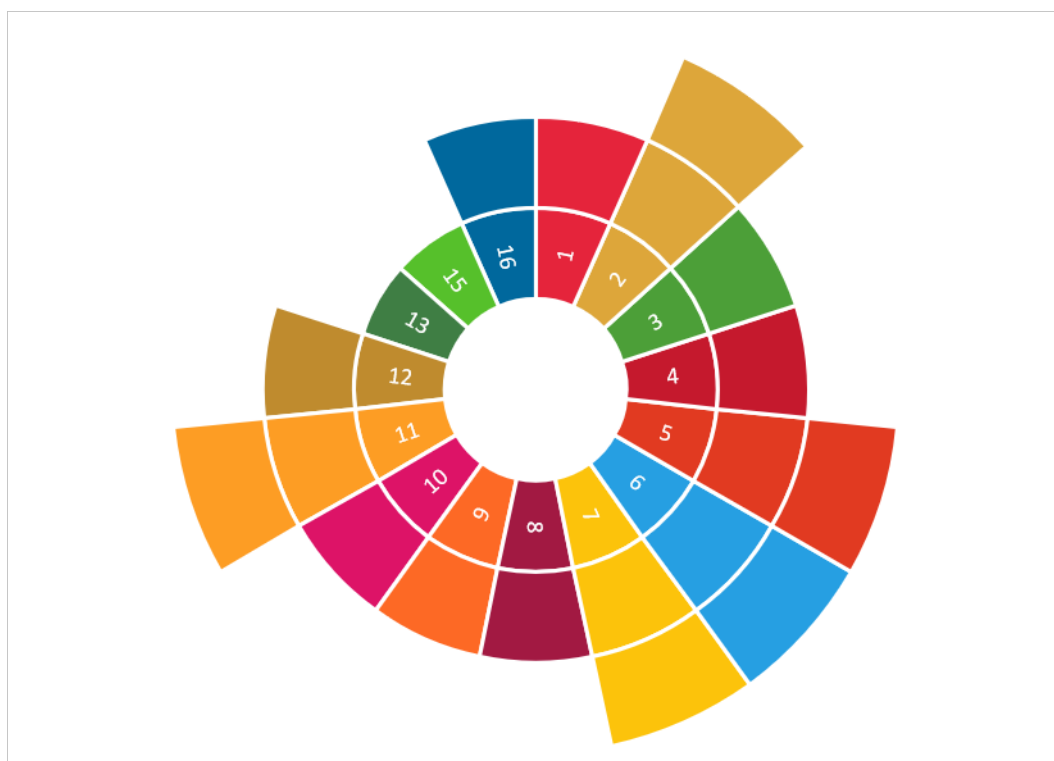
I figuren på nästa sida visas en sammanfattande bedömning av Västmanlands läns utveckling inom de globala målen. I bedömningen har indikatorerna för de globala målen som presenterats i denna rapport beaktats samt andra uppföljningar av de nationella miljö kvalitetsmålen och klimat- och energimålen. Bedömningen avser alltså inte om länet idag är på en hållbar nivå eller inte. Bedömningen avser snarare om utvecklingen sker i en tillräckligt positiv takt för att nå hållbarhetsmålen.

För hälften (åtta) av målen bedöms utvecklingen som svag. Detta innebär att utvecklingen i huvudsak varit positiv, men oftast svag och/eller inte tillräcklig för att till fullo nå de globala målen. Exempelvis bedöms inte utvecklingen vara tillräckligt stark för att kunna halvera fattigdomen fram till 2030 enligt nationella definitioner (Mål 1).

För fem mål bedöms utvecklingen som positiv eller neutral, vilket innebär att utvecklingen i huvudsak varit positiv och i en tillräcklig takt för att nå de globala målen till 2030. Exempelvis har energiintensiteten minskat och förnybara elproduktionen har legat på en hög nivå under flera år (Mål 7). Detta innebär dock inte att målen är nådda, eller att det inte förväntas finnas stora framtida utmaningar, men utvecklingen går just nu åt rätt håll. Dock bedöms inte utvecklingen överträffa något av de globala målen. Det bedöms finnas utmaningar, men även möjligheter, för att uppnå samtliga globala mål.

För Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald, bedöms utvecklingen som negativ. Utvecklingen för miljömålen Ett rikt växt och djurliv och Ett rikt odlingslandskap bedöms både regionalt och nationellt vara negativ. Samma sak gäller bekämpningen av klimatförändringarna (Mål 13) – även fast utsläppen av växthusgaser minskat i Sverige och i Västmanlands län så sker minskningen just nu i för långsam takt och på senaste åren har minskningen dessutom stagnerat och i vissa fall ökat.

Figur 119: Bedömning av Västmanlands läns historiska utveckling inom respektive globalt mål (med tyngdpunkt på utvecklingen från och med år 2015). Det är alltså en bedömning av länets utveckling, ingen jämförelse av nivå eller utveckling med riket. I bedömningen ligger inte heller om länet bedöms ligga på en hållbar nivå idag, utan det som bedöms är snarare om utvecklingen är hållbar. Se beskrivning i tabell under figur.

Negativ (1)	Svag (2)	Neutral/Positiv (3)	Starkt positiv (4)
Utvecklingen har i huvudsak varit negativ. (Mål 13, 15)	Utveckling har i huvudsak varit positiv, men oftast svag och/eller inte tillräcklig för att till fullo nå de globala målen. (Mål 1, 3, 4, 8, 9, 10, 12)	Utvecklingen har varit positiv, och bedöms i huvudsak vara i en hållbar takt för att nå de globala målen. (Mål 2, 5, 6, 7, 11)	Utvecklingen överträffar de globala målen. (Inget av målen bedöms ha haft starkt positiv utveckling.)

17 Bilagor

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
1	Invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll (låg inkomst eller ekonomiskt bistånd)	2017	N02904	T	11,1%	9,2%
	<p>Antal invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll dividerat med totalt antal invånare 0-19 år, multiplicerat med 100. Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd (tidigare kallat socialbidrag). Med låg inkomst avses lägsta utgiftsnivå baserad på den socialbidragsnorm, som fastställdes på 1980-talet (med inflationsuppräknningar) och en norm för boendeutgifter. Om inkomsterna understiger dessa normer definieras detta som låg inkomst. Med ekonomiskt bistånd menas att sådant erhållits minst en gång under året. Nyckeltalet beräknas på samma sätt som Rädda barnens Barnfattigdomsindex som dock använder åldersgruppen 0-17 år. Fr.o.m 2011 framtaget med det nya hushållsbegreppet (tidigare familjer) samt ny populationsavgränsning: De som inkluderas är folkbokförda hos en vårdnadshavare och ingår i helårshushåll vilket innebär att de vuxna i hushållet ska ha varit folkbokförda både 1 jan och 31 dec aktuellt år samt att hushållets disponibla inkomst ska vara skild från 0 kr.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
1	Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd (10–12 månader under året)	2018	N61701 N31816	T	1,2%	0,9%
	<p>Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd under året dividerat med antalet vuxna invånare (18 år och äldre). Långvarigt bistånd avser 10-12 månader under året. Uppräknat till regionnivå.</p> <p>Källa: Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd samt Registret över totalbefolkningen</p>					
1	Invånare 18–64 år med låg inkomst (inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten i riket)	2018	U01803	T	21,1%	21,0%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal invånare 18-64 år som har en inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten i riket för personer 18-64 år dividerat med antal invånare 18-64 år i kommunen. Inkomst avser totalinkomst, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital mm, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd.</p> <p>Källa: SCBs register över totalbefolkningen (RTB) samt Inkomst och taxeringsregistret (IoT)</p>					
	Invånare med fetma	2018	U01411	K	17,0%	15,0%
				M	18,0%	15,0%
2	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två olika undersökningar med jämförbara resultat är inkluderade i statistiken. Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro (den sk. CDUST-regionen) har Liv & Hälsa (LV) som datakälla, med urval av invånare 18-84 år vilket avser år T. Resten av landet som har källa folkhälsomyndigheten (HLV), och med urval på invånare 16-84 år, avser år T-3 till T. BMI beräknas enligt: vikt (i kg) dividerat med längd (m²) i kvadrat. Extremvärden exkluderas i beräkningen så att en person måste vara mellan 101 och 249 cm samt väga mellan 30 och 200 kg för att ingå. Antal som beräknats ha ett BMI 30 eller högre enligt ovan dividerat med antal som besvarat frågan. För kommuner används tilläggsurval vilka förekommer oregelbundet, därför viktas andelarna efter antal svar per år.</p> <p>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV) samt Liv & Hälsa (LH)</p>					
	Ekologiskt odlad åkermark	2018	N00403	–	18,5%	18,6%
2	<p>Ekologiskt odlad åkermark som omfattar arealer jordbruksmark som brukas med ekologiska produktionsmetoder och som uppfyller kraven enligt Rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter, dividerat med total areal åkermark, andel (%).</p> <p>Källa: Jordbruksverket.</p>					
3	Antibiotikaförsäljning, recept/1000 inv	2018		K	344,2	342,9

Mål	Indikatorer	År	Nr		Värde	
			Kolada	Kön	Länet	Riket
			N00404 N60405	M	230,2	227,1
	<p>Antalet expedieringar mot recept av läkemedel i ATC-grupp J01 exkl. J01XX05 som skett under året vid apotek i Sverige till personer som var folkbokförda i länet/kommunen dividerat med medelbefolkningen. Medelbefolkningen innebär genomsnittet av antal invånare 31/12 för innevarande resp. föregående år. I måttet ingår dosrecept men ej förskrivning av djurläkemedel och annan förskrivning utförd av veterinärer. Avser öppenvård. Omfattar inte läkemedel ordinerade i slutenvård eller dispenserade från läkemedelsförråd, jourmottagningar och liknande. Läkemedel som förskrivits men ej hämtats ut ingår inte.</p> <p>Källa: Socialstyrelsens läkemedelsregister och SCB.</p>					
3	Förekomst av diabetes typ 2, andel (%)	2017	N79172	K	5,3	4,5
				M	7,2	6,3
	<p>Antal personer med diabetes typ 2 i Nationella diabetesregistret per 100 000 invånare. Personer 18 år och äldre. Mätperioden är 2 år. Motivet till att en tvåårsperiod valts är att inte alla personer med diabetes har ett årligt, registrerat besök.</p> <p>Källa: Nationella diabetesregistret (NDR) via Vården i Siffror.</p>					
3	Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar	2018	N74811	K	53,0%	53,2%
				M	39,6%	40,2%
	<p>Antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar med diagnoskapitel F00-F99 dividerat med antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar. Data avser pågående sjukfall i slutet av december för valt år.</p> <p>Källa: Försäkringskassan</p>					
3	Medellivslängd	2018	N00925 N00923	K	83,9	84,1
				M	80,3	80,6

Mål	Indikatorer	År	Nr		Värde	
			Kolada	Kön	Länet	Riket
	Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födelsen perioden T-4 till år T för kvinnor och män födda i Sverige. Källa: SCB.					
	Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv	2017	U20462	K	4 146	3 876
				M	3 079	2 618
3	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information.</p> <p>Genomsnittligt antal slutenvårdstillfällen till följd av fallolyckor bland individer 65 år och äldre under perioden år T till år T-2. Beräknat per 100 000 invånare 65 år och äldre. Uppgift om underliggande skadeorsak från Patientregistret. Yttre skadeorsak utgörs av fallolycka, orsakskod W00-W19 enligt ICD-10.</p> <p>Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.</p>					
	Riskkonsumenter av alkohol	2015-2018	–	K	10,0%	13,0%
				M	22,0%	19,0%
3	<p>Baseras på en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden, förutom det senaste resultatet som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Frågorna härstammar från frågeinstrumentet AUDIT (Alcohol Use Disorder Identification Test). AUDIT har utvecklats av Världshälsoorganisationen (WHO) i syfte att identifiera personer vars alkoholkonsumtion kan skada deras hälsa.</p> <p>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten</p>					
3	Röker dagligen	2015-2018	–	K	9,0%	9,0%
				M	6,0%	8,0%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Baseras på en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden, förutom det senaste resultatet som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Frågorna i enkäten är följande: Röker du dagligen? Röker du ibland? Snusar du dagligen? Snusar du ibland? Har du tidigare rökt eller snusat dagligen under minst 6 månader?</p> <p>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten</p>					
	Självskattad hälsa	2015-2018	–	K	68,0%	70,0%
				M	74,0%	75,0%
3	<p>Redovisningen bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? samt Har du någon långvarig sjukdom, besvär efter olycksfall, någon nedsatt funktion eller annat långvarigt hälsoproblem? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden, förutom det senaste resultatet som är ett medelvärde för åren 2015, C332016 och 2018.</p> <p>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten</p>					
	Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar	2018	N15533	K	62,5%	82,5%
				M	79,1%	84,4%
4	<p>Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "Jag känner mig trygg i skolan", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 9. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet (KKiK).</p> <p>Källa: Skolinspektionen.</p>					
4		2018		K	83,7%	86,7%

Mål	Indikatorer	År	Nr		Värde	
			Kolada	Kön	Länet	Riket
	Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram		N15428 N60802	M	81,0%	82,3%
	<p>Antal elever i årskurs 9 som är behöriga till ett yrkesprogram dividerat med antal elever som fått eller skulle ha fått betyg i minst ett ämne enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet i årskurs 9. För att ha gymnasiebehörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen från grundskolan. Fram t.o.m. 2011 krävdes godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik för att uppnå lägsta behörighet till gymnasiet. Uppgiften avser elever folkbokförda i kommunen/länet. Elever med okänd bakgrund ingår inte. Uppgiften avser läsår.</p> <p>Källa: SCB och Skolverket.</p>					
4	Elever på SFI som klarat minst två kurser, av nybörjare två år tidigare	2018	N18409	K	53,6%	46,6%
				M	46,9%	39,2%
	<p>Andel elever på SFI som klarat minst två kurser från påbörjad studieväg av nybörjare två år tidigare. Alla elever som har klarat kurserna ingår, oavsett avbrott. Även elever som klarar fler kurser och de som klarat hela SFI ingår.</p> <p>Källa: SCB</p>					
4	Gymnasieelever med examen inom 4 år län	2018	N60978 N17461	K	76,9%	74,9%
				M	66,1%	68,3%
	<p>Antal folkbokförda elever i länet/kommunen som började på gymnasium för fyra år sedan som fått examen inom fyra år, inkl. IM dividerat med antal folkbokförda elever i länet/kommunen som började på gymnasium för fyra år sedan, inkl. IM. Uppgifterna avser elever i gymnasieskolan folkbokförda i länet/kommunen oavsett huvudman för skola eller elevens studieort.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
4		2018		K	43,2%	49,0%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning		N60800 N01982	M	31,7%	37,6%
	<p>Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%). Eftergymnasial avser: eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, längre än 3 år samt forskarutbildning. Källa: SCB.</p>					
5	Andel av föräldrapenningdagar som tas ut av män	2018	N00943	–	27,7%	29,3%
	<p>Andel av föräldrapenning (sett till antal nettodagar) som män tar ut. Källa: Försäkringskassan.</p>					
5	Andel heltidsarbetande månadsavlönade, region	2018	N00209	K	65,6%	65,0%
				M	86,5%	85,0%
	<p>Heltidsarbetande (100 % faktisk sysselsättningsgrad) månadsavlönade i landstinget totalt dividerat med samtliga sysselsatta månadsavlönade i landstinget totalt, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Avser landstingsanställda i november månad enligt HÖK. Källa: SKL.</p>					
5	Andel heltidsarbetande månadsavlönade, kommun	2018	N60077	K	64,6%	64,3%
				M	78,5%	81,3%
	<p>Heltidsarbetande (100 % faktisk sysselsättningsgrad) månadsavlönade inom kommunen totalt dividerat med sysselsatta månadsavlönade, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Avser alla kommunalt anställda i november månad. Anställda inom kommunalförbund/kommunala bolag ingår inte. Källa: SKL:s personal- och lönestatistik (novemberstatistiken).</p>					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
5	Kvinnors disponibla mediannettoinkomst som andel av mäns disponibla mediannettoinkomst (avser personer 20 år eller äldre)	2017	N00952	–	77,2%	78,9%
	<p>Kvinnors disponibla mediannettoinkomst som andel av mäns disponibla mediannettoinkomst, avser personer 20 år och äldre som är folkbokförda i området. Nettoinkomsten är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster som förvärvs- och kapitalinkomster och transfereringar minus skatt och övriga negativa transfer. Inkomsten är beräknad per individ. Inkomster som riktar sig till hela hushållet, som ekonomiskt bistånd och bostadsstöd, har i förekommande fall delats upp på de vuxna i hushållet dividerat med personer som var folkbokförda både den 1 januari och den 31 december, och som tillhörde en familj med disponibel inkomst skild från noll kronor.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
5	Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst (uppräknat till heltidslön), anställda av regionen	2018	N00953	–	87,9%	88,5%
	<p>Medianlön för kvinnor anställda av regionen som andel av medianlön för män anställda av regionen. All lön som redovisas är uppräknad till heltidslön, kr/månad. I heltidslön ingår grundlön plus rörliga tillägg och förmåner. Avser anställda 18-66 år (t.o.m. 2013 avsågs 18-64 år) som är månads- eller timavlönade. Anställda i kommunägda bolag ingår inte.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
5	Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst (uppräknat till heltidslön), kommunalt anställda	2018	N00958	–	100,9%	98,9%
	<p>Medianlön för kvinnor anställda av kommunen som andel av medianlön för män anställda av kommunen. All lön som redovisas är uppräknad till heltidslön, kr/månad. I heltidslön ingår grundlön plus rörliga tillägg och förmåner. Avser anställda 18-66 år (t.o.m. 2013 avsågs 18-64 år) som är</p>					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	månads- eller timavlönade. Anställda i kommunägda bolag ingår inte. Källa: SCB.					
	Vattenanvändning totalt, senaste mätning, kbm / invånare	2018	N00958	–	206,2	300,1
6	Antal kubikmeter vatten använt totalt per invånare. Mätningen genomförs vart femte år. Mellanliggande år får samma värde som senaste mätningen. Kärnkraftverkens användning av i huvudsak havsvatten för kylning ingår inte i statistiken. Källa: SCB.					
	Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel	2016	N85053	–	96,2%	96,8%
6	Antal grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status i procent av antal grundvattenförekomster totalt. En grundvattenförekomst med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.					
	Vattendrag med god ekologisk status, andel	2016	N85052	–	7,4%	14,7%
6	Antal vattendrag med god ekologisk status i procent av antal vattendrag totalt. Ett vattendrag med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län det har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
6	Sjöar med god ekologisk status, andel	2016	N85051	–	29,3%	35,7%
	Antal sjöar med god ekologisk status i procent av antal sjöar totalt. En sjö med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.					
6	Andel vattentäkter med vattenskyddsområde	2018	N85069	–	84,4%	71,9%
	Antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman som har vattenskyddsområde, dividerat med antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman. Vattentäkter via bolag eller kommunalförbund ingår. Källa: Länsstyrelsen					
7	Elavbrott, genomsnittlig avbrottsid per kund (SAIDI), minuter/kund	2017	N45933	–	87,1	117,8
	Total avbrottsid för långa avbrott under året, dividerat med antalet kunder. SAIDI inkluderar aviserade och oaviserade avbrott i regionnät och lokalnät, där långa elavbrott avser avbrott som är längre än 3 minuter. Kunder avser mätpunkter där ansvar övergår från nätföretag till kunden. Källa: Energimarknadsinspektionen					
7	Elproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området	2017	N45925	–	100,0%	95,4%
	Andel förnybar elproduktion. Elproduktion av vatten-, vindkraft samt förnybara bränslen, dividerat med total elproduktion. Oavsett producent, produktion i megawattimmar (MWh), inom det geografiska områdets gränser. För att skatta produktion av förnybara bränslen, har andel förnybar					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	bränsleanvändning vid elproduktion använts. Källa: Energimyndigheten och SCB.					
	Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor på värmeverk inom det geografiska området	2017	N45929	–	88,0%	87,2%
7	Andel förnybar fjärrvärmeproduktion på värmeverk. Produktion av förnybara bränslen, dividerat med total elproduktion. Oavsett producent, produktion i megawattimmar (MWh), inom det geografiska områdets gränser. För att skatta produktion av förnybara bränslen, har andel förnybar bränsleanvändning vid fjärrvärmeproduktion använts. Källa: Energimyndigheten och SCB.					
	Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/inv	2017	N45905	–	30,9	39,1
7	Slutanvändning av energi totalt mätt i megawattimmar (MWh) dividerat med antal invånare i kommunen. Avser total slutanvändning av energi som sker inom det geografiska områdets gränser. Källa: Energimyndigheten och SCB.					
	Slutanvändning av förnybara bränsletyper inom det geografiska området, MWh/inv	2017	N45908	–	3,3	8,3
7	Slutanvändning av förnybara bränsletyper mätt i megawattimmar (MWh) dividerat med invånare i kommunen. Avser slutanvändning av förnybara bränsletyper som använts inom det geografiska områdets gränser. Här avses förnybara bränslen som inte omvandlats till el eller fjärrvärme. Bland förnybara bränsletyper finns till exempel etanol, bioolja, träbränsle, returflis, pellets, biogas, rötgas. Källa: Energimyndigheten och SCB.					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
7	Energiintensitet (slutanvändning av energi i relation till bruttoregionalprodukten), MWh dividerat på mnkr BRP (fasta priser 2005 års prisnivå)	2017	–	–	93,1	99,4
	<p>Indikatorn är skapad för att följa upp det nationella förslaget på energimål vilket innebär att Sverige år 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till BNP, men på grund av datatillgång mäts här slutanvändning av energi.</p> <p>Källa: SCB och egna beräkningar</p>					
8	Bruttoregionalprodukt (BRP), tkr/inv	2017	–	–	385	455
	<p>BRP dividerat med antal invånare i det geografiska området. Bruttoregionprodukt (BRP) är den regionala motsvarigheten till bruttonationalprodukt (BNP) mätt från produktsidan: värden av all produktion av varor och tjänster i en region. Nyckeltalet visar den ekonomiska utvecklingen inom det geografiska området.</p> <p>Källa: SCB</p>					
8	Invånare 17-24 år som varken arbetar eller studerar	2017	N02906 U60700	K M	9,0% 9,1%	8,1% 8,3%
	<p>Antal invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar dividerat med totalt antal invånare 17-24 år, multiplicerat med 100. Avser de som är bedömda som ej förvärvsarbetande under november enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) aktuellt år och inte är inskriven på någon form av studie under hösten aktuellt år. Till och med år 2014 exkluderades också de som arbetspendlat till Norge och Danmark.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
8		2018	N00955	K	4,9%	3,8%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	Långtidsarbetslöshet 25-64 år, andel av bef.			M	5,0%	3,9%
	Antal invånare 25-64 år som i mars varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med antal invånare 25-64 år den 31/12 år T-1. Källa: Arbetsförmedlingen.					
8	Antal arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta	2018	–	K	8,0	5,9
				M	8,5	7,6
	Avser arbetsolyckor exklusive dödsolyckor. En arbetsolycka är avser olycka som inträffat på arbetsplatsen eller på annan plats där den skadade vistas för att utföra sitt arbete. Relateras till antalet sysselsatta i tusental. Källa: Arbetsmiljöverket (ISA) och SCB (AKU)					
9	Andel av befolkning i kollektivtrafikhöga läge	2017	N07418	K	72,4%	80,3%
				M	71,1%	78,9%
	Andel befolkning i det geografiska området som har en trafikerad hållplats inom 500 meter från sin folkbokföringsadress. Med trafikerad hållplats avses hållplats, för samtliga trafikslag som trafikeras med minst en avgång per timme, vardagar mellan 0600 och 2000. Avståndet till hållplats utgår från fågelavstånd och beaktar inte väg- och gatunät. Källa: SCB					
9	Företagsklimat enl. Svenskt Näringsliv, ranking	2018	U40402	–	197	–
				Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Kommunranking (1-290) av det sammanviktade företagsklimatet. Ranking innehåller totalt 18 faktorer som viktas olika tungt. Den tyngst vägande delen i rankingen är företagets bedömning av		

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>"Det sammanfattande omdömet om företagsklimatet i kommunen".</p> <p>Källa: Svenskt Näringsliv</p>					
	Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s	2018	N07900	–	81,7%	82,2%
9	<p>Andel av områdets hushåll som har tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund. PTS (Post- och telestyrelsen) begär in underlag om täckning för accesstekniker av berörda parter, underlaget matchas sedan med Fastighetsregistret. Det insamlade underlaget ihop med ett antal antaganden utgör grunden för kartläggningen. För tillgång till riktigt höga hastigheter, 100 Mbit/s under gynnsamma omständigheter och minst 50 Mbit/s i bråd timme, fordras idag trådbundna accesstekniker i form av fiber- eller kabel-tv-nät. Avser situationen 1 oktober. T.o.m. 2014 avsågs befolkning istället för hushåll.</p> <p>Källa: Post- och telestyrelsen, PTS Bredbandskartläggning.</p>					
	Totala utgifter för egen FoU-verksamhet i relation till BRP	2017	–	–	2,3%	3,4%
9	<p>FoU-utgifter består av driftkostnader och investeringsutgifter för egen FoU. Med driftkostnader avses arbetskraftskostnader, konsultarvoden och övriga driftkostnader. Investeringsutgifter avser Byggnader, mark och fastigheter, Maskiner och inventarier samt Mjukvara/programvara. Egen FoU avser FoU som har utförts i Sverige av organisationens egen personal eller av konsulter i FoU-projekt som letts av organisationen och där organisationen personal arbetat tillsammans med konsulterna. Till egen FoU räknas även FoU som gjorts på beställning av andra.</p> <p>Källa: SCB</p>					
9	Företagssektorns utgifter för egen FoU-verksamhet i relation till BRP	2017	–	–	2,1%	2,4%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>FoU-utgifter består av driftkostnader och investeringsutgifter för egen FoU. Med driftkostnader avses arbetskraftskostnader, konsultarvoden och övriga driftkostnader. Investeringsutgifter avser Byggnader, mark och fastigheter, Maskiner och inventarier samt Mjukvara/programvara. Egen FoU avser FoU som har utförts i Sverige av organisationens egen personal eller av konsulter i FoU-projekt som letts av organisationen och där organisationen personal arbetat tillsammans med konsulterna. Till egen FoU räknas även FoU som gjorts på beställning av andra.</p> <p>Källa: SCB</p>					
	<p>Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga</p>	2018	U28532	K	70,1%	73,6%
				M	69,6%	74,6%
10	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal personer i daglig verksamhet LSS som har svarat Ja på frågan Får du bestämma om saker som är viktiga? dividerat med samtliga personer i daglig verksamhet LSS som har besvarat frågan. Svartalternativen var Ja, Ibland, Nej. Undersökningen är ej en totalundersökning varför resultatet för en kommun kan vara baserat på ett mindre antal brukares svar, dock minst fem. För en del kommuner ingår brukare i både kommunens egen regi och annan regi (privat/ideell), för en del endast brukare i egen regi och för andra endast brukare i annan regi. Undersökningen har genomförts med ett webbaserat verktyg för enkäter, anpassat till personer med funktionsnedsättning.</p> <p>Källa: SKL:s undersökning om brukares uppfattning av kvalitet inom verksamheter för personer med funktionsnedsättning.</p>					
	5	2017	N00956	T	0,391	0,407
10	<p>Ginikoefficienten har ett värde mellan noll (0) och hundra procent (1). 0 innebär att alla individer har exakt lika stora tillgångar (dvs total jämlikhet) medan 1 innebär total ojämlikhet. Bygger på sammanräknad förvärvsinkomst.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
	<p>Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra</p>	2018	U01413	K	31,0%	28,0%
				M	32,0%	28,0%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra. Resultatet baseras på data från de fyra befolkningsenkäterna Hälsa på lika villkor (Statens folkhälsoinstitut) år T-3 till år T, Liv & hälsa år T, Folkhälsa i Skåne år T samt Hälsoenkät Stockholms län frågan; Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor? Indikator redovisar avsaknad av tillit, det vill säga andel (%) personer som svarat nej på frågan.</p>					
	Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar)	2018	N00973	K	27,7%	32,9%
				M	54,5%	53,6%
10	<p>Andel i procent som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera. Etableringsuppdraget omfattar nyanlända flyktingar i arbetsför ålder (20-64 år) samt nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige. Uppdraget omfattar aktiviteter under högst 24 månader där Svenska för invandrare (sfi), samhällsorientering och arbetsförberedande aktiviteter utgör olika delar. Arbetsförmedlingen är ansvariga för etableringsuppdraget. Status efter 90 dagar bland de som lämnat etableringsuppdraget. I arbete omfattas arbete utan stöd, nystartsjobb, extratjänster och arbete med stöd. I studier räknas de som studerar på den utbildning som berättigar studiemedel. En viss underteckning kan förekomma på studier p.g.a. av eftersläpning i registrering hos Arbetsförmedlingen. Kommuntillhörighet ges utifrån folkbokföringsstatus, i december månad. Källa: SCB.</p>					
	Demografisk försörjningskvot	2018	N0092	T	0,815	0,759
11	<p>Den demografiska försörjningskvoten beräknas som summan av antal personer 0-19 år och antal personer 65 år och äldre dividerat med antal personer 20-64 år. Önskvärt är ett lågt värde. Källa: SCB.</p>					
	Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2	2018	N07907	K	16,3%	17,4%
11				M	18,8%	19,5%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Antal personer boende i flerbostadshus exklusive specialbostäder trångbodda enligt norm 2, dividerat med antal personer boende i flerbostadshus exklusive specialbostäder, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Specialbostäder avser studentbostäder, bostäder för äldre/funktionshindrade och övriga specialbostäder.</p> <p>Källa: SCB</p>					
11	<p>Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 3</p>	2018	N07907	K	36,9%	39,2%
				M	41,3%	43,3%
	<p>Antal personer boende i flerbostadshus exklusive specialbostäder trångbodda enligt norm 3, dividerat med antal personer boende i flerbostadshus exklusive specialbostäder, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Specialbostäder avser studentbostäder, bostäder för äldre/funktionshindrade och övriga specialbostäder.</p> <p>Källa: SCB</p>					
11	<p>Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg/inv</p>	2017	N85047	–	11,9	27,4
	<p>Totala emissioner av Kväveoxider (NOx) avseende utsläppet från samtliga sektorer inom det geografiska området delat på 1000 inv.</p> <p>Källa: SMED via SMHI & Nationella emissionsdatabasen.</p>					
11	<p>Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom). kg/inv</p>	2017	N85048	–	1,7	2,4
	<p>Totala emissioner av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom.) avseende utsläppet från samtliga sektorer inom det geografiska området delat på invånare.</p> <p>Källa: SMED via SMHI & Nationella emissionsdatabasen.</p>					
11	<p>Andel förnybara drivmedel kollektivtrafik buss</p>	2017	U85426	–	100,0%	86,3%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andelen fordonskilometer med förnybart drivmedel. Som förnybara drivmedel räknas biodiesel, biogas, el och etanol. Operatörerna skattar bränsleandelen för respektive drivmedelssort. Observera att ingen hänsyn tas till hur elen tillverkas.</p> <p>Källa: Miljö- och fordonsdatabasen Frida.</p>					
	Resor med kollektivtrafik, resor/invånare	2018	N60404	T	55,6	158,4
11	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal resor i regional kollektivtrafik inrapporterat av regionala trafikhuvudmän samt de kommunala huvudmännen i Karlstad, Lund och Luleå.</p> <p>Källa: Trafa (Trafikanalys).</p>					
	Tätortsbefolkning närhet till grönområden inom 200 meter från bostaden	2015	–	K	97,0%	94,0%
				M	97,0%	94,0%
11	<p>Grönområde definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Bostadens läge bestäms av adressplatsen för folkbokföringsadressen. Avståndsberäkningen utgår från fågelavståndet och tar inte hänsyn till fysiska barriärer i form av vatten, större vägar och järnvägar.</p> <p>Källa: SCB</p>					
	Andel kommuner som har underskott på bostäder	2018	–	–	90,0%	83,0%
11	<p>I en undersökning gjord av Boverket har kommunerna möjlighet att rapportera om det är balans, obalans – underskott av bostäder eller obalans – överskott av bostäder i kommunen. Måttet här avser andelen kommuner som svarat att de har obalans - underskott på bostäder i kommunen som helhet.</p> <p>Källa: Boverket, Bostadsmarknadsenkäten</p>					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
12	Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet under hela året	2018	U07514	–	34,5%	30,4%
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Kostnad i kronor för inköpta ekologiska livsmedel dividerat med kostnad i kronor för total mängd inköpta livsmedel i kommunen, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Med ekologiska livsmedel avses någon av märkningarna KRAV, Demeter, EU-ekologiskt och MSC. Fr.o.m. 2015 års siffror dras 1 procentenhet av för de kommuner som inte exkluderar oekologisk lagad eller panerad MSC-fisk. Siffran avser hela året. Avser endast kommunens egna inköp, dvs entreprenad ingår inte. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet.</p> <p>Källa: Ekomatcentrum.</p>					
12	Ekologiska livsmedel i regionens verksamhet, andel	2018	U60494	–	43,7%	43,1%
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) av värdet i kronor av totala livsmedelinköp i landstinget. Omfattar även livsmedelsproduktion på entreprenad. Avser KRAV-märkt och andra ekologiska livsmedel enligt EU-förordning.</p> <p>Källa: Egna uppgifter i landstinget.</p>					
12	Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling	2018	U07414	–	37,1%	36,7%
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning inklusive biologisk behandling dividerat med totalt antal kilogram insamlat hushållsavfall. Multiplikeras med 100 för redovisning i procent. I procenttalet ingår också den s.k. rejekten, dvs. den mängd som samlats in för materialåtervinning men som ej kunnat materialåtervinnas. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (inklusive så kallat jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger), grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.) även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet (KKiK).</p> <p>Källa: Avfall Sverige.</p>					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
12	Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person	2018	U07801	–	538,2	498,9
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram insamlat hushållsavfall per justerat invånarantal i kommunen. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (tidigare benämnt kärll- och säckavfall, grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall, jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger, samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.), även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in-/utpendling. I utpräglade fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Även i kommuner med stort inpendlingsöverskott genereras mycket hushållsavfall via arbetsplatserna. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner. Källa: Avfall Sverige.</p>					
12	Insamlat förpackningar och returpapper, kg/person	2017	U07483	–	63,0	68,6
	<p>Antal kilogram insamlade förpackningar och returpapper per justerat invånarantal i kommunen. Avser förpackningar och returpapper som omfattas av producentansvar och samlas in via återvinningsstationer samt fastighetsnära insamling. Förpackningar avser förpackningar av papper, plast, glas och metall. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in-/utpendling. I utpräglade fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner. Källa: Avfall Sverige via FTI och i förekommande fall kompletterande uppgifter från kommunen avseende fastighetsnära insamling.</p>					
12	Insamlat mat- och restavfall, kg/person	2017	U07482	–	202,0	207,8

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Antal kilogram insamlat mat- och restavfall per justerat invånarantal i kommunen. Avser mat- och restavfall (tidigare benämnt kärl- och säckavfall) från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet t.ex. affärer, kontor, industrier och restauranger mm. Med mat- och restavfall avses såväl brännbart restavfall (hushållssopor) samt matavfall som samlas in av kommunen. Det samlas vanligen in i kärl eller säck men även andra insamlingssystem används som container, tank, sopsug och underjordiska behållare. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in-/utpendling. I utpräglade fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Även i kommuner med stort inpendlingsöverskott genereras mycket hushållsavfall via arbetsplatserna. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner.</p> <p>Källa: Avfall Sverige.</p>					
	<p>Utsläpp av växthusgaser, ton CO₂-ekv/inv</p>	2017	N00401	–	5,1	5,2
13	<p>Utsläpp av växthusgaser inom det geografiska området, ton CO₂-ekvivalenter/invånare. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt.</p> <p>Källa: RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) samt Nationella emissionsdatabasen.</p>					
	<p>Utsläpp av växthusgaser, exklusive flygtrafik, ton CO₂-eq/år</p>	2017	–	–	1 384 156	52 077 368
13	<p>Utsläpp av växthusgaser inom det geografiska området, ton CO₂-ekvivalenter. Inrikes och utrikes flygtrafik är exkluderat, likaså militär transport (som också innefattar luftburen trafik). Avgränsningen är anpassad för att följa upp de nationella klimatmålen fram till 2045. Statistiken redovisas även uppdelat på olika sektorer.</p> <p>Källa: RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) samt Nationella emissionsdatabasen.</p>					
13	<p>Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/invånare</p>	2018	U07917	T	680,5	669,8

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Total körsträcka i mil och år med personbilar registrerade i det geografiska området dividerat med totalt antal invånare i det geografiska området. Avser körsträcka för bilar registrerade i det geografiska området och säger ingenting om i vilka geografiska områden dessa bilar har kört.</p> <p>Källa: Trafa</p>					
	<p>Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/personbil</p>	2018	U07918	T	1166,6	1200,0
13	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Total körsträcka i mil med personbilar registrerade i det geografiska området dividerat med totalt antal personbilar registrerade i det geografiska området. Avser körsträcka för bilar registrerade i det geografiska området och säger ingenting om i vilka geografiska områden dessa bilar har kört.</p> <p>Källa: Trafa</p>					
	<p>Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området</p>	2018	N07400	–	14,1%	15,2%
13	<p>Antal miljöbilar i trafik dividerat med totalt antal bilar i trafik, multiplicerat med 100. Avser den 31/12 och den geografiska kommunen/regionen. Avser bilar som vid tiden för registrering uppfyllde kraven för miljöbil. Detta innebär att bilar registrerade före den 1 januari 2013 ska uppfylla kriterierna för MB2007 och bilar registrerade 1 januari 2013 eller senare ska uppfylla kriterierna för MB2013.</p> <p>Källa: SCB.</p>					
	<p>Skyddad natur totalt, andel</p>	2018	N85054	–	7,1%	10,8%
15	<p>Areal skyddad natur totalt, dividerat med areal totalt i det geografiska området. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde.</p> <p>Källa: SCB</p>					
15	<p>Skyddad natur inlandsvatten, andel</p>	2018	N85057	–	20,6%	9,6%

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	<p>Areal skyddad natur inlandsvatten, dividerat med areal inlandsvatten i det geografiska området. Inlandsvatten består av sjöar större än några 10-tal kvadratmeter samt vattendrag mer än 6 m breda. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde.</p> <p>Källa: SCB</p>					
	Skyddad natur land, andel	2018	N85055	–	5,7%	11,6%
15	<p>Areal skyddad natur på land, dividerat med landareal i det geografiska området. I landarealen ingår vattendrag 6 meter och smalare samt gölar och mindre vattensamlingar, upp till max några 10-tal kvadratmeter stora. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde.</p> <p>Källa: SCB</p>					
	Skyddad produktiv skogsmark, andel	2017	–	–	3,7%	4,0%
15	<p>Hektar produktiv skogsmark i nationalpark och naturreservat med föreskrifter mot skogsbruk dividerat på total hektar produktiv skogsmark.</p> <p>Källa: SCB och SLU</p>					
	Produktiv skogsmark över 80 år gammal, andel	2015	–	–	16,3%	27,3%
15	<p>Produktiv skogsmarksareal med en åldersklass på 81 år eller högre dividerat på total produktiv skogsmarksareal (exklusive skyddade arealer).</p> <p>Källa: SLU</p>					
	Betesmark, hektar	2019	–	–	7039	461 284
15	<p>Total hektar betesmark.</p> <p>Källa: Jordbruksverket</p>					
15	Åkermark, hektar	2019	–	–	100 127	2 551 499

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
	Total hektar åkerareal. Källa: Jordbruksverket					
	Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	2018	N07403	T	1013,8	1064,4
16	Avser summering av: Dödligt våld, Försök till mord eller dråp, Misshandel inkl. grov, Våldtäkt inkl. grov, Grov kvinnofridskränkning, Grov fridskränkning, Olaga förföljelse, Våld mot tjänsteman och Rån inkl. grovt, antal/100 000 inv. Fr.o.m. 2015 avser uppgifterna per kommun endast de brott som kunnat härledas till kommunen. Tidigare år fanns det med brott som begåtts i länet men inte kunnat kopplas till en specifik kommun. Källa: BRÅ.					
16	Förtroendevalda i kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld	2016	N65900	K	28,6%	25,8%
				M	17,5%	24,8%
	Andelen förtroendevalda i kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige/regionfullmäktige som svarat att de någon gång under året utsatts för hot, trakasserier eller våld i egenskap av förtroendevald. Endast ordinarie ledamöter har tillfrågats. Riksdagspolitiker ingår inte. Källa: Enkätundersökningen Politikernas trygghetsundersökning (PTU) från Brottsförebyggande rådet (Brå).					
16	Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam	2018	U01420	K	45,0%	40,0%
				M	19,0%	10,0%
	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal som uppgivit att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad dividerat med antal som besvarat frågan. Avser år T-3 till T. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).					

Mål	Indikatorer	Nr			Värde	
		År	Kolada	Kön	Länet	Riket
16	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval	2018	N05831	T	71,9%	72,7%
	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval. Beräknas utifrån antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.					